



Archeologienota

Ronse, Jan Van Nassastraat

Verslag van Resultaten

Titel

Archeologienota Ronse, Jan Van Nassaustraet: Verslag van Resultaten

Auteur(s)

Sarah De Cleer

Erkende archeoloog

Sarah De Cleer

BAAC-Projectnummer

2018-0539

Plaats en datum

Gent, 19 juli 2018

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 872

ISSN 2033-6896

Wettelijk depot

KBR

Inhoud

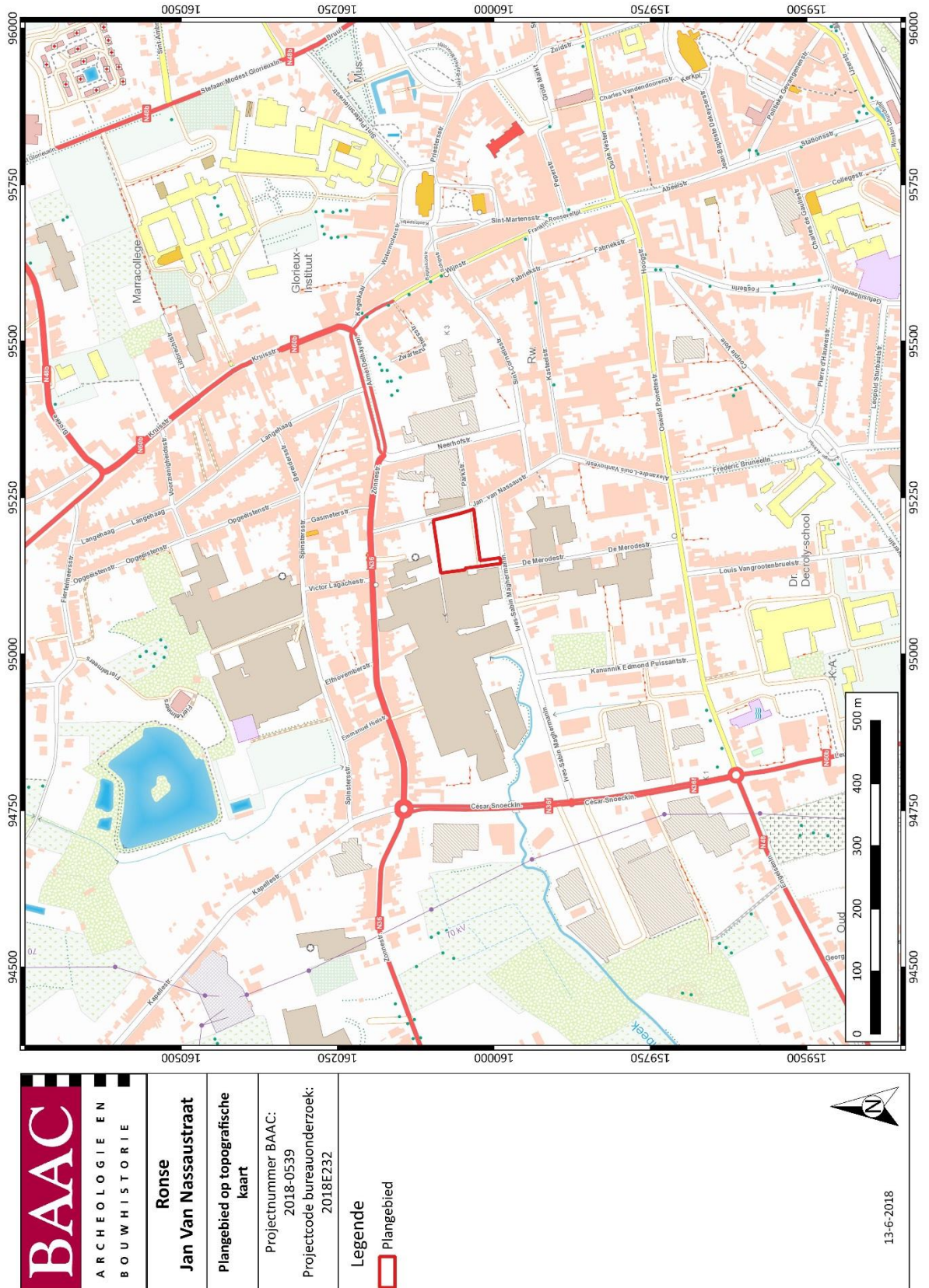
1	Bureauonderzoek	1
1.1	Beschrijvend gedeelte	1
1.1.1	Administratieve gegevens	1
1.1.2	Juridisch kader en onderzoekstraject	4
1.1.3	Aanleiding	4
1.1.4	Huidige situatie	6
1.1.5	Geplande werken en bodemingrepen	12
1.1.6	Randvoorwaarden	23
1.2	Werkwijze en strategie	24
1.2.1	Onderzoeksvragen	24
1.2.2	Heuristiek	24
1.3	Assessmentrapport	26
1.3.1	Landschappelijk kader	26
1.3.2	Historisch kader	40
1.3.3	Cartografische bronnen	51
1.3.4	Archeologisch kader	64
1.4	Besluit	72
1.4.1	Datering en interpretatie	72
1.4.2	Archeologische verwachting	73
1.4.3	Potentieel op kennisvermeerdering	74
1.4.4	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	76
2	Samenvatting	78
3	Lijst met figuren	79
4	Lijst met tabellen	79
5	Plannenlijst	80
6	Bibliografie	86
7	Bijlagen	88

1 Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Ronse, Jan Van Nassaustra
Ligging	Oost-Vlaanderen, Ronse Ronse, Jan Van Nassaustra 25
Kadaster	RONSE 2 AFD, Sectie D Perceelnummer(s): D1500g
Coördinaten	Noordwest: x: 95129.48; y: 160085.01 Noordoost: x: 95213.81; y: 160097.08 Zuidwest: x: 95144.52; y: 159988.99 Zuidoost: x: 95247.57; y: 16000272
Projectcode BAAC Vlaanderen	2018-0539
Bureau- onderzoek	Projectcode
	2018E232
	Erkend archeoloog
	Sarah De Cleer (Erkenningsnummer: 2015/00046)
Betrokken actoren	
Betrokken derden	



Figuur 1: Plangebied op topografische kaart ¹

¹ AGIV 2017a



1.1.2 Juridisch kader en onderzoekstraject

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, het formuleren van maatregelen voor vervolgonderzoek waarbij het erfgoed *ex situ* wordt behouden.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het plangebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, kan het aangewezen zijn de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren te onderzoeken middels een landschappelijk bodemonderzoek, een veldkartering en/of een geofysisch onderzoek. Deze onderzoeken maken alle deel uit van het **vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**. Indien op basis van de resultaten van alle nodige facetten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem niet voldoende informatie verzameld kan worden om een onderbouwde uitspraak te doen aangaande de beslissing tot behoud *in situ*, vrijgave of opgraving van het terrein, moet in een volgende fase een vooronderzoek met ingreep in de bodem worden uitgevoerd.

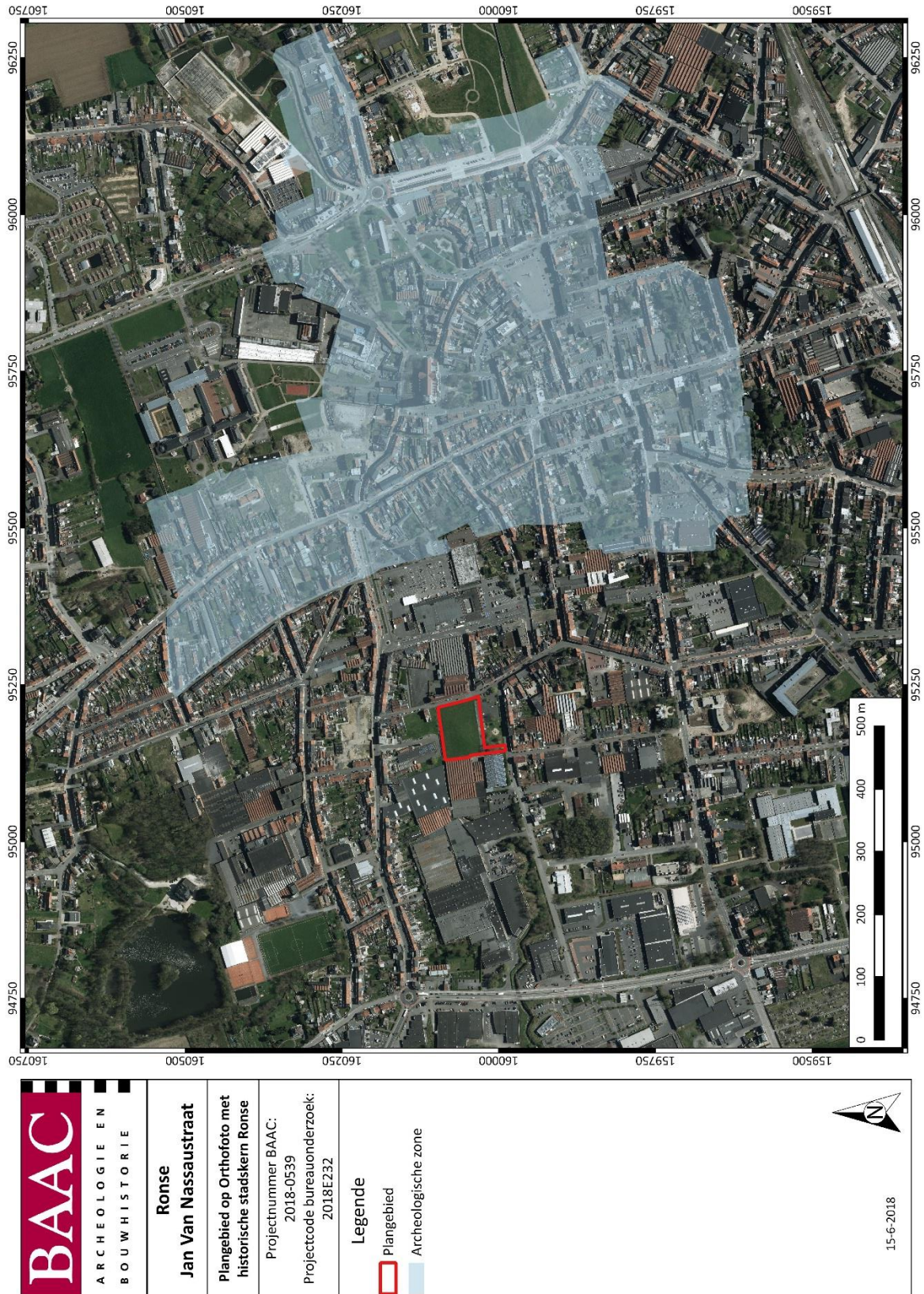
Het doel van het eventueel **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. De hiervoor aangewezen methoden zijn archeologische boringen, proefputten en/of proefsleuven. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen) in de vorm van een opgraving.

1.1.3 Aanleiding

Naar aanleiding van de aanvraag voor een omgevingsvergunning in het kader van een stedenbouwkundige ingreep heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal door de initiatiefnemer de ontwikkeling van 13 loodsen met lofts gerealiseerd worden. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen (waaronder de aanleg van wegenis en riolering, de bouw van werk- en wooneenheden en de aanleg van groenzone ter hoogte van de huidige waterloop) die qua omvang een directe bedreiging betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

De totale oppervlakte van het plangebied *Ronse, Jan Van Nassaustraat* bedraagt ca. 6.000 m². Het valt buiten een beschermde archeologische site, ligt niet in een archeologisch vastgestelde zone en komt niet voor op de kaart met gebieden waarin geen archeologische waarden (meer) te verwachten zijn (*GGA, gebieden geen archeologie*). (Figuur 3)³

³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017



Figuur 3: Plangebied op de huidige orthofoto met aanduiding van de historische stadskern ⁴

⁴ AGIV 2017e

Daarnaast werden voor het plangebied en de directe omgeving geen waarden voor ‘beschermde onroerend erfgoed’ opgenomen in het Geoportaal.

Het plangebied is gelegen binnen een omgeving met historisch gegroeide bedrijvigheid en industriële complexen, palend aan het stadscentrum. In de Jan Van Nassastraat (en ook binnen het plangebied) zijn enkele gebouwen vastgesteld als **bouwkundig erfgoed**, *Mechanische Weverij-Ververij-Spinnerij*, oorspronkelijke weverij-ververij opgericht door Joseph Dopchie in 1898, in 1905 verkocht aan Cyr Cambier, sinds 1989 Bekaert Textiles (zie verder 1.3.2).^{5 6} Deze gebouwen werden recent afgebroken (zie verder).

Aangezien het plangebied in een *industriegebied (Regionaal bedrijventerrein R.B.)*⁷ ligt en de totale oppervlakte van de bodemingreep 5.000 m² of meer bedraagt, is volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. Deze bekrachtigde archeologienota wordt bij de stedenbouwkundige aanvraag gevoegd.

1.1.4 Huidige situatie

Het projectgebied omslaat een rechthoekig terrein van ca. 6.000 m², gelegen op de hoek van de Jan Van Nassastraat en de Ivan Sabbe-Maghermanlaan te Ronse, te midden van een cluster met historisch gegroeide bedrijvigheid, op de overgang tussen de aanpalende woonstraten en het stadscentrum van Ronse. Het terrein bestaat momenteel uit een grasvlakte en is in eigendom van de stad Ronse. De voormalige gebouwen van de textielfabriek ‘Cyr Cambier’ werden door de stad reeds gesloopt (zie onderstaande foto’s en oude orthofoto’s).⁸

Op het sloopplan, aangeleverd door de opdrachtgever, is te zien dat tijdens de sloopwerken het terrein reeds danig werd verstoord. Gedurende de sloop werden ook de kelders van de textielfabriek Cyr Cambier uitgegraven. Ter hoogte van de Jan van Nassastraat gebeurde dit tot op een diepte van -2 m ten opzichte van het maaiveld ter plaatse. Nadien werd grond aangevoerd en het terrein genivelleerd tot het niveau van het huidige maaiveld, waarbij het terrein zowel in zuid-noordelijke als in west-oostelijke richting afhelt, met ca. 1 m hoogteverschil. Dit is te zien op onderstaande details (Figuur 5, Figuur 6, Figuur 7) en op het sloopplan in bijlage.

⁵ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2017

⁶ IOE 2017, ID: 28697

⁷ GEOPUNT 2017a

⁸ Foto’s aangeleverd door de opdrachtgever BROCAP.



Figuur 4: Foto's van het plangebied tijdens en na de afbraak van de textielfabriek 'Cyr Cambier'⁹

In opdracht van de opdrachtgever **BROCAP** werden ter voorbereiding van de nieuwbouw diepsonderingen uitgevoerd.

De hieronder aangegeven dieptes zijn opgemeten ten opzichte van het maaiveld ter plaatse van de proef:¹⁰

- Boring 1: water op 2.00m
- Boring 2: water op 1.00m
- Boring 3: water op 2.50m
- Boring 4: water op 0.50m
- Boring 5: water op 1.00m

⁹ Foto's aangeleverd door de opdrachtgever BROCAP.

¹⁰ Gegevens overgenomen uit het rapport van diepsonderingen.

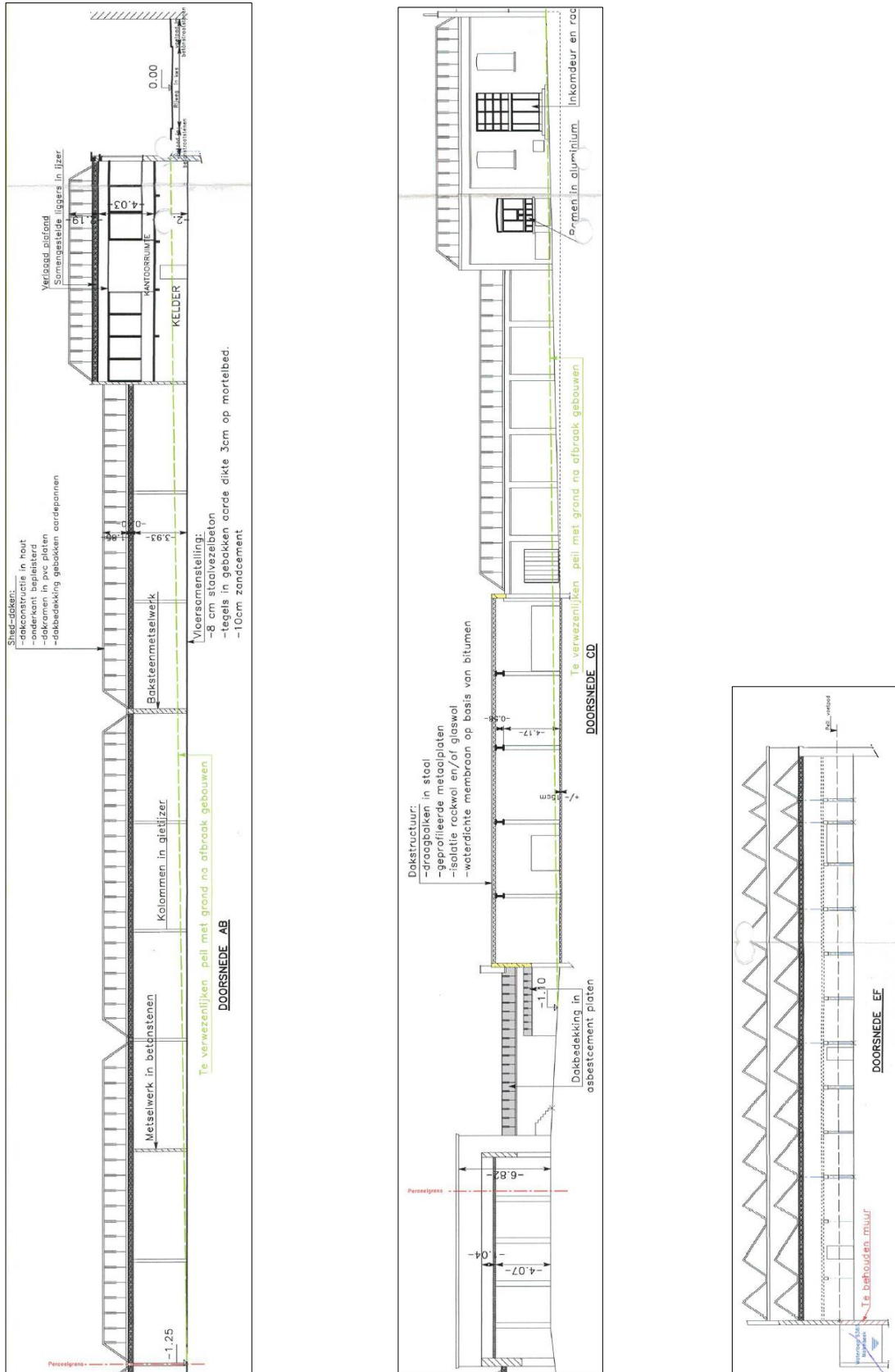
Boring 3-4-5 zijn van toepassing op het plangebied, hieruit blijkt dat het grondwater vrij hoog ligt ten opzichte van het maaiveld.

Op basis van de uitgevoerde diepsonderingen kan de bodemopbouw binnen het plangebied als volgt beschreven worden:¹¹

- 0.00 m – 0.30 m: oppervlakte laag
- 0.30 m – 1.00 à 2.00 m: wellicht opgevoerde/geroerde grondlagen
- 1.00 à 2.00 m – 7.50 à 9.50 m: overwegend slappe tot heel slappe leem en/of klei, wellicht ook zones met slib en veen
- 7.50 à 9.50 m – 11.50 à 14.50 m: afwisselend lagen van kleihoudend zand, middelmatig gepakt zand en lokaal ook goed gepakt zand
- 11.50 à 14.50 m – 25.60 m: klei

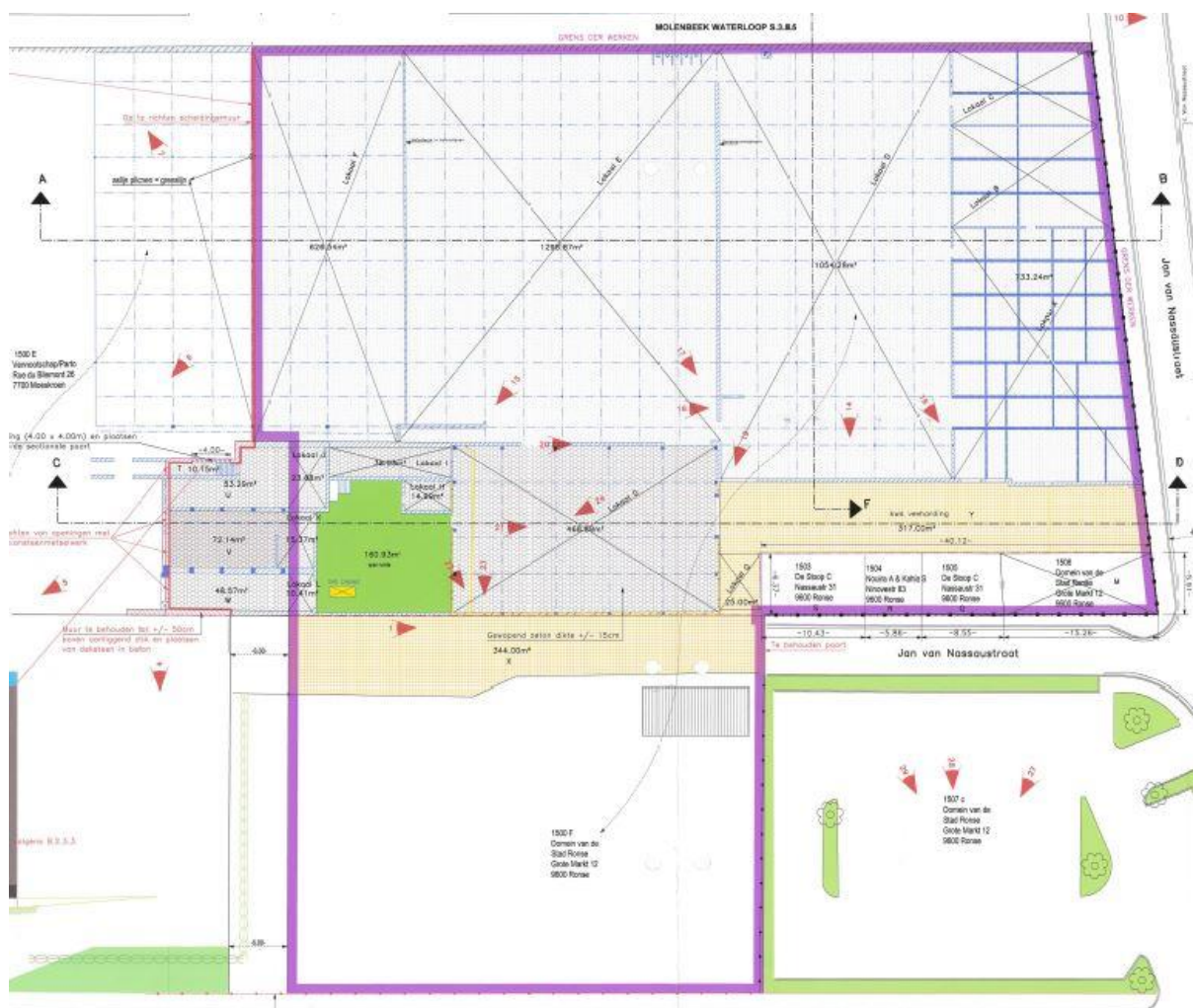
Hieruit blijkt dat de bovenste 1 à 2m van de bodem binnen het terrein bestaat uit opgevoerde/geroerde grond, die het resultaat zijn van de sloop-en grondwerken tijdens de afbraak van de gebouwen van de textielfabriek Cyr Cambier. De diepere lagen bestaan uit leem, klei, slib en kunnen geïnterpreteerd worden als afzettingen van de nabij gelegen waterloop de Molenbeek.

¹¹ Gegevens overgenomen uit het rapport van diepsonderingen.



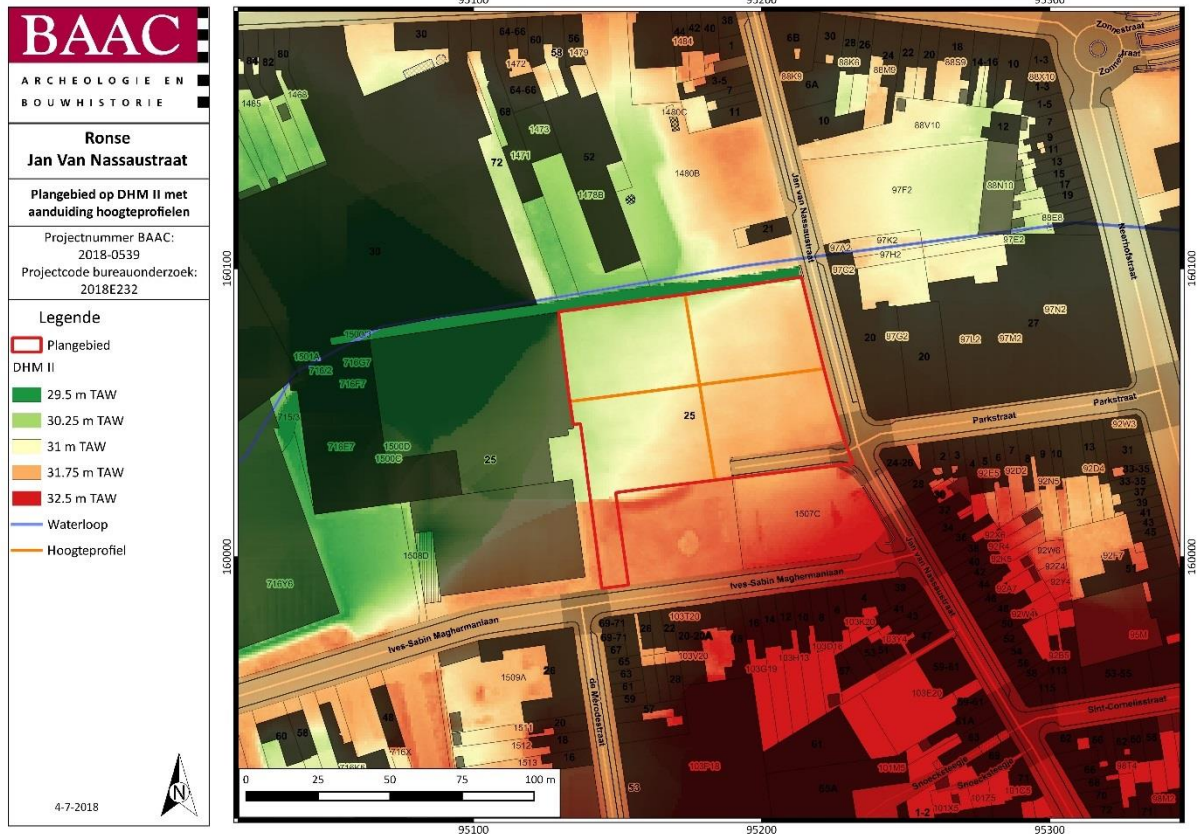
Figuur 5: Details van het sloopplan van de afbraak van de textielfabriek 'Cyr Cambier'¹²

¹² Foto's aangeleverd door de opdrachtgever BROCAP.



Figuur 6: Detail van het sloopplan van de afbraak van de textielfabriek 'Cyr Cambier' ¹³

¹³ Foto's aangeleverd door de opdrachtgever BROCAP.



Figuur 7: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) ¹⁴

Ten noorden van het projectgebied bevindt zich de site 'Delbar', een ondernemingscentrum (OCR) dat werd opgericht in de gebouwen en aanpalende huizen van de voormalige garenweverij 'Delbar'. De site 'Delbar' en de site 'Cyr Cambier' zijn van elkaar gescheiden door de Molenbeek, een waterloop die van oost naar west het gebied doorsnijdt. Ten westen zijn de fabrieksgebouwen van de textielnijverheid 'Utexbel' gelegen.

Het projectgebied bestaat momenteel uit een grasvlakte en een toegangsweg die uitkomt op de Jan Van Nassastraat in het verlengde van de Parkstraat, ten dienste van de ontsluiting van de aanpalende fabrieksgebouwen van 'Utexbel'. In het zuidwesten is er een speelpleintje en in het zuidoosten een parking. Deze zijn mee opgenomen in het vernieuwingsproject, maar maken geen deel uit van de archeologienota. Na de oprichting van 'Ateliers Ronse' zal de stad Ronse de heraanleg van het speelpleintje en de naburige parking op zich nemen (zie onderstaande foto's) ¹⁵.

¹⁴ Foto's aangeleverd door de opdrachtgever BROCAP.

¹⁵ Foto's aangeleverd door de opdrachtgever BROCAP.

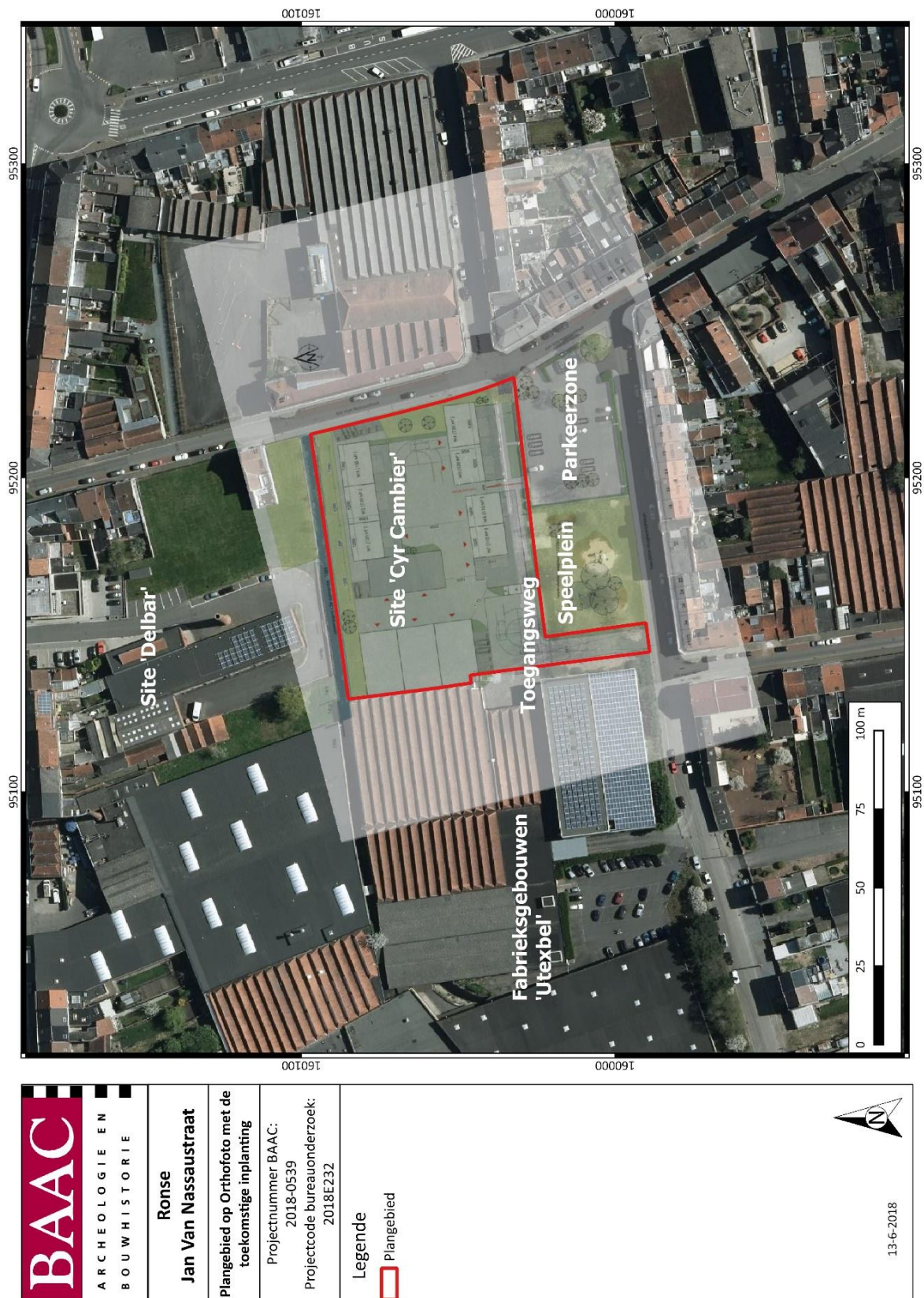


Figuur 8: Foto's van de huidige situatie binnen het plangebied 'Cyr Cambier' ¹⁶

1.1.5 Geplande werken en bodemingrepen

De opdrachtgever plant op het terrein de bouw van 13 loodsen en 7 lofts, verdeeld over 4-tal gebouwentiteiten. Hierbij worden eventueel in het plangebied aanwezige archeologische waarden onherroepelijk vernietigd. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven.

¹⁶ Foto's aangeleverd door de opdrachtgever BROCAP.



Figuur 9: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting ¹⁷ op orthofoto ¹⁸

¹⁷ Plan aangebracht door initiatiefnemer.

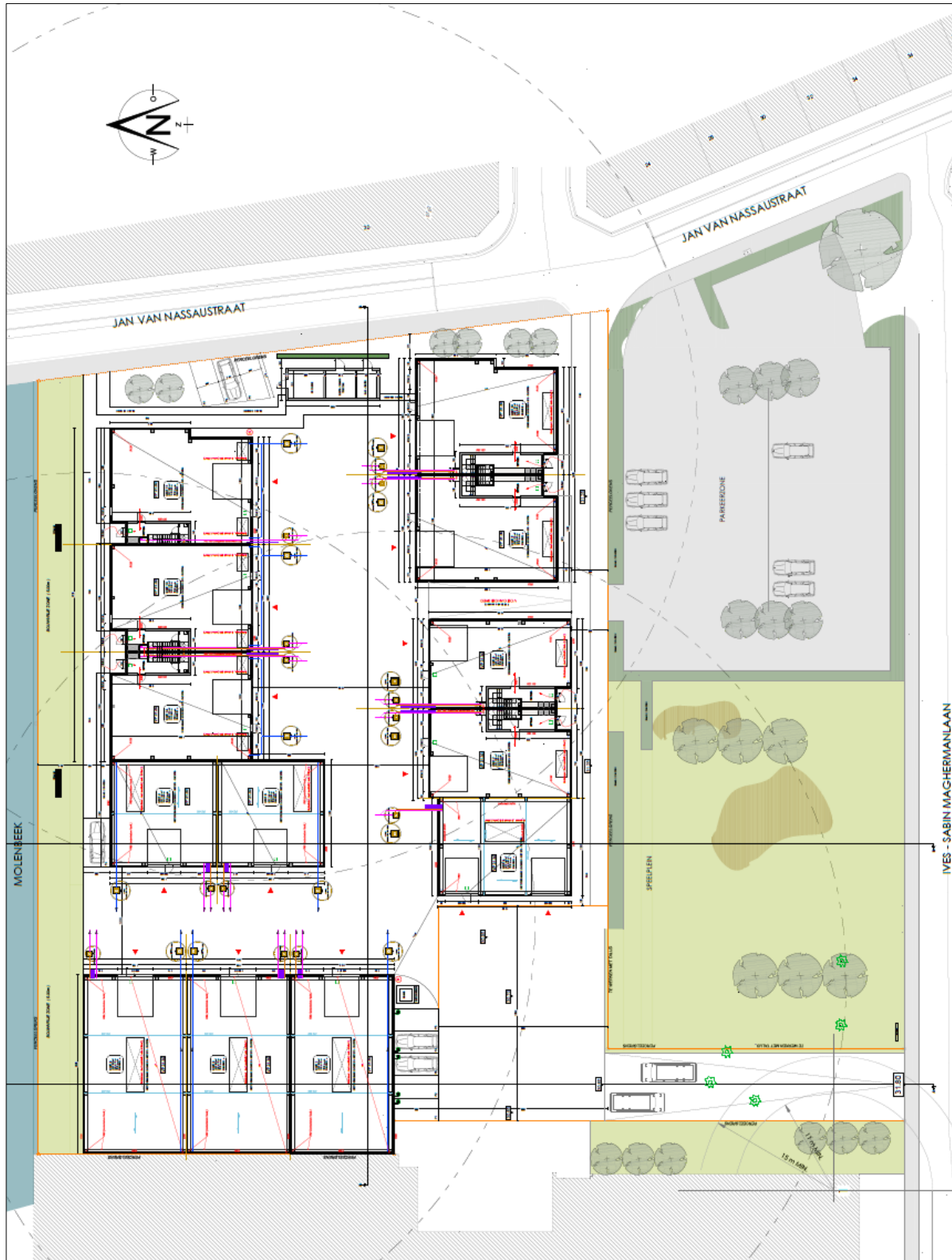
¹⁸ AGIV 2017e

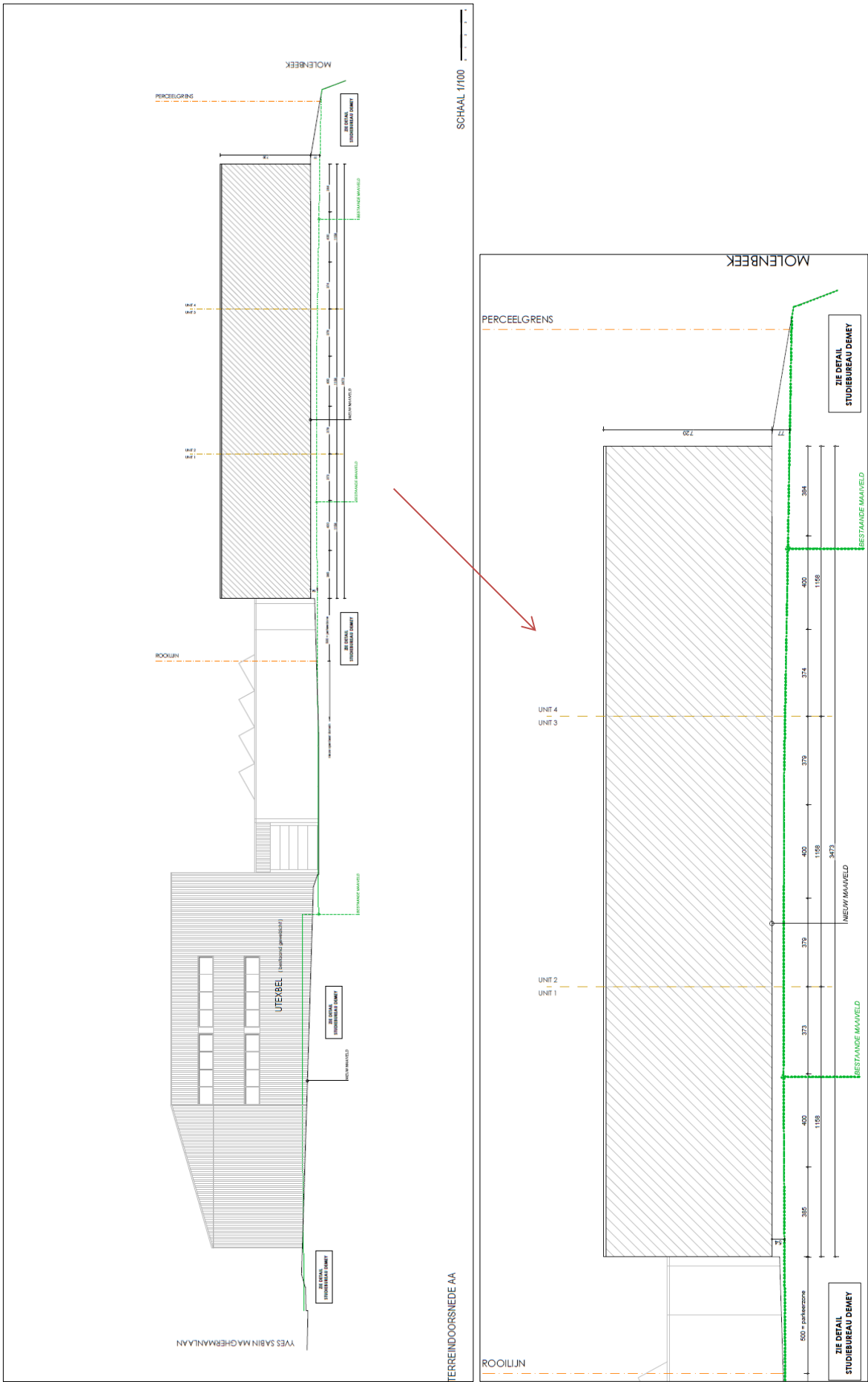
Reden van de ingreep:

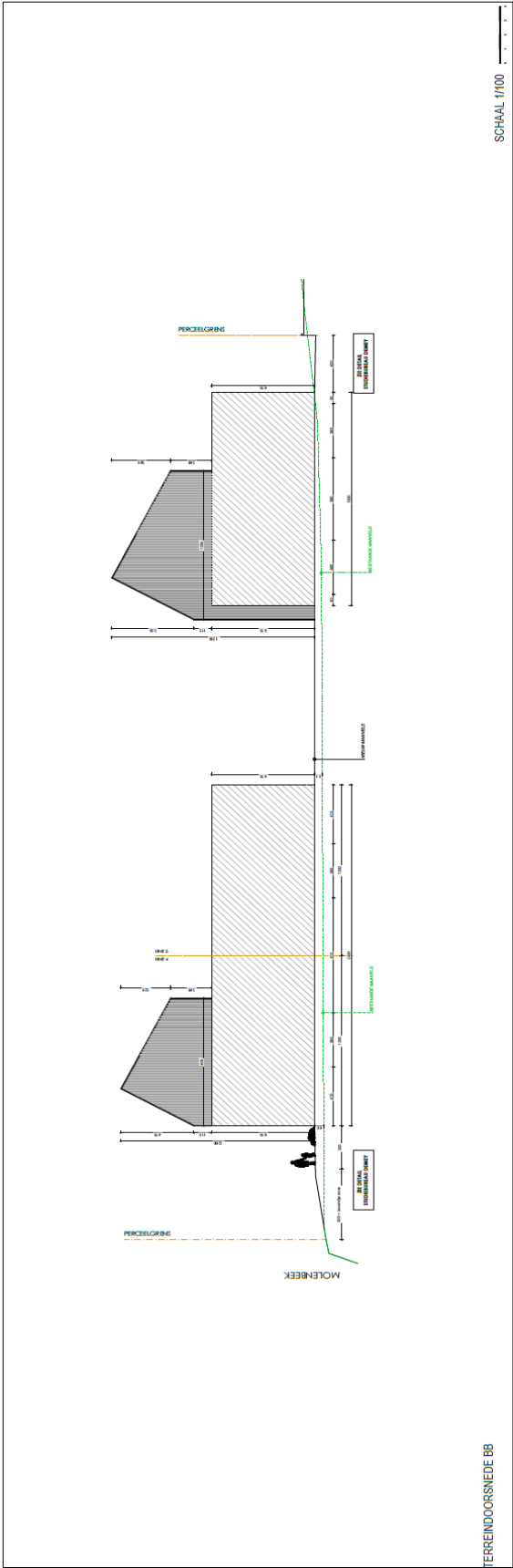
Het projectgebied situeert zich tussen verschillende bestaande industriegebouwen en een historische woonwijk, een overgangszone tussen de bedrijvigheid en het wonen, een zone voor 'Huisnijverheid'. Het project 'Ateliers Ronse' omvat de oprichting van meerdere woon/werk ateliers. In totaal zullen een 13-tal loodsen van verschillende groottes opgericht worden langs de 2 binnenstraten op de site. Via deze private binnenstraten is er toegang met gemotoriseerd verkeer tot aan de poorten van de loodsen. Aan weerszijden van de eerste binnenstraat zullen 6 loodsen opgericht worden, aan weerszijde van de tweede binnenstraat 7 loodsen met lofts. De lofts situeren zich op de loodsen en zijn toegankelijk via een trappenhuis doorheen de loods, met de toegangsdeur aan de buitenschil van de gebouwcluster, gericht naar de straat (*zie onderstaande foto's en zie BIJLAGE*)¹⁹.

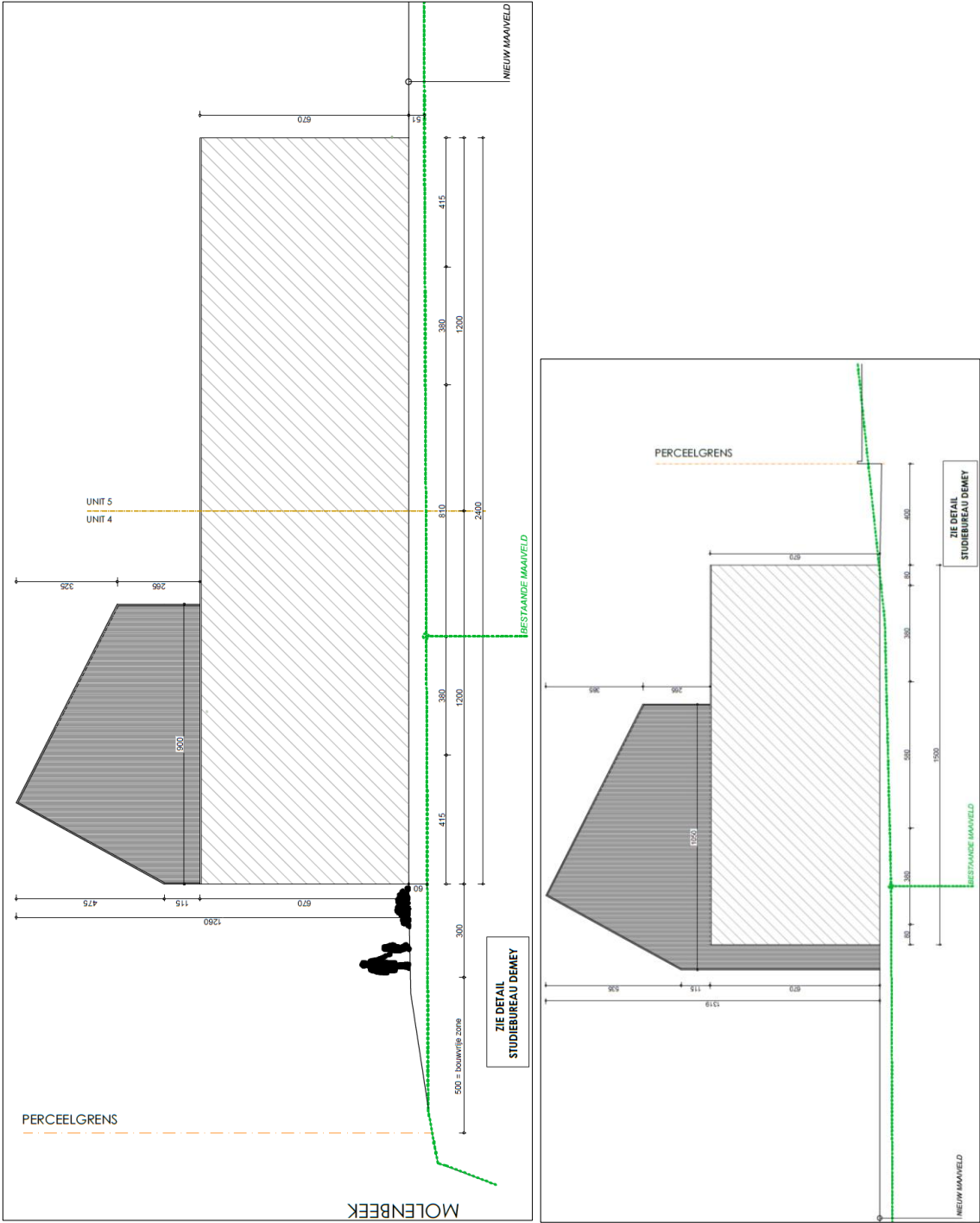


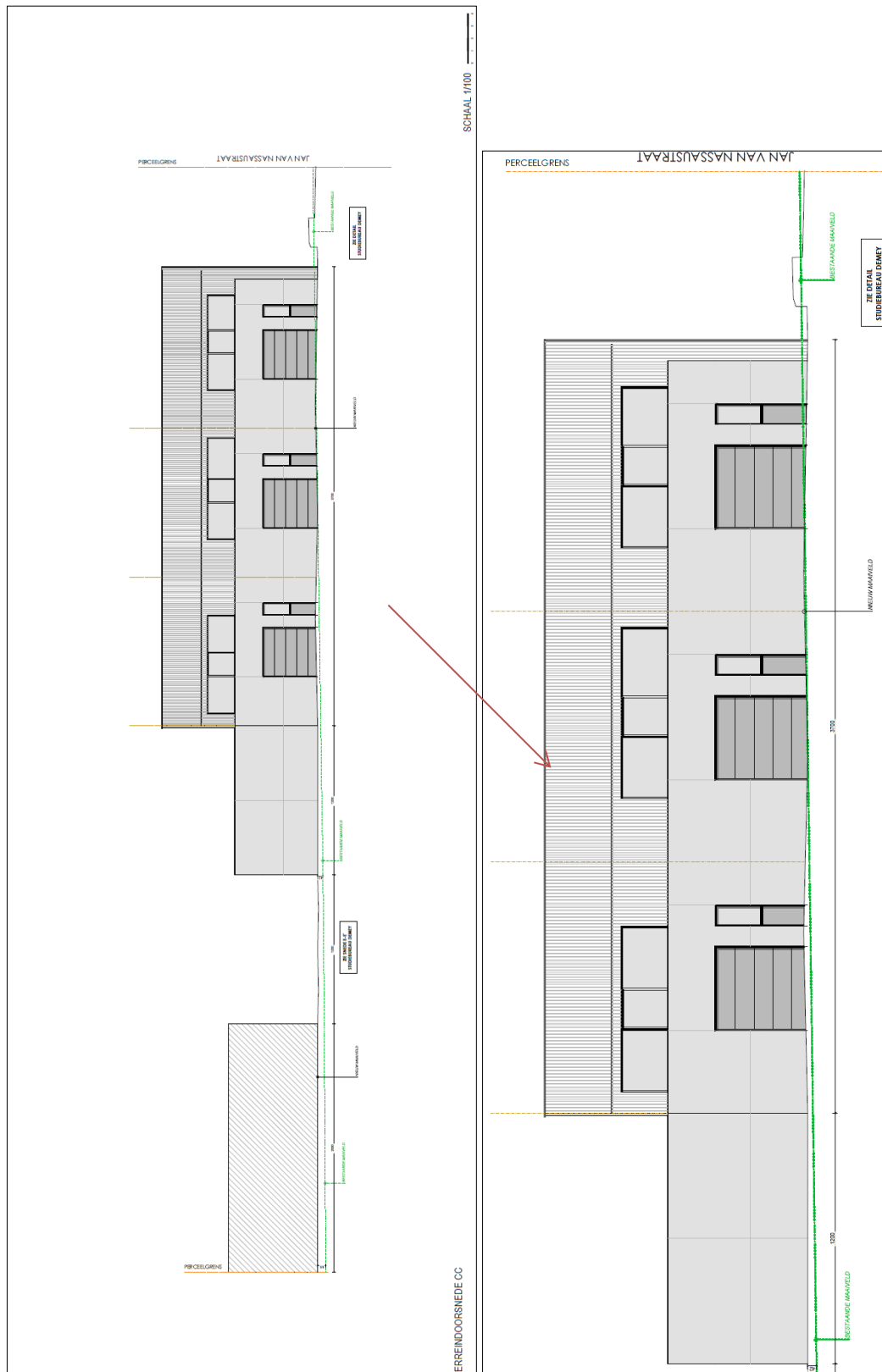
¹⁹ Foto's aangeleverd door de opdrachtgever BROCAP.











Figuur 10: Doorsnedes van de toekomstige inplanting²⁰

²⁰ Plan aangebracht door initiatiefnemer.

Het geheel van 13 loodsen en 7 lofts zal verdeeld worden over een 4-tal gebouwentiteiten.

De loodsen zullen opgebouwd worden uit een staalstructuur met betonpanelen, met een eenvoudig rechthoekig grondplan en een plat dak.

De lofts zullen geaccentueerd worden door een ander materiaalgebruik zoals isolerende sandwichpanelen en door hun hedendaagse interpretatie van het sheddak (een verwijzing naar de typerende vormtaal voor dit stadsgedeelte van Ronse). De lofts zijn zuid-zuidwest georiënteerd, met een open buitenruimte op het dak.

- Huisnijverheidzone
 - Geraamde bouwoppervlakte: ca. 2.235 m² (7 loodsen+loft)
 - Loods: ca. 160 à 192 m²
 - Loft: ca. 125 à 150 m²
 - Gelegen langs de Jan Van Nassastraat en speelplein met parking
 - Lofts + atelier en/of werkatelier
 - Private parkeerplaatsen
- Zone voor lokale bedrijvigheid
 - Geraamde bouwoppervlakte: ca. 1.160 m² (6 loodsen)
 - Loods: ca. 145 à 240 m²
 - Private parkeerplaatsen

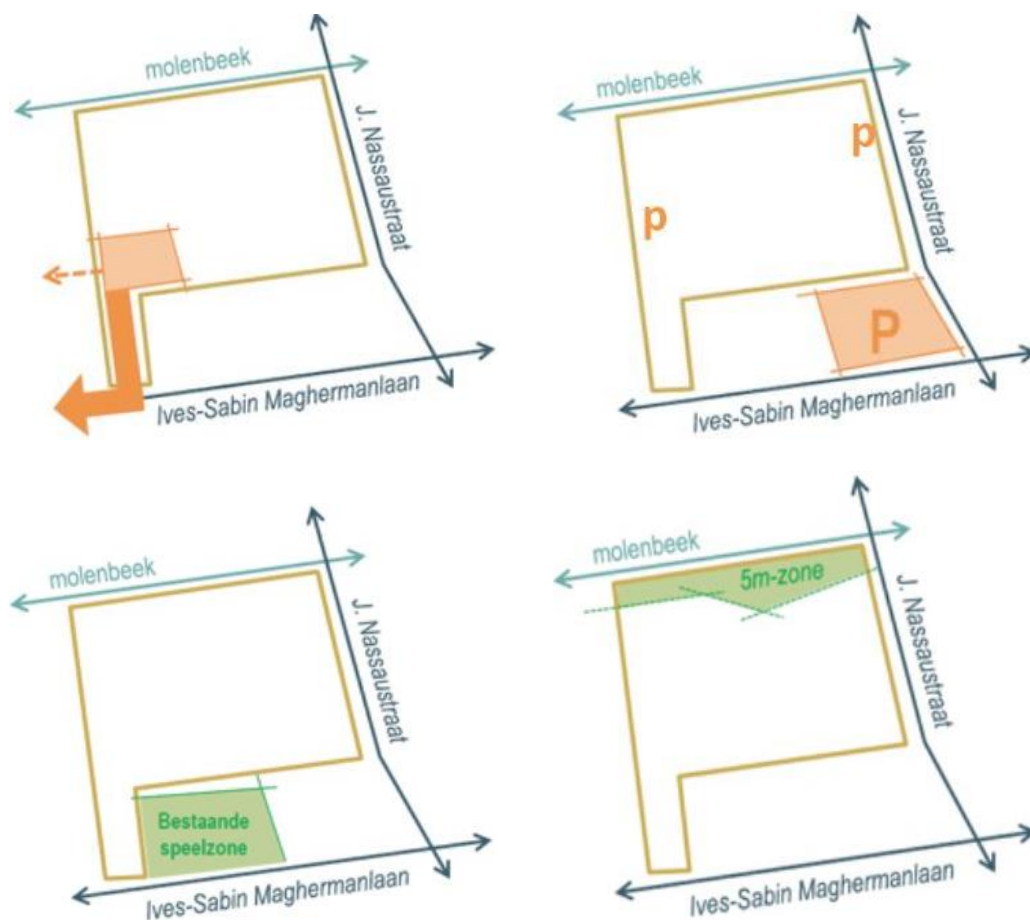


²¹ Foto's aangeleverd door de opdrachtgever BROCAP.

Aan de zijkant van het plangebied zal een nieuwe toegangsweg aangelegd worden, via de Ives-Sabin Maghermanlaan (*aangeduid in het oranje*). Daarnaast blijft de bestaande toegang naar het naastliggende bedrijf Utexbel behouden en gebruikt als keerpunt van het openbaar domein, in samenspraak met de Stad Ronse. (zie onderstaande figuren) ²².

De bestaande parkeerzone blijft bewaard en zal geoptimaliseerd worden in functie van het dubbelgebruik, overdag voor de bezoekers van de nieuwe bedrijfsontwikkelingen en 's avonds voor de bewoners van de omliggende woningen. Daarnaast worden private parkeerplaatsen voorzien op het terrein zelf voor de eigenaars. Ook het bestaande speelplein zal behouden blijven. In samenspraak met de Stad Ronse zal met de ontwikkeling van Ateliers Ronse ook de heraanleg van het aanpalende speelplein en parking op termijn gerealiseerd worden. ²³

Naast de waterloop de Molenbeek zal een 5 m brede groenzone (non-aedificandi) ²⁴ worden vrijgehouden. De provincie zal de kosten, die gepaard gaan met de oeverversterkingen, dragen (uitbraak bestaande muren aan de Molenbeek en oeverversterking d.m.v. schanskorven).



Figuur 12: Figuren van de toekomstige situatie binnen het plangebied 'Cyr Cambier' ²⁵

²² Foto's aangeleverd door de opdrachtgever BROCAP.

²³ Zowel de bestaande parking als het bestaande speelplein maken geen deel uit van deze Archeologienota. De Stad Ronse zal de opwaardering van deze zones op zich nemen.

²⁴ Een zone "non-aedificandi" is een welbepaalde strook waarop niet gebouwd mag worden om een zicht te vrijwaren, een groenbeplanting aan te leggen of waarbinnen een erfdiensbaarheid van algemeen nut werd vastgelegd, o.a. innemingen voor pijpleidingen of voor nutsleidingen.

²⁵ Foto's aangeleverd door de opdrachtgever BROCAP.

1.1.6 Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.2 Werkwijze en strategie

Een bureauonderzoek kadert binnen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten. Het bureauonderzoek bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem door de studie van gekende of ontsloten informatiebronnen.

1.2.1 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvragen zullen in dit bureauonderzoek behandeld worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?
- Zijn er archeologische waarden aanwezig binnen het onderzoeksterrein?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn binnen het onderzoeksterrein:

- Wat is de aard van deze waarden?
- Wat is de bewaringstoestand van deze waarden?
- Betreft het behoudenswaardige archeologische waarden?
- Wat is de relatie tussen deze waarden en het landschap?
- Wat is de impact van de geplande bodemingrepen op deze waarden?

1.2.2 Heuristiek

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen.

Een eerste stap bij het formuleren van een archeologische verwachting voor de onderzoekslocatie is deze te situeren binnen een breder landschappelijk kader. Hierbij wordt beroep gedaan op de gekende geografische en geologische bronnen en kaarten.

Administratieve en geografische kaarten:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- Orthofoto
- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart

- Bodemkaart

De basis van de desktopstudie bestaat verder uit een historische studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij wordt de gekende archeologische en historische vakliteratuur over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd.

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing in het plangebied door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19^e eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten. Naast de gangbare historische kaarten is ook Cartesius geraadpleegd.²⁶

Volgende historische kaarten werden opgezocht en geanalyseerd:

- CAI-kaart
- Ferrariskaart
- Atlas der Buurtwegen
- Poppkaart
- Vandermaelenkaart
- *Het landt ende caertboeck van 1684*, Bockstael H.J. 1985. In *Annalen G.O.K.R.T.I.*, 34, p.9-29.
- *Hypothetisch grondplan van Ronse tijdens de Middeleeuwen*. Devos E. 2008. De stedelijke ontwikkeling van Ronse tot ca. 1800, met enkele latere uitlopers. In *Annalen G.O.K.R.T.I.*, 62, p.189-256.

De CAI-kaart wordt weergegeven met het grootschalig referentiebestand als onderkaart. De onmiddellijke omgeving rondom wordt op de Ferraris-, Atlas der Buurtwegen, Popp- en Vandermaelenkaart besproken. De beschrijving gebeurde onder meer op basis van de legende uit *België in kaart*.²⁷ Indien er een bijzondere locatie op te merken is, wordt deze, indien mogelijk, vernoemd bij naam en uitgebreider beschreven. De historische en archeologische kaarten worden gebruikt om een historisch-archeologische interpretatie van de locatie te bekomen.

Er werden geen externe specialisten betrokken bij dit onderzoek en geen wetenschappelijke advisering ingewonnen bij derden.

²⁶ CARTESIUS 2017

²⁷ BEYAERT et al. 2006

1.3 Assessmentrapport

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie, cartografie en archeologie met betrekking tot het plangebied en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

1.3.1 Landschappelijk kader

Hieronder volgt een overzicht van het grondgebruik en de aardkundige, hydrografische en fysisch-geografische gegevens van het plangebied.

Topografische situering

De exacte locatie van het plangebied *Ronse Jan Van Nassastraat* is weergegeven op onderstaande orthofoto (Figuur 13). Het is gelegen in Ronse, een stad in het Zuid-Vlaamse Heuvelland of de zogenaamde *Vlaamse Ardennen*. Het is een taalgrensgemeente dat aan drie zijden omgeven is door de Waalse provincie Henegouwen, met Ellezelles in het oosten, Frasnes-les-Anvaing in zuiden en Mont de l'Enclus in het westen. In het noorden grenst Ronse aan Kluisbergen (Kwaremont en Zulzeke) en Maarkedal (Nukerke, Etikhove en Schorisse).^{28 29}

Het projectgebied is een rechthoekig terrein van ca. 6.000 m², gelegen op de hoek van de Jan Van Nassastraat en de Ivan Sabbe-Maghermanlaan te Ronse. Het terrein bestaat momenteel uit een grasvlakte en is in eigendom van de stad Ronse. De gebouwen binnen dit plangebied waren als *bouwkundig erfgoed Mechanische Weverij-Ververij-Spinnerij* vastgesteld. De oorspronkelijke weverij-ververij werd opgericht door Joseph Dorpchie in 1898 en in 1905 verkocht aan Cyr Cambier. Sinds 1989 'Bekaert Textiles' met behouden ververij en weverij. De voormalige gebouwen van de textielfabriek 'Cyr Cambier' werden door de stad reeds gesloopt in 2013 (zie luchtfoto's en historiek).³⁰

Ten noorden van het projectgebied bevindt zich de site 'Delbar', een ondernemingscentrum (OCR) dat werd opgericht in de gebouwen en aanpalende huizen van de voormalige garenweverij 'Delbar'. De site 'Delbar' en de site 'Cyr Cambier' zijn van elkaar gescheiden door de Molenbeek, een waterloop die van oost naar west het gebied doorsnijdt. Ten westen zijn de fabrieksgebouwen van de textielnijverheid 'Utexbel' gelegen. Ook deze gebouwen zijn als *bouwkundig erfgoed* vastgesteld. *Weverij Utexbel*, voorheen de textielfabriek Delhay-Hennion zogenaamd "Le Soleil", werd in 1908 in gebruik genomen en maakte deel uit van de groep Lagach, vanaf 1945 'Utexbel'. Het maakt sinds 1969 deel uit van het grote gebouwencomplex van Utexbel in de César Snoecklaan.

Het projectgebied is gelegen in het centrum van de stad Ronse en bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 30 m en 40 m TAW (zie Figuur 14, Figuur 15, Figuur 16). Ten noorden van het stadscentrum liggen de steile, beboste hellingen van de Hotond-, de Kruis- en de Muziekberg, tot ca. 150 m TAW. Het centrale gedeelte van het stadscentrum ligt in een ketelvormige depressie van de Molenbeek, een bijrivier van de Ronne.³¹ Op de hoogteprofielen blijkt dat het terrein zowel afhelt van zuid naar noord, als van west naar oost.

Het onderzoeksgebied is gelegen aan de Jan Van Nassastraat te Ronse en kende een uitgebreide ontstaansgeschiedenis (zie verder 1.3.3.Historiek). De evolutie van dit gebied en de ingrijpende veranderingen, in functie van de toename van de bevolking en expansie van het gebied, zijn duidelijk

²⁸ IOE 2017, ID: 121273

²⁹ IOE 2017, ID: 300596

³⁰ IOE 2017, ID: 28697

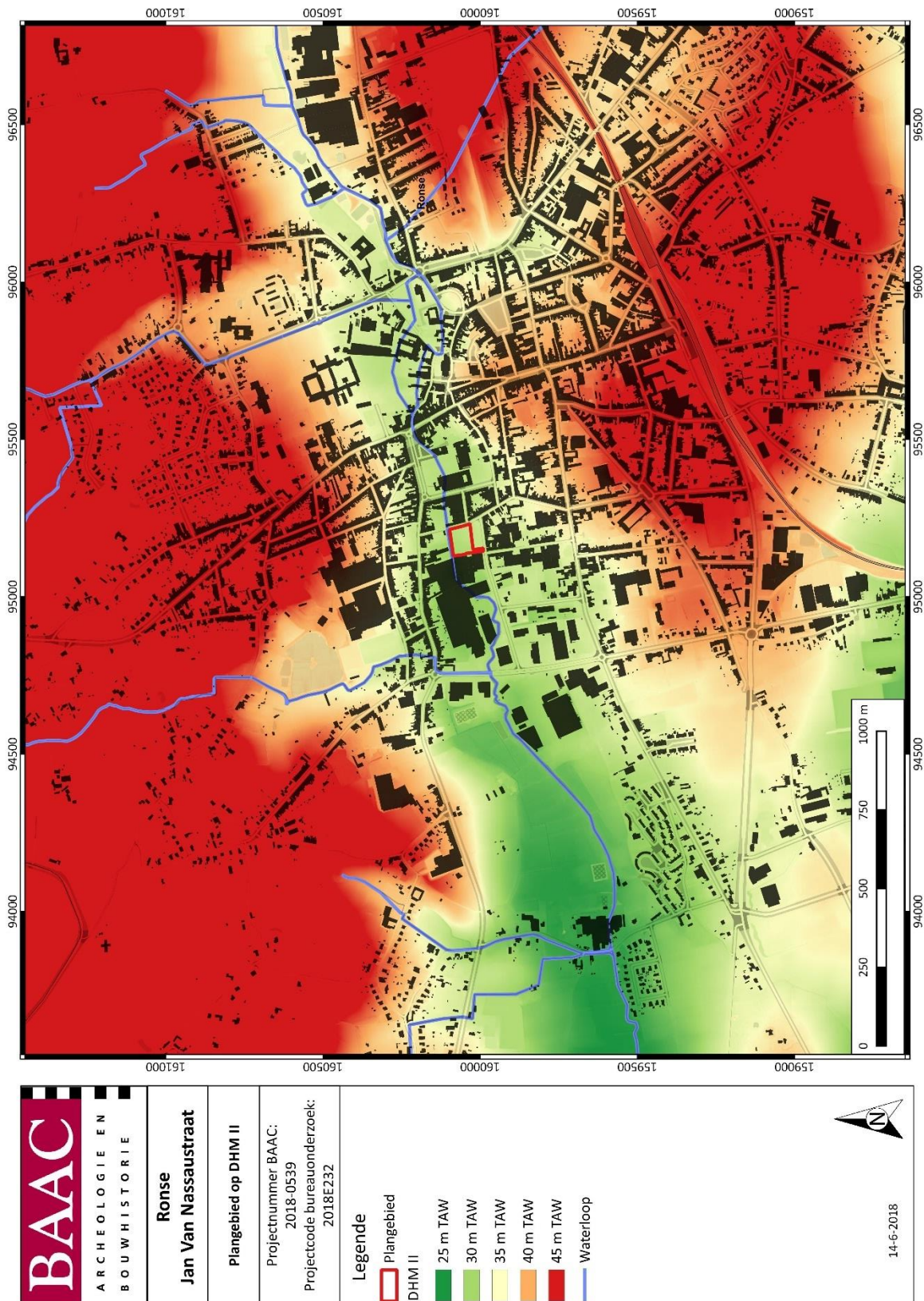
³¹ IOE 2017, ID: 121273

te zien op onderstaande luchtfoto's van jaren 1970 tot nu (Figuur 33 tem. Figuur 37). Deze luchtfoto's worden verderop besproken.



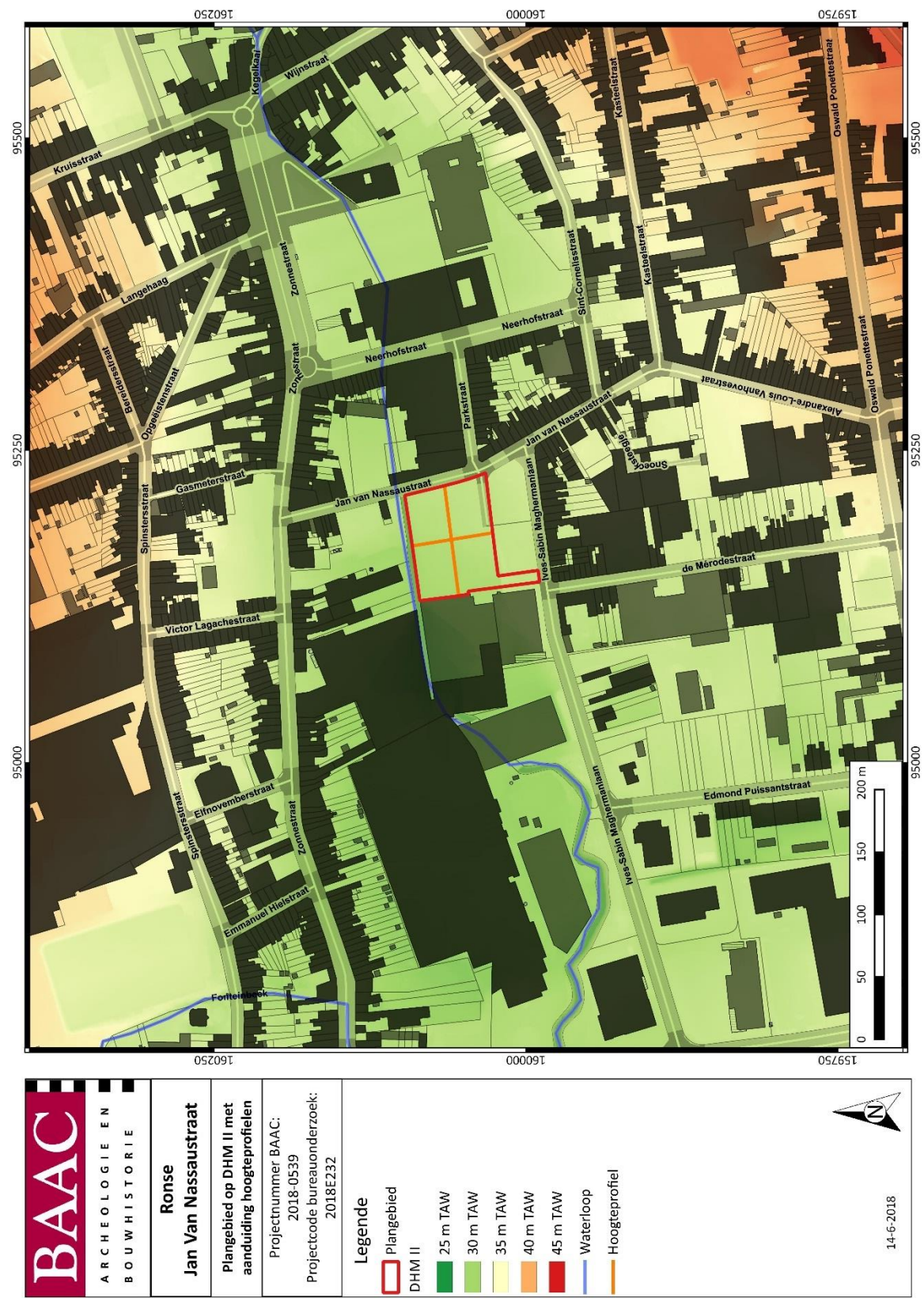
Figuur 13: Het plangebied 'Cyr Cambier' op de orthofoto ³²

³² AGIV 2017e



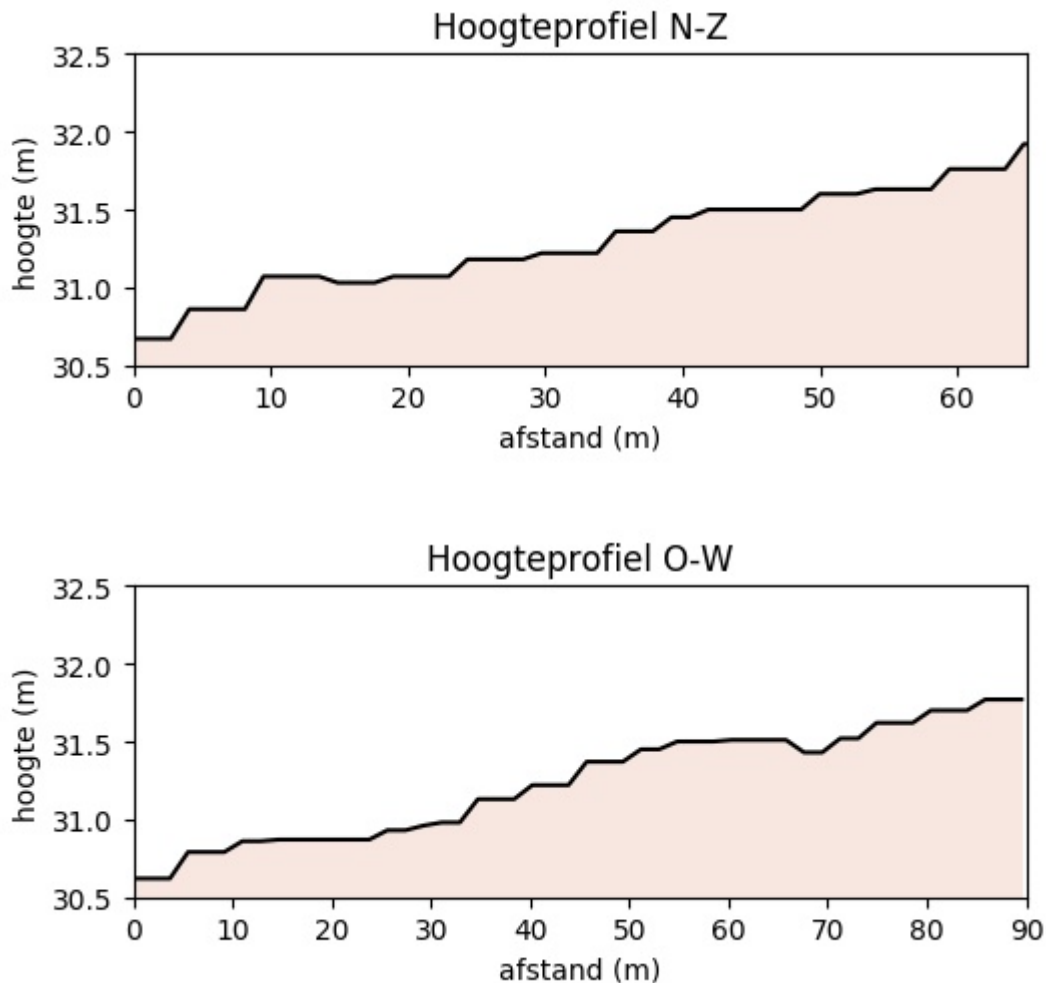
Figuur 14: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM)³³

³³ AGIV 2017b



Figuur 15: Plangebied en hoogteprofielen op het DHM³⁴

³⁴ AGIV 2017b



Figuur 16: Hoogteverloop terrein³⁵

Landschappelijke en hydrografische situering

Op geomorfologisch vlak kan men drie gebieden onderscheiden, het noordelijk deel omvat de steile, beboste hellingen van de Hotond-, Kruis- en Muziekberg, opklimmend tot 150 m. Het centrale gedeelte met het stadscentrum, waar het projectgebied gelegen is, ligt in een ketelvormige depressie van de Molenbeek, een bijrivier van de Ronne (ten zien op de DHM-kaart). Het zuidelijk gedeelte, oplopend tot 30-40 m, omvat hoofdzakelijk zandleem- en leembodems.³⁶

Volgens de kaart van de *Morfologische eenheden van België* ligt het plangebied ter hoogte van **De kamlijn van de Vlaamse Heuvels (12 R)**, net onder het **Toprandplateau (++++)**.³⁷

³⁵ AGIV 2017b

³⁶ IOE 2017, ID: 121273

³⁷ DENIS J., 1992, Geografie van België.

Paleogeen en Neogeen (Tertiair)

Volgens de *Tertiair geologische kaart* (Figuur 19) wordt de omgeving van het plangebied gekenmerkt door afzettingen van het *Lid van Saint-Maur (KoSm)*, van de *Formatie van Kortrijk*, dat grijze klei bevat en silthoudend is.

Verder zijn er ten noorden en ten zuiden van het plangebied afzettingen aanwezig van het *Lid Van Moen (KoMo)* (Grijze klei tot silt, kleihoudend, kleilagen; *Nummulites planulatus*) en *Lid van Aalbeke (KoAa)* (Donkergrijze tot blauwe klei, glimmers.).

Aan de hand van de *Toelichting bij de Tertiair geologische kaart van België, Kaartblad 29 Kortrijk* kan de *Formatie van Kortrijk* als volgt beschreven worden. Deze formatie is een essentieel mariene afzetting en bestaat voornamelijk uit kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten. De *Formatie van Kortrijk* wordt ingedeeld in 4 leden, namelijk: ³⁸

- Het *Lid van Aalbeke*
- Het *Lid van Moen*
- Het *lid van Saint-Maur*
- Het *Lid van Mont-Héribu*

Ter hoogte van het plangebied zijn de afzettingen van het *Lid van Saint-Maur (KoSm)*, van de *Formatie van Kortrijk*, mariene afzettingen die grotendeels bestaan uit zeer fijn-siltige klei met enkele dunne intercalaties van grofsiltige klei of van kleiige, zeer fijne silt. De gemiddelde dikte is 27 m. ³⁹

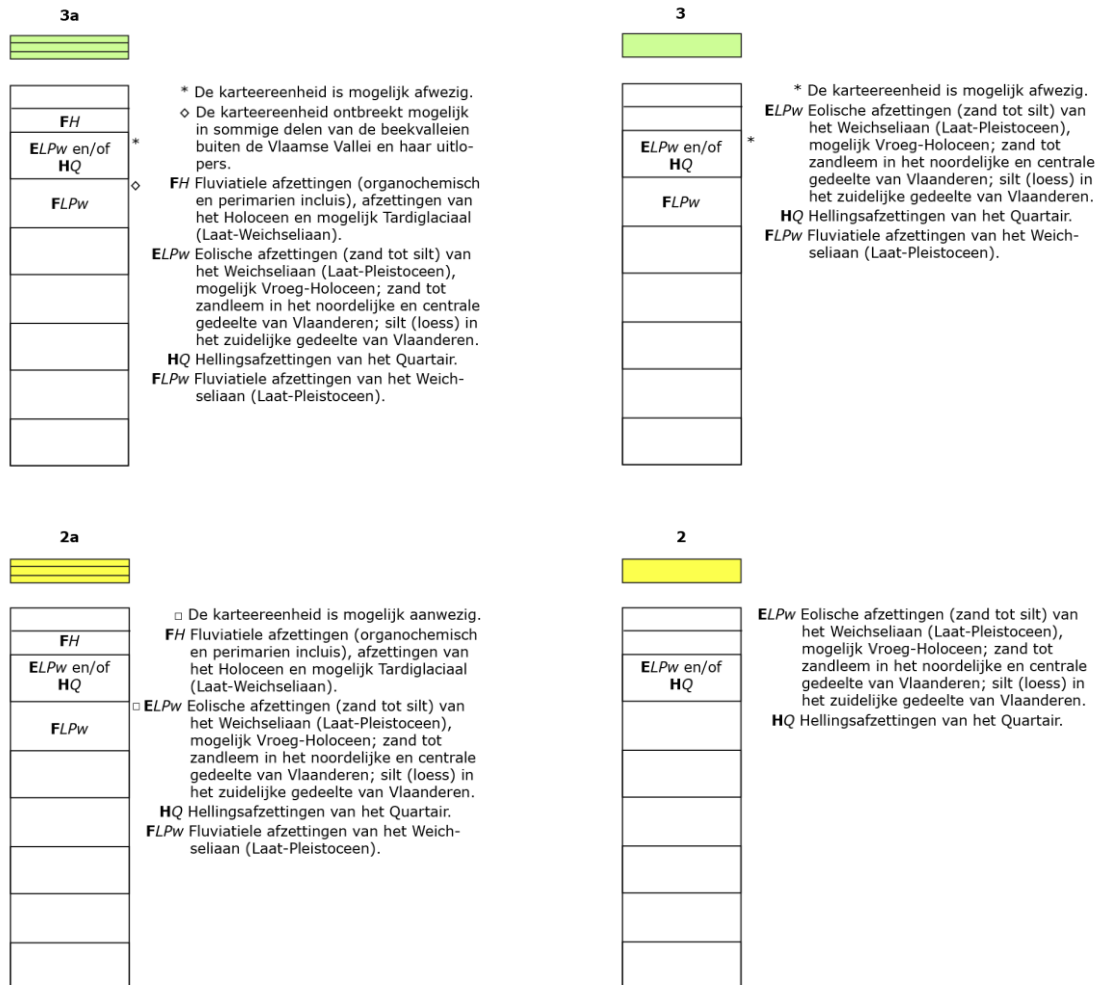
Quartair

Volgens de *Quartair geologische kaart 1/200.000* (Figuur 20) zijn er voor het plangebied Holocene en/of Tardiglaciale fluviatiele afzettingen (**a**) bovenop de Pleistocene sequentie (**3**) aanwezig (**3a**). Er zijn fluviatiele afzettingen (**FH**), eolische afzettingen van het Weichseliaan (**ELPw**) en/of hellingsafzettingen van het Quartair (**HQ**) en daaronder fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (**FLPw**).

Ten noorden van het plangebied zijn geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (**3**). Verder ten noorden en ten zuiden zijn er geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (**2**). En ten westen zijn Holocene en/of Tardiglaciale fluviatiele afzettingen (**a**) bovenop de Pleistocene sequentie (**2**) aanwezig (**2a**).

³⁸ JACOB P., DE CEUKELAIRE M., DE BREUCK W., DE MOOR G. 1999

³⁹ JACOB P., DE CEUKELAIRE M., DE BREUCK W., DE MOOR G. 1999



Figuur 17: Kenmerken van de Quartairgeologische kaart betreffende het plangebied ⁴⁰

Aan de hand van de *Toelichting bij de Quartair geologische kaart van België, Kaartblad 29 Kortrijk* kunnen de afzettingen als volgt beschreven worden. ⁴¹

De Holocene en Tardiglaciaal fluviale afzettingen zijn aanwezig in de valleien van de Schelde en de Leie, en in de beekvalleien. In meerdere beekvalleien worden de fluviale sedimenten bedekt door een dun pakket van colluviale afzettingen, waardoor de typische fluviale valleivorm ontbreekt. Stroomopwaarts in de vallei kunnen de colluviale afzettingen zelfs dominant worden. De dikte van de fluviale afzettingen schommelt van enkele 10-tallen cm tot (meer dan) 8 m.

Er worden verschillende eenheden onderscheiden:

- Het *geulfacies* (G): gedomineerd door lemig materiaal, basis is sterk zandig met zelfs grindelementen en het voorkomen van allochtoon plantendetritus.
- Het *organisch facies* (O): gedomineerd door organisch materiaal met een fluctuerend percentage aan klastisch materiaal, dat overwegend kleiig is.

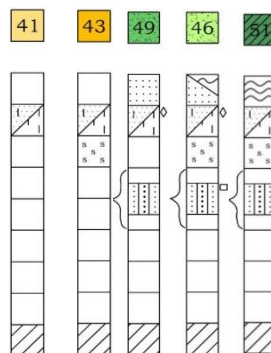
⁴⁰ DOV VLAANDEREN 2017c

⁴¹ BOGEMANS F., 2007

- Het *kalktuffacies (T)*: bestaat uit calciumcarbonaat waarvan de grootte van de partikels sterk varieert. Enerzijds de kalkgyttja waarin de concreties quasi niet van elkaar te onderscheiden zijn en anderzijds de grindachtige concentratie van concreties met diameter tot 3 cm.
- Het *fluviatiele kleafacies (Fc)*: bestaat hoofdzakelijk uit kleiig materiaal, met naar boven toe een toename van de siltfractie. Het facies komt voor als een homogeen massief geheel, of als een homogene onregelmatige gestratificeerde eenheid, of bevat intercalaties van grover klastisch materiaal of veen.
- Het *overstromingsleemfacies (Sl)*: geelbruin tot bruingrijs overwegend lemig facies met textuur variërend van zandleem tot zware klei.

De allereerste, geïsoleerde veenvormig gebeurde rond 12655 ± 70 BP. De preliminaire veengroei in de Scheldevallei is beperkt tot de geulen, dus tot de diepere delen van de alluviale vlakte. In een latere fase, wanneer het grondpeil voldoende is gestegen, neemt de veengroei ook een aanvang op de hoger gelegen gebieden. In deze fase is algemeen vastgesteld dat de waterlopen tot een beperkt gebied binnen de valleien zijn teruggedrongen en dat de sedimentatie- alsook de erosieprocessen nihil zijn. Waarschijnlijk is de gestadige stijging van het grondwater de vernielende factor geworden voor de algemeen verspreide veenaccumulatie na het Atlanticum (± 6100 BP). Bij een permanent hoge grondwaterstand wordt namelijk een bosbestand, zelfs een elzenboek, teruggedrongen. Dit fenomeen treedt eerst op in de laagst gelegen gebieden zodat de veengroei nog enkel doorgaat in de hoger gelegen gebieden. Hierdoor ontstaat in de lager gelegen delen van de vallei als het ware een 'open water situatie' waarin zeer fijn klastisch materiaal, het zogenaamd kleafacies, is afgezet en dat verder in de tijd de vallei quasi volledig opvult. De massale ontbossingen zijn de aanleiding geweest voor een extra aanvoer van sedimenten, afkomstig van de valleiwallen, die dan bovenop het kleafacies zijn afgezet als een lemig facies. Het lemig facies zal van textuur verschillen naargelang de samenstelling van de eolische elementen afgezet op de valleiwallen.⁴²

Volgende de Quartair geologische kaart 1/50.000 (Figuur 18, Figuur 21) zijn voor het plangebied de volgende afzettingen aanwezig:



⁴² BOGEMANS F., 2007

-  Lemig tot zandlemig materiaal zonder profielontwikkeling, ontstaan door hellingsprocessen.
Slope deposits consisting of loamy to sandy loamy material, without a soil development.
-  Zandige tot zandlemige eolische afzettingen, homogeen bovenaan, een alternatie van zand- en lemlagen onderaan.
Eolian sand to sandloam deposits, homogeneous in the upper part, followed by an alternating complex of sand and loam layers.
-  Homogene eolische leemafzettingen.
Homogeneous eolian silt deposits.
-  Hellingsafzettingen en lokale fluviatiele afzettingen (lemig materiaal met zandige en kleiige intercalaties, soms venig).
Slope deposits and fluvial deposits of local origin (silty material with sandy and clayey intercalations, sometimes peaty).
-  Fluviatiele afzettingen met een textuur variërend van klei tot zand, mogelijk veen ontwikkeld.
Fluvial deposits of sandy to clayey nature, possible presence of peat.
-  Vlechtende rivierafzettingen, zandig (zeer fijn tot grof) van natuur met mogelijks in het basisdeel grind.
Braided river deposits, sandy nature (very fine to coarse sand) possibly in the basal part gravel.
-  Eenheid geheel of gedeeltelijk weggeërodeerd.
Unit completely or partly eroded.
-  Eenheid mogelijks aanwezig.
Unit possibly present.

Figuur 18: Kenmerken van de Quartairgeologische kaart 1:50.000 betreffende het plangebied ⁴³

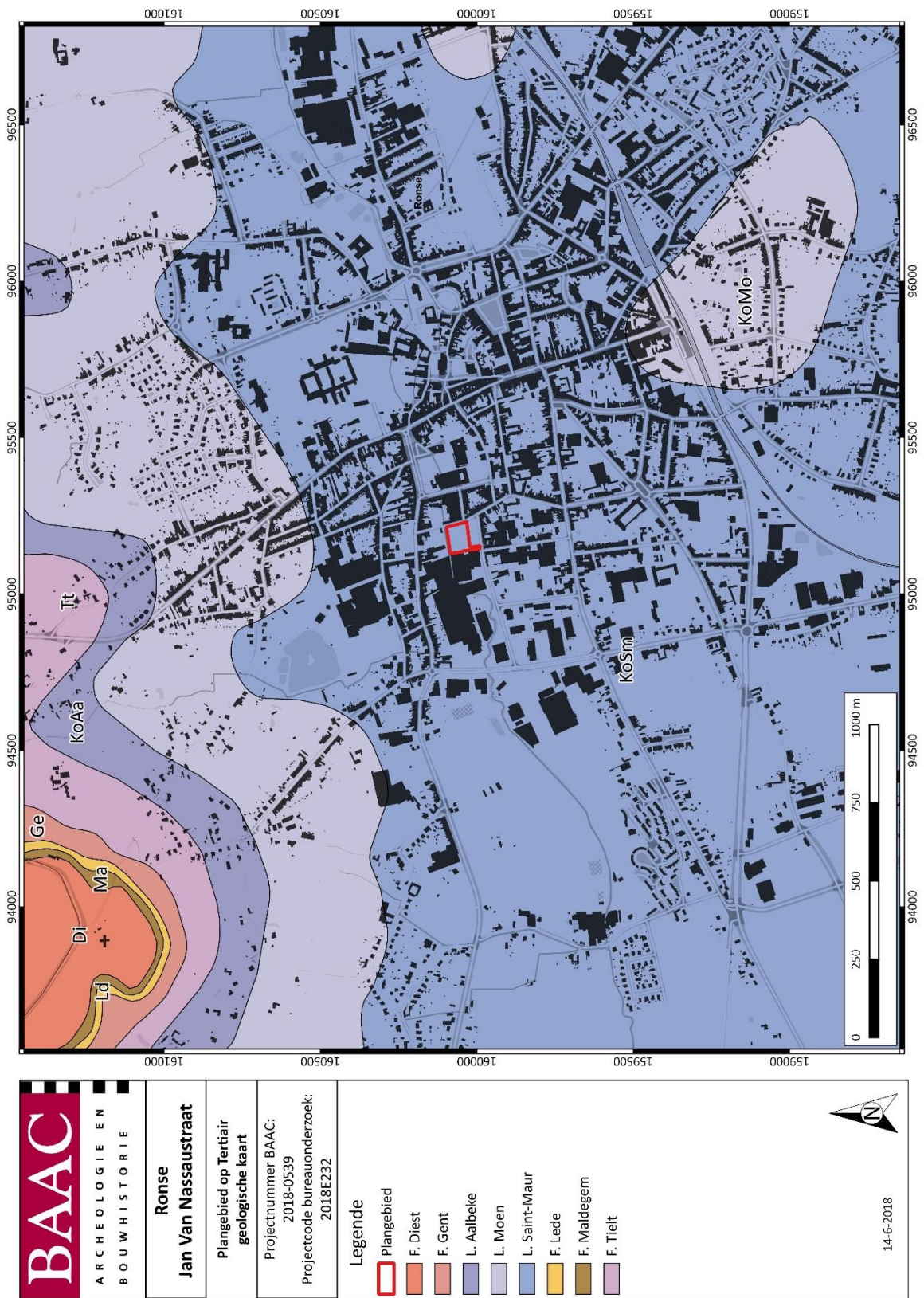
Bodem

Ronse is gelegen op zandleemgronden in een vallei langsheen de alluviale gronden van de Molenbeek, die westelijk van de stad uitvloeit in de rivier de Ronne. Het centrum is op de bodemkaart volledig ingekleurd als **OT/OB**, maar errond betreft het voornamelijk matig natte tot matig droge zandleembodems met textuur B-horizont (**Ldc** en **Lca**). ⁴⁴

Op de *Bodemkaart van Vlaanderen* (Figuur 22) is de bodem in het plangebied gekarteerd als **OB: Bebouwde zones**. In de omgeving, voornamelijk ten westen en noordwesten van het plangebied zijn de volgende bodems aanwezig: **OT: Sterk vergraven gronden**, **ON: Opgehoogde gronden**, **Lep: Natte zandleembodem zonder profiel**, **Lca: matig droge zandleembodem met textuur B horizont**, **Ldc: Matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont** en **Lhp: Natte zandleembodem zonder profiel**.

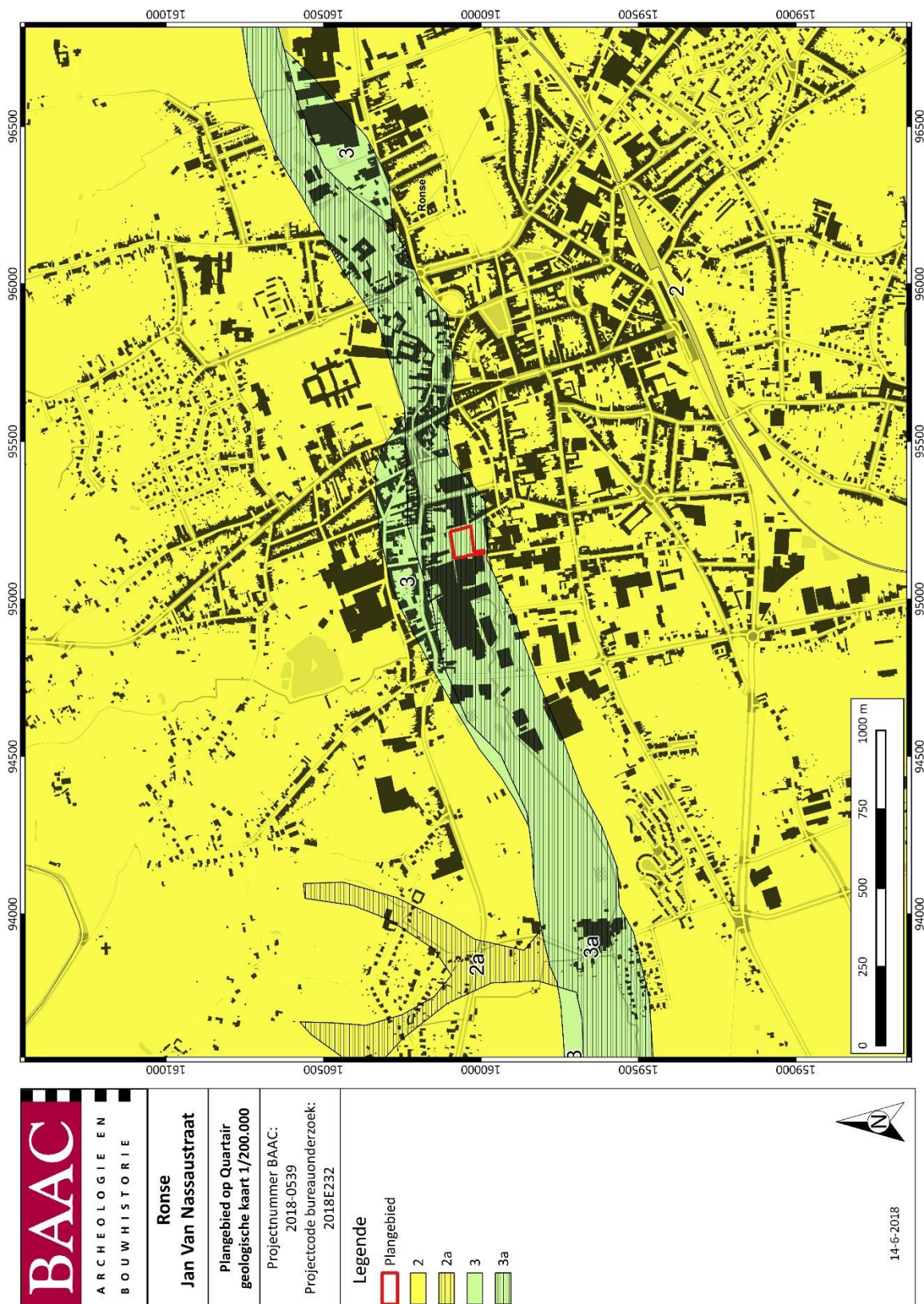
⁴³ (DOV VLAANDEREN 2017)

⁴⁴ IOE 2017, ID: 300596



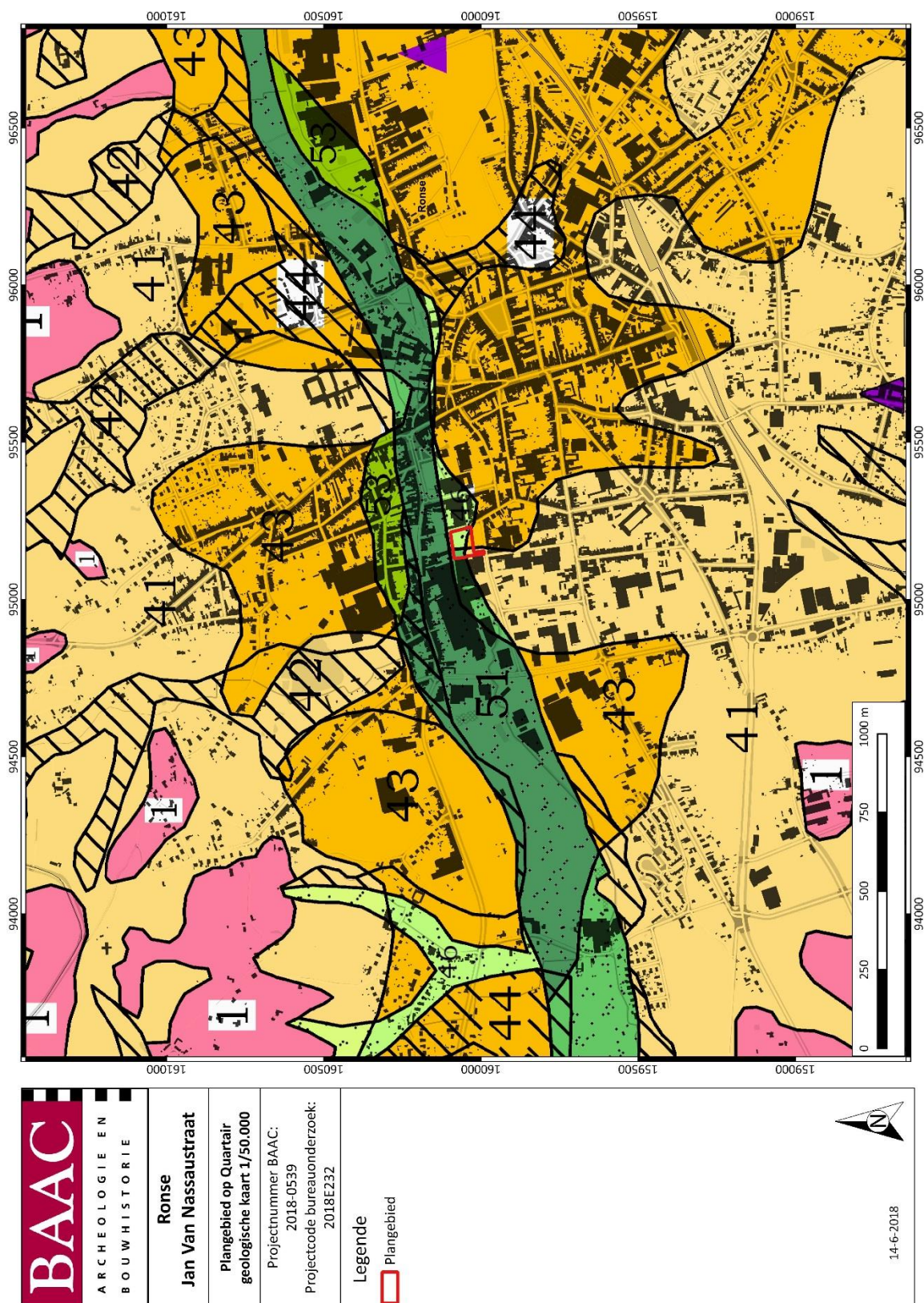
Figuur 19: Plangebied op de Tertiairgeologische kaart ⁴⁵

⁴⁵ DOV VLAANDEREN 2017b



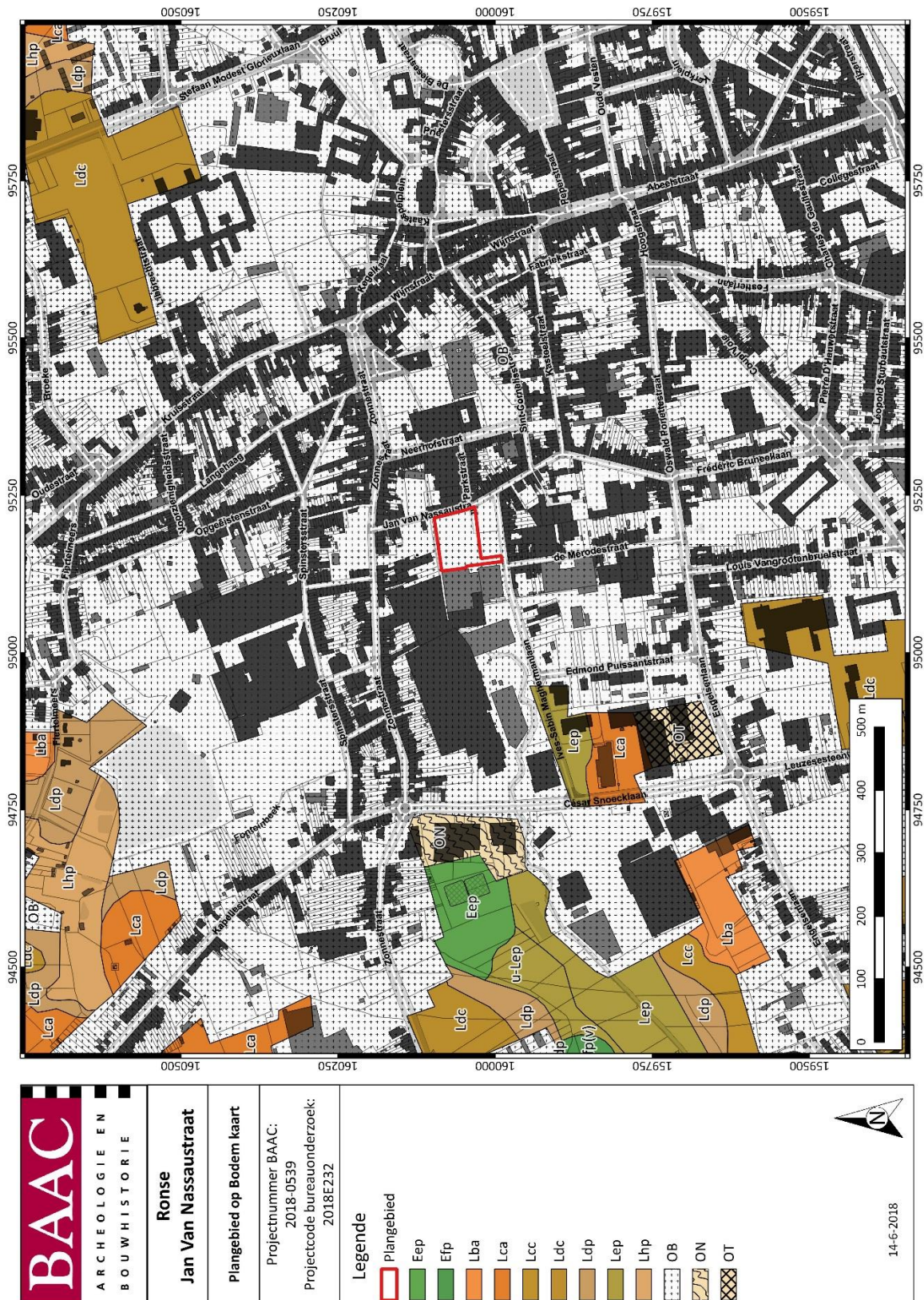
Figuur 20: Plangebied op de Quartairgeologische kaart 1:200.000 ⁴⁶

⁴⁶ DOV VLAANDEREN 2017c



Figuur 21: Plangebied op de Quartairgeologische kaart 1:50.000⁴⁷

⁴⁷ DOV VLAANDEREN 2017c



Figuur 22: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen ⁴⁸

⁴⁸ DOV VLAANDEREN 2017a

1.3.2 Historisch kader

De oudste vermelding *Rotnace* (855-873) gaat terug op *Keltische* oorsprong, verwijzend naar het riviertje de Ronne, het betekent *vestiging (nederzetting) bij de Ronne*.⁴⁹

- **Pre- en protohistorie**

De eerste sporen van menselijke aanwezigheid in de directe omgeving van de onderzoekslocatie werden aangetroffen op de Kluisberg, de Muziekberg en de Pottelberg, ten noorden van het centrum van Ronse (Figuur 23). Deze gaan terug tot het midden-paleolithicum (ca. 120.000-35.000 v.Chr.).^{50 51} De meeste vondsten dateren echter uit het mesolithicum. Deze vondsten bestaan uit bewerkte vuurstenen, zoals schrabbers en spitsen. Vermoedelijk werden deze werktuigen gebruikt door kleine groepjes rondtrekkende Neanderthalers voor de jacht, vlees- en huidbewerking.^{52 53}

Ook op de Kluisberg, de Muziekberg en de Schorisse werden tevens artefacten van epipaleolitische en mesolitische jager-verzamelaars (8000-4000 v.C.) gevonden.^{54 55}

Niet enkel in de heuvels, maar ook in het dal aan een bocht van de Molenbeek⁵⁶, het latere centrum van Ronse, werden talrijke vondsten gedaan uit het midden-neolithicum (4500-1800 v.C.), o.a. op de binnenkoer van de Hoge Mote in 1968 en enkele onbewerkte silexen aan het Keienveld en de Molendam in Ronse⁵⁷ en bij opgravingswerken rond de Sint-Hermes kerk in 1949-1950.⁵⁸ Deze lagen echter niet meer in hun geologisch verband waardoor er onduidelijkheid is over de oorspronkelijke vindplaats en de chronologie. Er is geen rechtstreeks verband tussen deze opgravingen en latere ontwikkelingsfasen van de stad, maar het kan wel duiden op een vroege menselijke aanwezigheid in het hedendaagse stadscentrum.⁵⁹

⁴⁹ IOE 2017, ID: 121273

⁵⁰ DEVOS 2008, 94.

⁵¹ IOE 2017, ID: 121273

⁵² CROMBE 1988, 193-201.

⁵³ IOE 2017, ID: 121273

⁵⁴ CROMBE 1988, 193-201

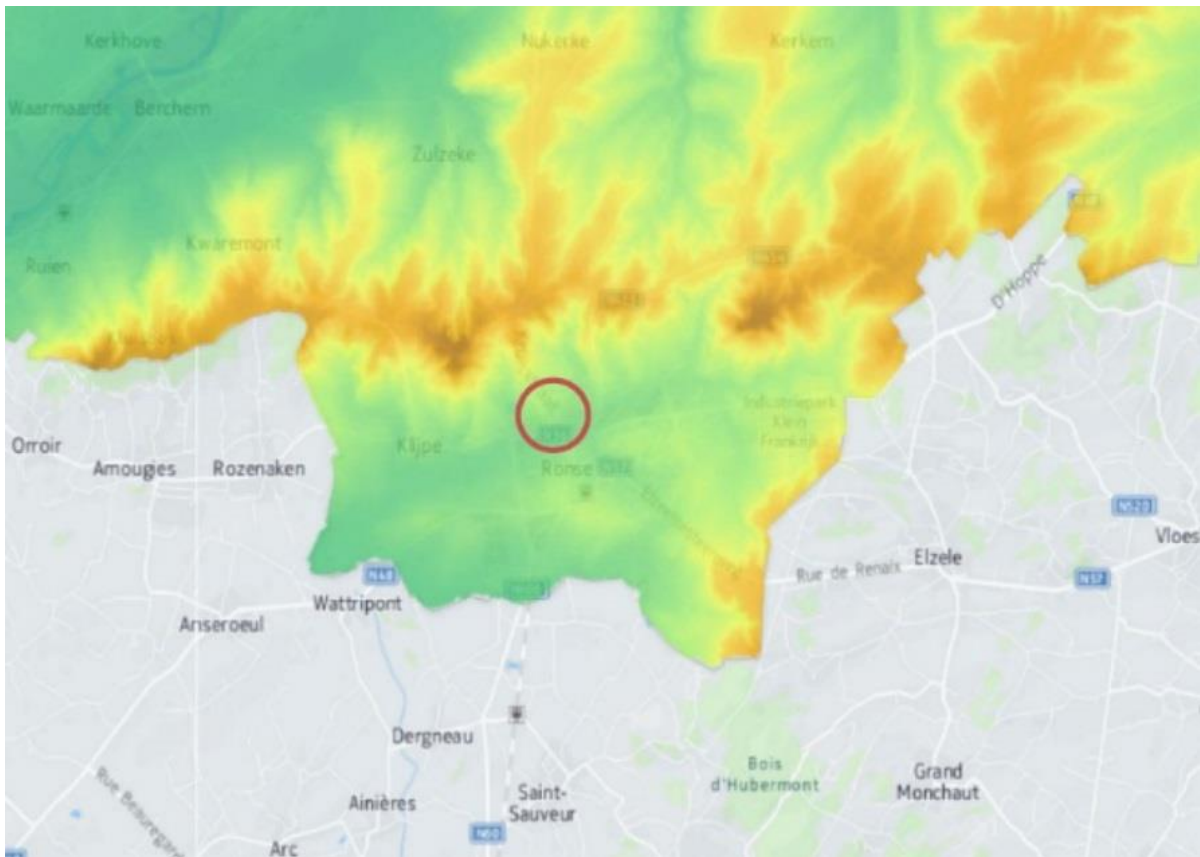
⁵⁵ IOE 2017, ID: 121273

⁵⁶ Deze locatie zal uitgroeien tot de latere stadskern van Ronse

⁵⁷ DECONINCK 1970, 17-19.

⁵⁸ ROOSENS & MERTENS 1950, 333-399.

⁵⁹ DEVOS 2008, 195.



Figuur 23: Heuvelgebied ten noorden en oosten van de stad Ronse met aanduiding van locatie van de eerste sporen van menselijke aanwezigheid op DHM.⁶⁰

De eerste sporen van permanente bewoning van het Zuid-Vlaamse heuvelgebied duiken op vanaf het neolithicum en situeren zich o.a. op de Muziekberg en de Hotond te Ronse.⁶¹ Deze duiden op de aanwezigheid van boerengemeenschappen, die gelijkenissen vertonen met gemeenschappen van de Rijnlandse Michelsbergcultuur. In de loop van de vroege midden-bronstijd werden er daarnaast o.a. op de Kluisberg en Muziekberg crematieresten ondergebracht in een grote grof vervaardigde urne bedekt met een klein aardn grafheuveltje.⁶² In 1836 en 1875 kwamen dergelijke zaken aan het licht dankzij de archeoloog Eduard Joly.⁶³

Recent archeologisch onderzoek door SOLVA-Archeologie op de toekomstige industrieterreinen langs Pont West werden sporen van bewoning teruggevonden die dateren uit de Bronstijd, waaronder een grafcirkel en een houten gebouw. Verspreid over het terrein zijn restanten van verschillende houten gebouwen uit de ijzertijd aangetroffen. Daarnaast zijn er aanwijzingen voor artisanale activiteiten op basis van het rijke vondstmateriaal.⁶⁴ Ook op de archeologische site van Ronse De Stadstuin zijn sporen uit de Bronstijd aangetroffen, waaronder drie kringgreppels met één of meerdere crematiegraven.⁶⁵

- **(Gallo-)Romeinse periode**

De eerste aanwijzing en een mogelijke stimulans voor de stichting van de nederzetting in Ronse is de Heirweg Keulen-Tongeren-Bavay-Boulogne, een aftakking van een pre-Romeinse handelsweg die van

⁶⁰ AGIV 2017b

⁶¹ IOE 2017, ID: 121273

⁶² DEVOS 2008, pp.195.

⁶³ IOE 2017, ID: 121273

⁶⁴ <http://www.so-lva.be/ronse-pont-west-0> / www.facebook.com/SolvaDienstArcheologie

⁶⁵ <http://www.so-lva.be/ronse-de-stadstuin-0> / www.facebook.com/SolvaDienstArcheologie

de Baltische zee naar de Noordzee en Engeland loopt. Deze zou vermoedelijk een rol hebben gespeeld bij de aanvoer van de eerste Romeinse of Romaanse cultuur.⁶⁶ Deze vormen nog steeds de noord-, oost- en westgrens van het huidige grondgebied van Ronse. Via dit vrij belangrijke wegennet was het romaniseringsproces doorgevoerd vanaf het zuiden tot voorbij de Leie en de Schelde, maar ook konden de Germaanse stammen via diezelfde wegen vanaf de 2^e helft van de 3^e eeuw snel doordringen met belangrijke landname van voornamelijk Salisch-Frankische stammen vanaf de 4^e eeuw tem. 2^e helft 5^e eeuw. De desintegratie van het Romeinse imperium en de Germanisering van de noordelijke Romaanssprekende volkeren lag aan de basis van het ontstaan van de huidige taalgrens.⁶⁷

In het centrum van Ronse werden verschillende losse vondsten gedaan die kunnen duiden op permanente bewoning: o.a. een gedenksteen in Jura kalksteen in St-Hermescrypte met portret en identificatie uit 3^e eeuw⁶⁸, een munt van keizer Maxentius uit de 4^e eeuw⁶⁹ en fragmenten van een witmarmeren zuil ingewerkt in een 17^e-eeuwse gevel, voordien waarschijnlijk onderdeel van een Romeinse mijlpaal.⁷⁰ Bovendien werden er rond de Sint-Hermeskerk en crypte regelmatig vondsten van Romeinse bouwmaterialen (mortel, dakpannen, tegels van hypocaustum) en aardewerk (kruikfragmenten, terra sigillata) aangetroffen.⁷¹

De aanwezigheid van deze vondsten kan wijzen op een aanwezigheid van één of meerdere Romeinse nederzettingen al dan niet met stenen gebouwen in de onmiddellijke omgeving van het kerkgebouw en het Albertpark (ten oosten van de Jan Van Nassastraat).

- **650-880**

Onder impuls van de Heilige Amandus werd, binnen het huidige grondgebied van Ronse, rond het jaar 650 een klein klooster gesticht, gewijd aan de H. Petrus en Paulus, in de Ronnevallei (*Rhodenaske*) op de linkeroever van de Molenbeek.^{72 73} In een overgeleverde bron over het Keizerlijk beschikkingsrecht tijdens de regeerperiode van Karel de Grote, werd voor het eerst gesproken over deze “cella” of “monasterium” (= religieuze nederzetting) van beperkte omvang.⁷⁴ Deze religieuze nederzetting, met aan de rand lekenbewoning, werd belangrijker tijdens de Karolingische periode, wat de ontwikkeling van de nederzetting positief stimuleerde.⁷⁵

In 815-16 en 834 schonk Keizer Lodewijk de Vrome de religieuze nederzetting en omliggende gebieden aan de Benedictijnen abdij van Aken, ook gekend als ‘Indere Curnelimenster’. Hierbij werd Ronse en omgeving allodiaal bezit met als middelpunt het klooster. Het gebied kreeg de naam ‘Tenement van Inde’. Dankzij deze schenking kende de nederzetting een eerste echte bloeiperiode, met o.a. de schenking van de relieken van Sint-Hermes in 860^{76 77}, maar kwam al snel op zijn einde door de inval van de Noormannen in 880 waarbij de monniken vluchtten naar de hoofdbij in Aken. Het duurde tot 940 voordat de nederzetting terug bewoond werd.⁷⁸

Tot op de dag van vandaag zijn geen specifieke archeologische sporen van het eerste klooster teruggevonden en is het niet mogelijk de exacte locatie van het klooster aan te wijzen. Archeologische

⁶⁶ DEVOS 2008, 198-199.

⁶⁷ IOE 2017, ID: 121273

⁶⁸ CAMBIER 1991, 57-89.

⁶⁹ CROMBE 1989, 105-106.

⁷⁰ CAMBIER 1966, 155.

⁷¹ DEVOS 2008, 200.

⁷² IOE 2017, ID: 121273

⁷³ IOE 2017, ID: 300596

⁷⁴ DEVOS 2008, 203.

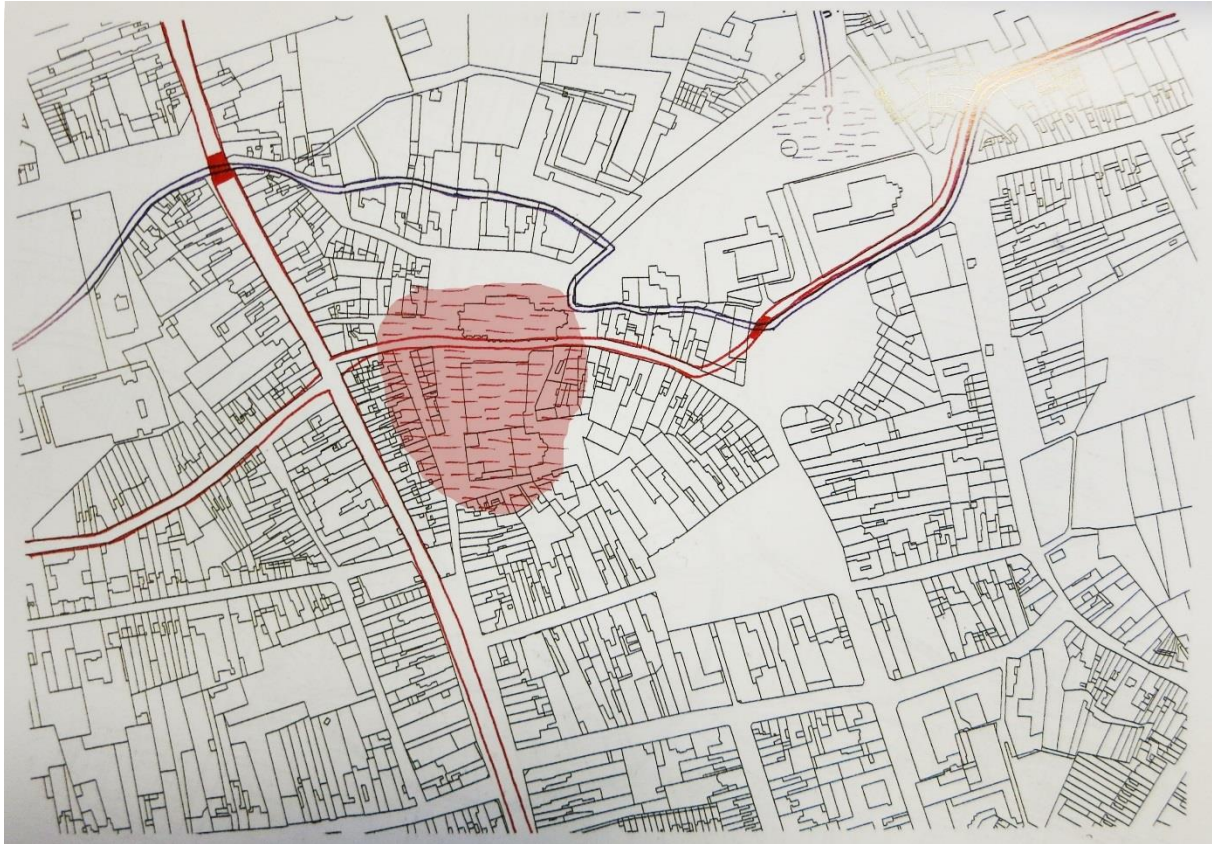
⁷⁵ DE MULDER & DESCHIETER 1999, 155-156.

⁷⁶ IOE 2017, ID: 121273

⁷⁷ IOE 2017, ID: 300596

⁷⁸ DEVOS 2008, 203.

opgravingen ⁷⁹ bieden wel een indirecte, maar betrouwbare bron voor laat-Merovingische en Karolingische bewoning rond de Sint-Martinuskerk en het Albertpark (rode zone op onderstaand plan).
⁸⁰



Figuur 24: Ronse tijdens de vroege Middeleeuwen ^{81 82}

- **940-1289: De Vrijheid van het Sint-Hermes Kapittel**

Na een afwezigheid van 60 jaar keerde de kanunnikengemeenschap terug naar Ronse en stichtten het Kapittel van Sint-Hermes op het gebied van het huidige centrum van de stad Ronse. Dit lag aan de basis van de bloeiende kerkelijke site met bedevaartsoord van Sint-Hermes, patroon van geesteszieken, en de vorming van een stedelijke nederzetting ernaast. ^{83 84} Daarnaast benoemden ze zich ook tot wettelijke erfgenaam van het *Tenement van Inde* met als gevolg dat ze alle bezittingen van de Benedictijnen abdij 'erven'. Het ging om de relikwieën, enkele allodiale heerlijkheden, tienden, lenen en heerlijke rente in een 15-tal dorpen in de omgeving. Het gebied van hun Kapittel, beter gekend als "De Vrijheid van het Sint Hermes Kapittel", werd bestuurd door de Kanunniken zelf.

De uitgestrekte omliggende gronden werden vanaf 1089 in voogdij gegeven aan de Heren van Pamele-Oudenaarde en vanaf 1160 aan de Heren van Wattripont. Zij verleenden de handelsnederzetting in 1240 een stadkeure en eigen bestuur met 7 schepenen. ⁸⁵ Tijdens dit voogdijschap werden diverse gronden verkocht aan andere adellijke families, waarvan het grootste deel in 1289 aan Gwijde Van Dampierre, Graaf van Vlaanderen, die een heerlijke leen van het grondgebied maakte voor zijn zoon

⁷⁹ DECONICK 2001, 303-308.

⁸⁰ DEBRABANDERE 2010, 213-214.

⁸¹ Plan door Eric De Vos, digitaal bewerkt door BAAC.

⁸² Het plangebied aan de Jan Van Nassaustraet ligt net buiten de kaart, aan de linkerzijde.

⁸³ IOE 2017, ID: 121273

⁸⁴ IOE 2017, ID: 300596

⁸⁵ IOE 2017, ID: 121273

Gewijde van Namen.^{86 87} De laatste verkoop betekende het einde van het *Tendement van Inde* waardoor het gebied van het Kapittel van Sint-Hermes zich beperkte tot het oorspronkelijke grondgebied van de Vrijheid zelf (zie onderstaand figuur).⁸⁸



Figuur 25: Hypothetisch grondplan van Ronse van de 10^e tot de 13^e eeuw^{89 90}

Ten noorden, tussen de Molenbeek en de gegraven Lozebeek, werd midden 10^e eeuw een gordel van motten aangelegd (cfr. bestaande “Hoge Mote”)^{91 92}, ter verdediging van het pas opgericht kapittel. De handelsnederzetting, ten zuiden van de omheinde kerk-site, ontwikkelde zich rondom een hoger gelegen open plein, of Grote Markt, met nadruk op wol nijverheid (met schapenteelt op de omliggende heuvels) en lakenhandel.^{93 94}

Door de oprichting van het Kapittel en het gestructureerd beheer van de gronden bloeiden ook de handelsactiviteiten weer op. In de eerste overgeleverde beschrijving⁹⁵ van de ‘*Vicus Rotnasce*’ (= Vrijheid van Ronse) is er te lezen dat er aan de zuidoostelijke grens van de Vrijheid diverse nederzettingen werden opgericht voor het bedrijven van lakenhandel. De Ronsische lakenhandelaars bouwden hun positie mettertijd uit tot één van de voornaamste handelsactiviteiten in de stad. Maar ook de aanwezigheid van de relieken in de Sint-Hermeskerk kwam de economie ten goede en lokte

⁸⁶ DEBRABANDERE 2010, 213-214.

⁸⁷ IOE 2017, ID: 121273

⁸⁸ DEVOS 2008, 204.

⁸⁹ Plan door Eric De Vos, digitaal bewerkt door BAAC

⁹⁰ Het plangebied aan de Jan Van Nassastraat ligt net buiten de kaart, aan de linkerzijde.

⁹¹ In de gebouwen van de Hoge Mote is de toeristische dienst van Ronse gevestigd (nvdr)

⁹² IOE 2017, ID: 300596

⁹³ IOE 2017, ID: 121273

⁹⁴ IOE 2017, ID: 300596

⁹⁵ *Gesta Episcoporum Cameracensium*, geschreven door Balderic. (M.G.H., SS., VII, pp. 464-465), in: DEVOS 2008, 205.

heel wat pelgrims naar de stad waardoor er op de huidige Roosveldplaats (*Berg Plasch*) een herbergenkwartier en verschillende paardenstalplaatsen ontstonden.⁹⁶

Binnen de Vrijheid hadden de kanunniken, naast hun collegiale met kloosterpand, kapittelgebouwen en -school, residenties voor de proost en kanunniken, twee hulpkerken en een watermolen, de noodzakelijke infrastructuur voorzien voor het toenemende aantal pelgrims van de Sint-Hermesbedevaarten, voornamelijk herbergen en brouwerijen rond een "Kleine Markt", een begijnhof ten noorden ervan (cfr. huidige Begijnhofstraat) gesticht circa 1380 door de proost en vermoedelijk eind 15^e eeuw reeds verlaten, en het Sint-Elooishospice (cfr. huidige Hospitaalstraat) voor pelgrims en zieken langs de oude toegangsweg in het oosten, minstens teruggaand tot begin 14^e eeuw.⁹⁷

Deze nieuwe ontwikkelingen hadden een grote invloed op de stedenbouwkundige evolutie van de stad. Het centrum van de Vrijheid ontwikkelde zich rond het oudste kruispunt van de stad en de Molenbeek. De volledige Vrijheid werd omgracht met een walgracht, beplant met een haag langs de zuidelijke en westelijke kant, omdat deze zijde niet beschermd werd door heuvelachtig gebied zoals ten noorden en oosten van de stad. Op verschillende plekken in het stadscentrum van Ronse werden er al diverse archeologische resten van deze omwalling aangetroffen.

Daarnaast is er ook sprake van de ontwikkeling van een tweede stadskern van wereldlijke aard, ten zuiden van de oudste kern. Op plaatsen op en rond de Grote Markt, de Peperstraat en de Berg Plasch ontwikkelen zich enkele economische en ambachtelijke activiteiten. Toch zal het twee eeuwen duren vooraleer de twee kernen zullen samengevoegd worden binnen dezelfde stadsmuren.

• 1289-1794

De verkoop van het laatste grondbezit in 1289 aan de Graaf van Vlaanderen luidde voor Ronse een nieuw hoofdstuk in. Vanaf 1293 werd Ronse "*stad en heerlijkheid Ronse*" genoemd.⁹⁸ De stad was vanaf dan opgedeeld in twee aparte bestuurseenheden, zowel letterlijk als figuurlijk. Vermoedelijk werd in het kader van deze ontwikkeling een nieuwe stadsomwalling opgetrokken, ter vervanging van de oude omwalling. Kort na het verdwijnen van de omwalling van de Vrijheid werd een nieuwe verdedigingsgordel opgetrokken, bestaande uit grachten en houten palissades.

In 1470 werd in een beschrijving van het centrum van Ronse, opgesteld in opdracht van de Hertogen van Bourgondië, geen melding meer gemaakt van de hagen en walgrachten van de Vrijheid.⁹⁹ In bronnen uit 1477-1497 werd zelfs melding gemaakt van bolwerken en ronde uitbouwen. Bij de aanleg van de omwalling werd nu ook het zuidelijke stadsdeel, tevens het kloppende handelshart van de stad, ingesloten. In 1582, tijdens de godsdienstoorlogen, verdwenen de omwallingen na een eeuw definitief uit het stadsbeeld. Ondanks het ontbreken van enig spoor van de tweede omwalling duidt de straatnaam 'Oude vesten' wel op de ooit aanwezige oude omwalling. Nadien werden de toegangspunten tot de stad nog wel voorzien van simpelere afsluitingen zoals houten poorten of slagbomen (= *baillen*).

Binnen de stadsmuren had men enerzijds de kerkelijke macht van het Sint-Hermeskapittel (= de *Vrijheid*) dat zich nog steeds bevond op het voordien ommuurde grondgebied in het hartje van de stad. De Vrijheid had fiscale immuniteit en bleef hardnekkig vechten voor hun voordien verworven privileges als eiland binnen een gebied van wereldlijke macht. De rest van het grondgebied van Ronse viel nu

⁹⁶ IOE 2017, ID: 300596

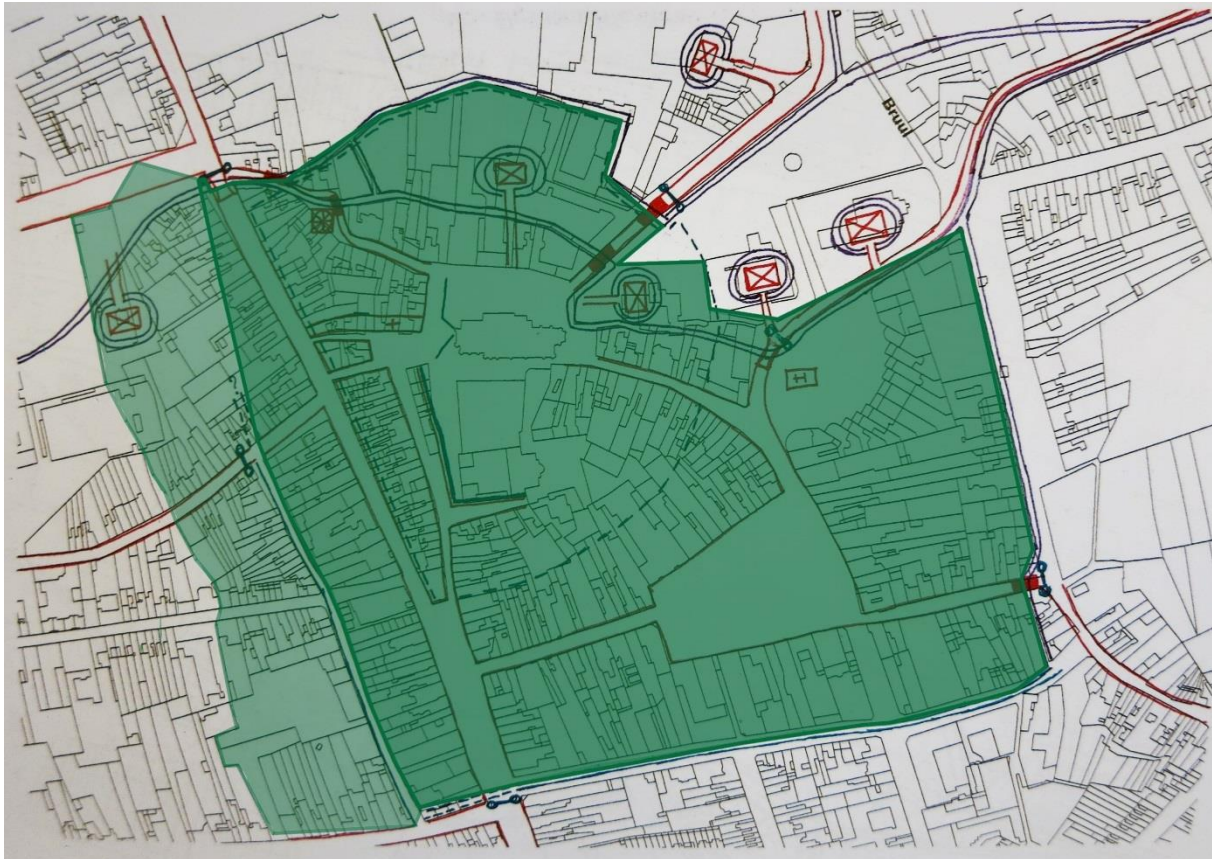
⁹⁷ IOE 2017, ID: 121273

⁹⁸ IOE 2017, ID: 121273

⁹⁹ CAMBIER, 1960; dl I, 260 en 293-5; gebaseerd op: R.A.G., Kerkarchief Sint-Hermes, n°472, diverse verklaringen

onder het beheer van verschillende adellijke families.¹⁰⁰ De versnippering leidde tot heel wat discussies tussen deze twee bestuurlijke entiteiten en tussen de adellijke families onderling.

De snelle ontwikkeling van het ambachts- en handelskwartier van Ronse stimuleerde ook de stedenbouwkundige ontwikkeling van dit kwartier. Zo werd er melding gedaan van de heraanleg van de straten ten zuiden van de Vrijheid in 1454-1466, tevens gedocumenteerd tijdens de opgravingen in de Peperstraat.¹⁰¹



Figuur 26: Grondplan van Ronse van de 13^e tot de 18^e eeuw^{102 103}

Door de algemene moeilijkheden in de wolnijverheid schakelde Ronse vanaf de 15^e eeuw grotendeels over op vlas en werd een belangrijk centrum van grof linnen of zogenaamd saquin met uitvoer tot in Spanje via de lijnwaadmarkt van Oudenaarde. De bloei van de stad uitte zich in 15^e eeuw tot de eerste helft van de 16^e eeuw vooral in het vernieuwen van de kerken en de oprichting van het zwartzustersklooster in 1492. In 1510 werd het eerste ambacht van de kleermakers opgericht. Verschillende stadsbranden, de godsdiensttroebelen, plunderingen, het Calvinistisch bewind, de Contrareformatie en de daaropvolgende vlucht van talrijke protestanten, vooral wevers, veroorzaakten eind 16^e eeuw een diepe economische crisis die tot het einde van het ancien régime zou aanslepen.¹⁰⁴

In 1402 werden de "stad en de heerlijkheid" verkocht aan de heren de la Hamaide, in 1549 aan Nicolas Perrenot, heer van Cranvelle en door Keizer Karel verheven tot baronie. In 1629 werd Jan van Nassau-

¹⁰⁰ 1402: Jan van Name verkoopt Heerlijkheid Ronse (later Baronie) – aan- Fam. de la Hamaide /1526-1549: Fam. Roggendorf /1549-1601: Fam. Perrenot de Granvelle / 1601-1629: Fam. De la Baulme / 1629-1745: Nassau-Siegen / 1745-1794: Merode-Westero

¹⁰¹ DEBRABANDERE 2010, 213-214.

¹⁰² Plan door Eric De Vos, digitaal bewerkt door BAAC

¹⁰³ Het plangebied aan de Jan Van Nassastraat ligt net buiten de kaart, aan de linkerzijde.

¹⁰⁴ IOE 2017, ID: 121273

Siegen baron van Ronse en liet er als eerste een prestigieus kasteel bouwen (cfr. huidige Kasteelstraat).¹⁰⁵

Ronse heeft nooit een middeleeuwse stadsversterking gekend, enkel het stadsdeel genaamd de Vrijheid was omwald. Pas in de 16^e eeuw, en slechts heel kortstondig zijn er versterkingen opgericht. Uit de bronnen bleek dat er een omwalling met vijf poorten werd opgericht vanaf 1578, die echter al in 1582 weer werd omver geworpen door de Franse troepen. Enkel de Doorniksepoort bleef gespaard. Een deel van de omgrachting bleef echter openliggen, gekend als oude vesten.¹⁰⁶

Het einde van de Vrijheid van Ronse werd ingeluid in 1794 door de bezetting van onze gewesten door Franse revolutionairen. Er kwam een einde aan de bestuurlijke en gerechtelijke verscheidenheid in Ronse tussen Vrijheid, stad, baronie en heerlijkheid van Landenbourg en Ronse werd één gemeente. Het Sint-Hermeskapittel werd definitief ontbonden in het decreet van 25 november 1797 ter afschaffing van alle kapittels in de toenmalige Nederlanden.

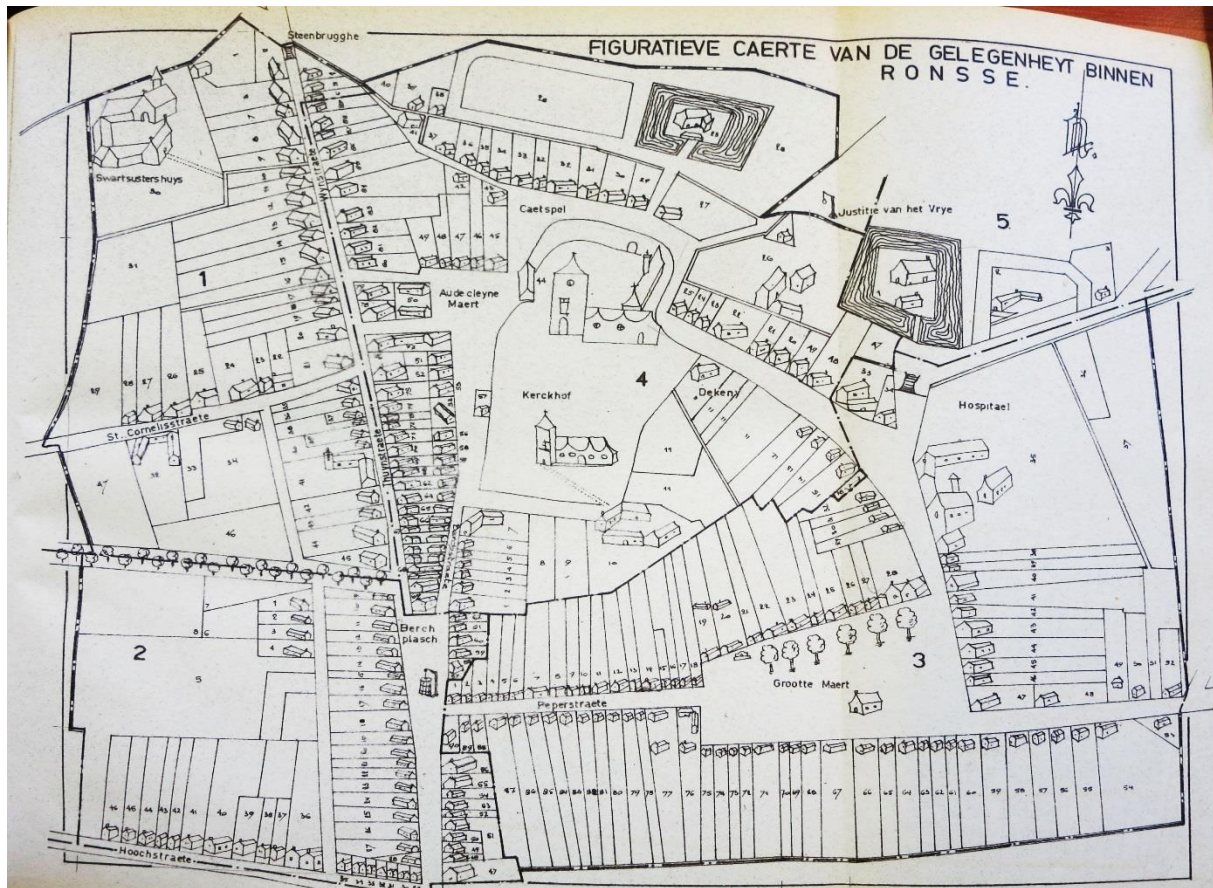
De aanwezigheid van zowel een kerkelijk als wereldlijk bestuur had ook een grote impact op de ontwikkeling van het stedelijk weefsel en het gebruik ervan.

Het gebied van de Vrijheid vervulde naast het huisvesten van leken vooral een religieuze functie en beschikte over drie kerken, een kerkhof en andere hoofdzakelijk religieus getinte gebouwen. Op de plaats buiten de Vrijheid (Grote Markt, Peperstraat en Bergh Plasch) waar voordien al handel gedreven werd, ontwikkelde zich nu echt een bloeiend handels- en nijverheidskwartier. In bronnen over de stadsbrand in 1719 waarbij 229 gebouwen op de Grote Markt en de Peperstraat vernield werden, waren 141 schadeclaims van kleine ambachtslui en 108 claims van de meer welstellende ambachtslui. Hierbij noteerde men 64 beroepen in deze wijk, waaronder 18 hoteliers en herbergen, 16 kooplui in laken, waarvan 11 in de Peperstraat, 15 andere kooplui en 14 schoenmakers. De gegevens uit deze bron sluiten tevens aan bij de kennis dat Ronse gedurende deze periode vooral gekend was vanwege zijn textielnijverheid en de opvallende veelvuldige aanwezigheid van het ambacht van schoenmaker.¹⁰⁷

¹⁰⁵ IOE 2017, ID: 121273

¹⁰⁶ IOE 2017, ID: 300596

¹⁰⁷ De schoenmakersambacht van Ronse stoelt op een zeer oude traditie. Ze genoten van een zeer voorname traditie binnen de gemeenschap omdat ze in 940 ervoor hadden gezorgd dat de relieken van Sint-Hermes teruggebracht werden van Keulen naar Ronse. Sindsdien waren zij ook diegenen met het recht om deze relieken rond te dragen tijdens de jaarlijkse ommegang. De aanwezigheid van schoenmakers werd bevestigd door vondsten van 14^e-eeuwse schoenen, zolen en stukken leer die werden gedaan tijdens verschillende opgravingen in het stadscentrum.



Figuur 27: Kopie uit 1984 van het stadsplan ("Lande ende caertboek") van Ronse uit 1684^{108 109}

- Na 1794

Met de inlijving van Ronse bij Frans grondgebied in 1795 kwam er een einde aan de bestuurlijke en gerechtelijke diversiteit, waardoor Ronse nu één gemeente werd.

Na de afschaffing van de Vrijheid, verloor de Sint Hermeskerk zijn functie als kapittelkerk en werd de kerk een gewone parochiekerk. Door de volledige afbouw van de religieuze macht in Ronse en de bestuurlijke eenheid ontwikkelde de stad zich tot een echt centrum van textielnijverheid met de grootste bloeiperiode in de 18^e en 19^e eeuw. Het absolute hoogtepunt was in 1825 met de grote stadsuitbreiding ten zuiden van de recent aangelegde spoorlijn.¹¹⁰ Maar door het Frans protectionisme en de opkomst van de Engelse gemechaniseerde nijverheid kelderden de omzetten. Hierdoor belandde de stad Ronse rond 1830-55 in een korte crisisperiode met hongersnood en het uitbreken van een tyfusepidemie. Tot tweemaal toe, in 1850 en in 1920 tot '70, herpakte de stad zich financieel door het aantrekken van nieuwe investeerders die op hun beurt de productietechnieken moderniseerden en het beleid hervormden.¹¹¹

Tijdens deze bloeiperiode nam het grondgebied van de stad Ronse exponentieel toe. Het voordien nog bijna middeleeuwse centrum barstte rond 1880 definitief uit zijn voegen. Er ontwikkelden zich

¹⁰⁸ BOCKSTAEL 1985, 9-29. Het origineel is nog steeds beschikbaar in het Stadsarchief van Ronse. In dit dossier wordt gebruik gemaakt van de kopie omdat deze overzichtelijker is en voldoende informatie bevat voor deze studie..

¹⁰⁹ Het plangebied aan de Jan Van Nassastraat ligt net buiten de kaart, in het verlengde van de *St.-Cornelisstrae* aan de linkerzijde.

¹¹⁰ ONROEREND ERFGOED (OE)a: [online]

¹¹¹ DEBRABANDERE 2010; pp. 213-214.

industriezones buiten het oude centrum en het toegangsnetwerk werd verder uitgewerkt met o.a. de aanleg van het station en de stationsbuurt.

Door de definitieve verschuiving van thuisnijverheid naar industrie naar de stadsrand, viel de activiteit in het centrum volledig terug op zijn handelsfunctie.¹¹² Ronse kende vanaf 1794 de ontwikkeling van de typische industriestad op sociaal, economisch en architecturaal vlak.

Het kasteel en het klooster werden de eerste locaties voor de opkomende textielindustrie. Ca. 1803 introduceerden de gebroeders Lousbergs vanuit Gent de eerste grote katoenweverij in de stad met 180 getouwen in de kelders van het kasteel, de gebroeders Magherman vestigden één der eerste mechanische weverijen in het voormalige zwartzustersklooster ca. 1865.

Tot 1860 omvatte het stadscentrum slechts een kleine geagglomereerde kern van circa 25 ha of 0,7 % van de totale oppervlakte; de rest was landelijk gebied gebleven. Vanaf de tweede helft van de 19^e eeuw kreeg Ronse zijn eigenlijk stadskarakter door de opkomende textielnijverheid en trok hiervoor een aantal centrale functies aan als de spoorwegen, telegraaf en telefoon, goederenstation en belangrijke kloostergemeenschappen en scholen.

De stad groeide voor het eerste buiten haar oude kleine kern door de verkaveling vanaf de jaren 1850-60 van het in 1823 gesloopte Kasteel van Ronse. De aanleg van de spoorlijn Oudenaarde - Ronse in 1861 met de bouw van een station ten zuiden van de stadskern zorgde voor een tweede belangrijke stadsuitbreiding met een nieuw stratennet, met de Stationsstraat als verbindingsas tussen het oude centrum en de spoorlijn. In de daaropvolgende jaren werden nieuwe spoorlijnen toegevoegd en werd in het perspectief van de Stationsstraat in 1881 een nieuw station gebouwd. De nieuwe neogotische Sint-Martinuskerk werd het centrum van deze nieuwe burgerwijk, voornamelijk verkaveld vanaf 1895, ingeplant midden een ovaal, in 1892 aangelegd plein, in noorden en westen door nieuwe straten verbonden met de bestaande straten. In het oosten vormde de in 1871 getrokken Zuidstraat met rijkelijke herenhuizen en de in 1888 opgetrokken katholieke kring "Patria" een tweede belangrijke verbinding tussen de Grote Markt en de spoorweg.

De opbloei van de textielindustrie begon in de tweede helft van de 19^e eeuw, maar kende vooral begin 20^e eeuw een groot succes. Ronse groeide uit tot de tweede textielstad van Oost-Vlaanderen. Enkele invloedrijke families zoals Dopchie, Cambier, Guisset, Lagache en Thomaes speelden een grote rol in de economische bloei van Ronse voor de Tweede Wereldoorlog. De bouw van talrijke weverijen, spinnerijen, twijnderijen en textielververijen, zowel in de kleine oude stadskern als in de periferie, veranderde grondig het uitzicht van de stad, en bepalen tot op heden haar fysionomie. Ontelbare kleine ateliers van familiebedrijfjes met typische sheddaken werden opgetrokken in binnenblokbebouwing, tussen de fabrieken verzeiden arbeiderssteegjes. De fabrikanten lieten naast hun rijkelijke stadshuizen ook de eerste buitenhuizen optrekken op de beboste hellingen buiten de stadskern. Ook in het landelijke deel van de stad Ronse vormde de volkshuisvesting nog steeds een sterk contrast met de luxueuze villa's en buitenplaatsen. Een belangrijke stadskernuitbreiding vond plaats tijdens het interbellum. Ten zuiden van de spoorlijn ontstond volgens een urbanisatieplan van 1925 naar ontwerp van stadsarchitect A. Massez een nieuwe wijk met gesloten bebouwing in de Hermes Van Wynghenestraat en open bebouwing in de omliggende straten. Ook in de omgeving van het westelijke deel van de vroegere kern werd een nieuw dichtbebouwd stratennet uitgebouwd met de Fostierlaan als prestigieuze boulevard, getypeerd door rijhuizen in eclectische en art-decostijl naar ontwerp van plaatselijke architecten. Rond 1960 werd aan de Ninovestraat een industriepark aangelegd en verdween langzamerhand de industriële bedrijvigheid uit de binnenstad.¹¹³

¹¹² ONROEREND ERFGOED (OE)b, [online],

¹¹³ IOE 2017, ID: 121273

De *Jan Van Nassastraat* werd ca. 1850 afgelijnd tussen de Molenbeek (later doorgetrokken tot de Zonnestraat) en de Kasteelstraat, de vroegere kasteeldreef van het zogenaamde ‘*Kasteel van Ronse*’. Dit kasteel werd in 1630 gebouwd door Jan Van Nassau, baron van Ronse. Het kasteel werd in late renaissancestijl gebouwd op een vierkant plattegrond met een poortgebouw, vier hoektorens en woonvleugel met kapel. Vanaf 1823 gesloopt en het 20 ha groot terrein werd verkaveld. Notaris CH.A. Snoek, die in 1844 de verdeling en de verkaveling van de goederen van de erfgenamen Vanhove regelde, verwierf zelf een groot aantal gronden en bouwde in jaren 1850 de “*Villa Snoeck*” op de behouden funderingen. Daarnaast verschillende kleine huizen en een beluik, het zogenaamd “*Snoecksteegje*”. De bebouwing in deze straat bestaat hoofdzakelijk uit arbeidershuizen nabij de voormalige textielfabrieken.^{114 115}

Binnen het plangebied aan de *Jan Van Nassastraat 25* was de “*Mechanische Weverij-Verwerij-Spinnerij en apprêts Cyr Cambier*” aanwezig. De oorspronkelijke weverij-verwerij werd in 1898 opgericht door Joseph Dopchie. In 1905 werd deze verkocht aan Cyr Cambier. Sinds 1989 eigendom van Bekaert Textiles met behouden verwerij en weverij. Het complex werd meerdere malen uitgebreid, met een grote zaal naar de straat, grote zaal naar de beek toe, schrijnwerkersatelier en smidse, later weverij met magazijn en bureau. De oudste gebouwen in de achterbouw palend aan de Molenbeek, zijn van 1898, volgens bouwplan van de ir. architecten Druesnes en Lamblin (Tourcoing), met de typische sheddaken. De machinekamer bleef behouden, met het ketelhuis onder verspringende platte daken, maar de stoomketels en schoorsteen zijn verdwenen. Op basis van het bouwplan van 1946 werd de voorgevel vernieuwd en verhoogd.¹¹⁶ Recent werden deze gebouwen door de stad Ronse afgebroken.

Ten noorden van het plangebied zijn ook relictten van de voormalige textielnijverheid aanwezig, o.a. *Woning en Teinturerie du Soleil* van de familie O. Delbar-Haelters opgericht in 1903, weverij met woonhuis.¹¹⁷ Rechttegenover het plangebied bevond zich de voormalige *Mechanische Weverij De Rudder Frères*, op de hoek van de Parkstraat en Neerhofstraat, opgericht in 1904. Deze weverij werd herhaaldelijk uitgebreid begin 20^e eeuw, met dezelfde structuur en grote sheddaken als bovenvermelde gebouwen.¹¹⁸ Ten zuiden van het plangebied bevindt zich een *Steegbeluik*, gebouwd ca. 1900, bestaande uit 5 huisjes palend aan de voormalige *Mechanische weverij Van Obost-De Cordier*.¹¹⁹ Deze weverijgebouwen werden opgericht ca. 1900, met de typische sheddaken.¹²⁰

Verder is er nog de voormalige *Weverij Carlier Frères*, deels opgericht op de oude funderingen van het Kasteel van Ronse, door de gebroeders Carlier. Ook deze weverij had de typische constructie van bakstenen weverijgebouwen met sheddaken.¹²¹

¹¹⁴ IOE 2017, ID: 104942

¹¹⁵ IOE 2017, ID: 104953

¹¹⁶ IOE 2017, ID: 28697

¹¹⁷ IOE 2017, ID: 28695

¹¹⁸ IOE 2017, ID: 28696

¹¹⁹ IOE 2017, ID: 28698

¹²⁰ IOE 2017, ID: 28699

¹²¹ IOE 2017, ID: 28701

1.3.3 Cartografische bronnen

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing in het plangebied door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19^e eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten. Een concrete huisgeschiedenis is uit het cartografisch materiaal alleen niet af te leiden. De kaarten kunnen wel ondersteunend werken.

Villaret (1745-1748)

De Villaretkaart (Figuur 28) is genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers. De kaart kwam tot stand na één van de Franse veroveringstochten door onze gebieden (1745-48). In totaal bestaat de Villaretkaart uit meer dan tachtig kaartbladen. Door de zin voor detail bieden die een uniek zicht op onze gewesten, zo'n kwarteeuw vroeger dan de bekende Ferrariskaart uit 1770-1778. De kaart geeft een rijk beeld van ons cultuurlandschap en de evolutie ervan.¹²²

Op deze historische kaart is te zien dat het plangebied ten westen ligt van de toenmalige stadskern ('De Vrijheid') van *Renay* (NL: Ronse, FR.: Renaix). Ten noorden ervan is de Molenbeek weergegeven en er is binnen het plangebied geen bebouwing afgebeeld. Ten zuiden van het plangebied is het *Chateau de Nassau* gelegen (vandaag de dag nog af te leiden van de straatnaam *Kasteelstraat*). Het domein omvat een groot rechthoekig gebied, met het kasteel, aan noord-, west- en zuidzijde ommuurd, en verder een volledig aangelegde tuin, onderverdeeld in verschillende perkjes en in het uiterst westelijk deel twee vijvertjes. Het noordelijk deel van de kasteelgracht valt net binnen het plangebied, op de grens met de parking en het speelplein.

Ferraris (1771-1778)

De Ferrariskaarten (Figuur 29) zijn een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van Joseph de Ferraris, een generaal bij de Oostenrijkse artillerie en veldmaarschalk in de Oostenrijkse Nederlanden. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied.¹²³

De Ferrariskaart geeft een vergelijkbaar beeld als de voorgaande Villaretkaart, waarbij te zien is dat het plangebied ten westen ligt van de stadskern van *Ronsse ou Renaix*. Ten noorden is de waterloop de Molenbeek weergegeven en de *Chemin de Courtrai* (de huidige Zonnestraat). Aan weerszijden van de Molenbeek is het gebied weergegeven als natte gronden en weilanden. Ten zuiden ervan ligt het *Chateau de Nassau* aangeduid als *Cha^{au}62*, deel uitmakend van de parochie met nummer 62. Het uitzicht van het grote rechthoekig gebied is veranderd, het kasteel heeft een vierkant plattegrond met een poortgebouw, vier hoektorens en een woonvleugel. Het kasteeldomein is nog steeds onderverdeeld in verschillende perkjes van elkaar gescheiden door heggen en boompjes, maar de vijvers zijn niet meer weergegeven. Het noordelijk deel van de omringende kasteelgracht loopt eveneens net binnen het plangebied, oost-west georiënteerd.

¹²² GEOPUNT 2017a

¹²³ KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2016

Vandermaelen (1846-1854)

Een volgende bron zijn de Vandermaelenkaarten (Figuur 30), die gemaakt zijn door Philippe Vandermaelen. Zijn gedetailleerde (schaal 1:20.000) *Carte topographique de la Belgique* is tussen 1846 en 1854 gemaakt en bestaat uit 250 folio's.¹²⁴

Ook op deze historische kaart is het plangebied weergegeven ten westen van de stadskern van *Renaix*, ten zuiden van de waterloop *Meulebeke* en de *Zonne Straet*. Binnen de afbakening van het plangebied is geen bebouwing afgebeeld, enkel akkers en weilanden. Het kasteel ten zuiden ervan is duidelijk herkenbaar door de aanduiding van *Ch^{au}* en de duidelijke vierkante plattegrond met poortgebouw.

Atlas der Buurtwegen (1843-1845)

Een andere 19^e-eeuwse kadasterkaart is de Atlas der Buurtwegen (Figuur 31). Deze atlas werd opgemaakt in opdracht van de wetgever en had als doel om ondubbelzinnig aan te duiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen.¹²⁵

De Atlas der Buurtwegen geeft een vergelijkbaar beeld met voorgaande historische kaarten, waarbij het plangebied te zien is ten westen van de stadskern van *Renaix*, ten zuiden van de waterloop de *Meulebeek* en de *Zonnestraat*. Binnen de afbakening van het plangebied is niets weergegeven, enkel akkers en weilanden. Het kasteel ten zuiden van het plangebied is nog herkenbaar aan de aanduiding *Chateau*, het poortgebouw en de perceelsgrenzen. De overige delen van het kasteel werden reeds gesloopt (vanaf 1823) en het perceel verkaveld. Verder is de huidige Kasteelstraat herkenbaar door de benaming *Avenue du Chateau*.

Popp (1842-1879)

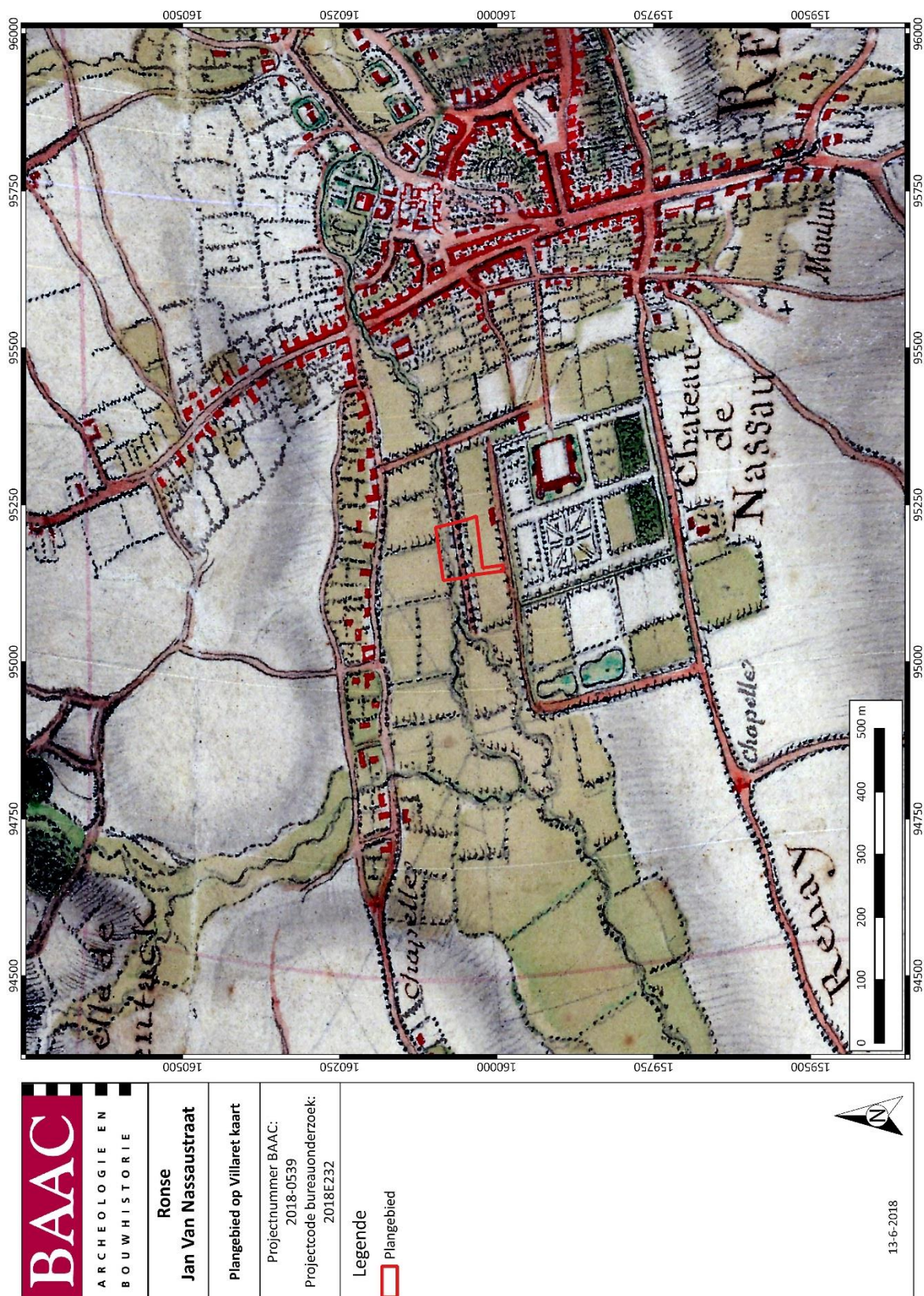
De Poppkaarten (Figuur 32) zijn het levenswerk van Philippe-Christian Popp (1805-1879). Van 1842 tot aan zijn dood in 1879 werkte hij aan zijn atlas. Ongeveer alle gemeenten van de toenmalige provincies Brabant, Henegouwen, Luik, Oost- en West-Vlaanderen had hij getekend en gedrukt.¹²⁶

Op de Popp-kaart is het plangebied weergegeven ten westen van de stadskern van *Renaix*, ter hoogte van de *Drève du chateau*. Ten noorden ervan is de Molenbeek weergegeven, aangeduid met de term *Ruisseau* en de Zonnestraat, te herkennen aan de term *Rue de Soleil*. Binnen de afbakening van het plangebied is niets weergegeven, enkel wat akkers en weilanden. Het kasteel ten zuiden van het plangebied is enkel nog herkenbaar in de percelering en de straatnamen *Drève du chateau*. Het kasteeldomein is onderverdeeld in verschillende percelen, vanaf 1823, ter hoogte van *S^t. Cornelis veld*.

¹²⁴ GEOPUNT 2017g

¹²⁵ GEOPUNT 2017f

¹²⁶ KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2016



Figuur 28: Plangebied op de Villaretkaart ¹²⁷

¹²⁷ GEOPUNT 2017a Villaretkaart



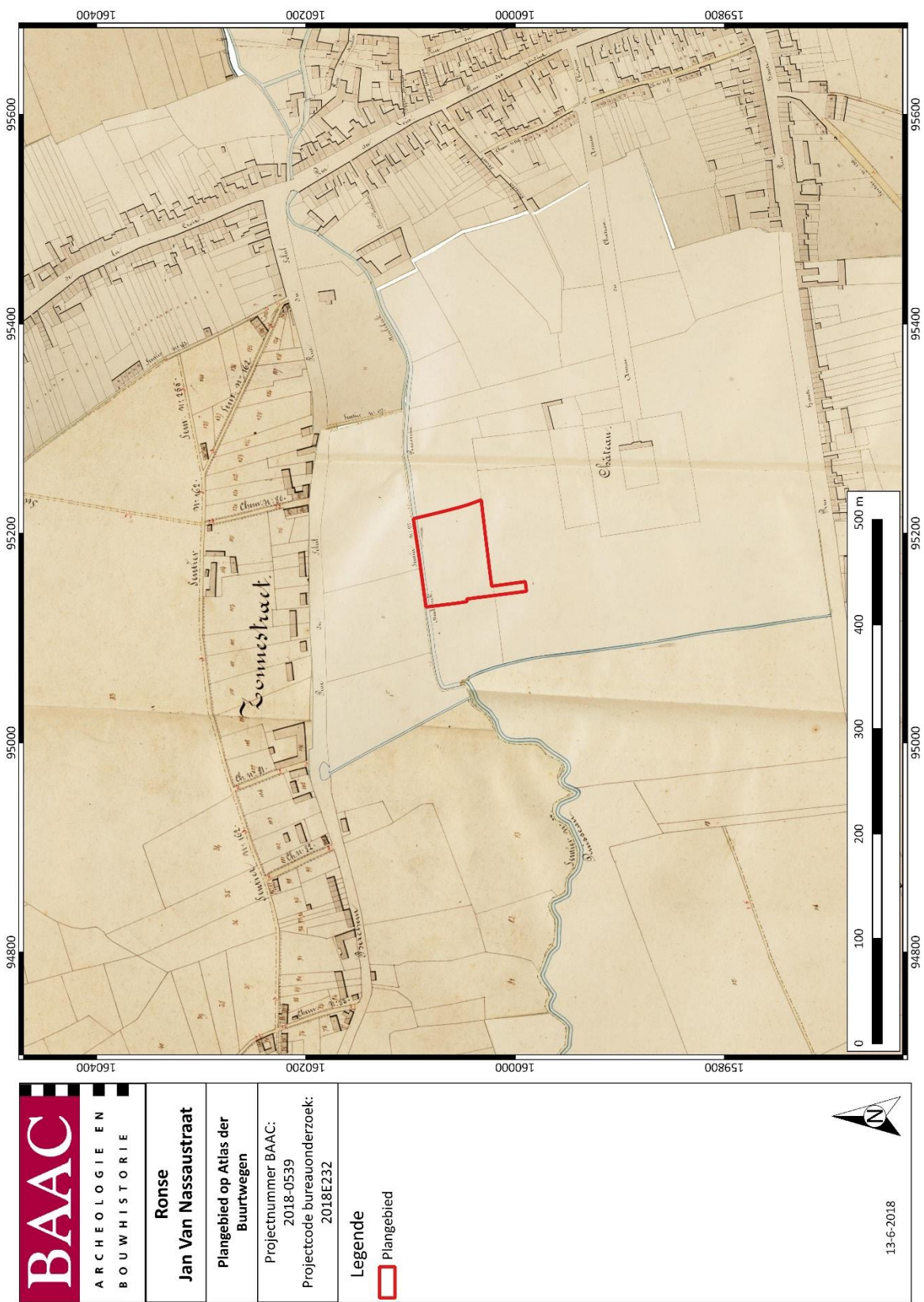
Figuur 29: Plangebied op de Ferrariskaart ¹²⁸

¹²⁸ GEOPUNT 2017c



Figuur 30: Plangebied op de Vandermaelenkaart ¹²⁹

¹²⁹ GEOPUNT 2017d



Figuur 31: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen ¹³⁰

¹³⁰ GEOPUNT 2017b



Historiek onderzoeksterrein: luchtfoto's

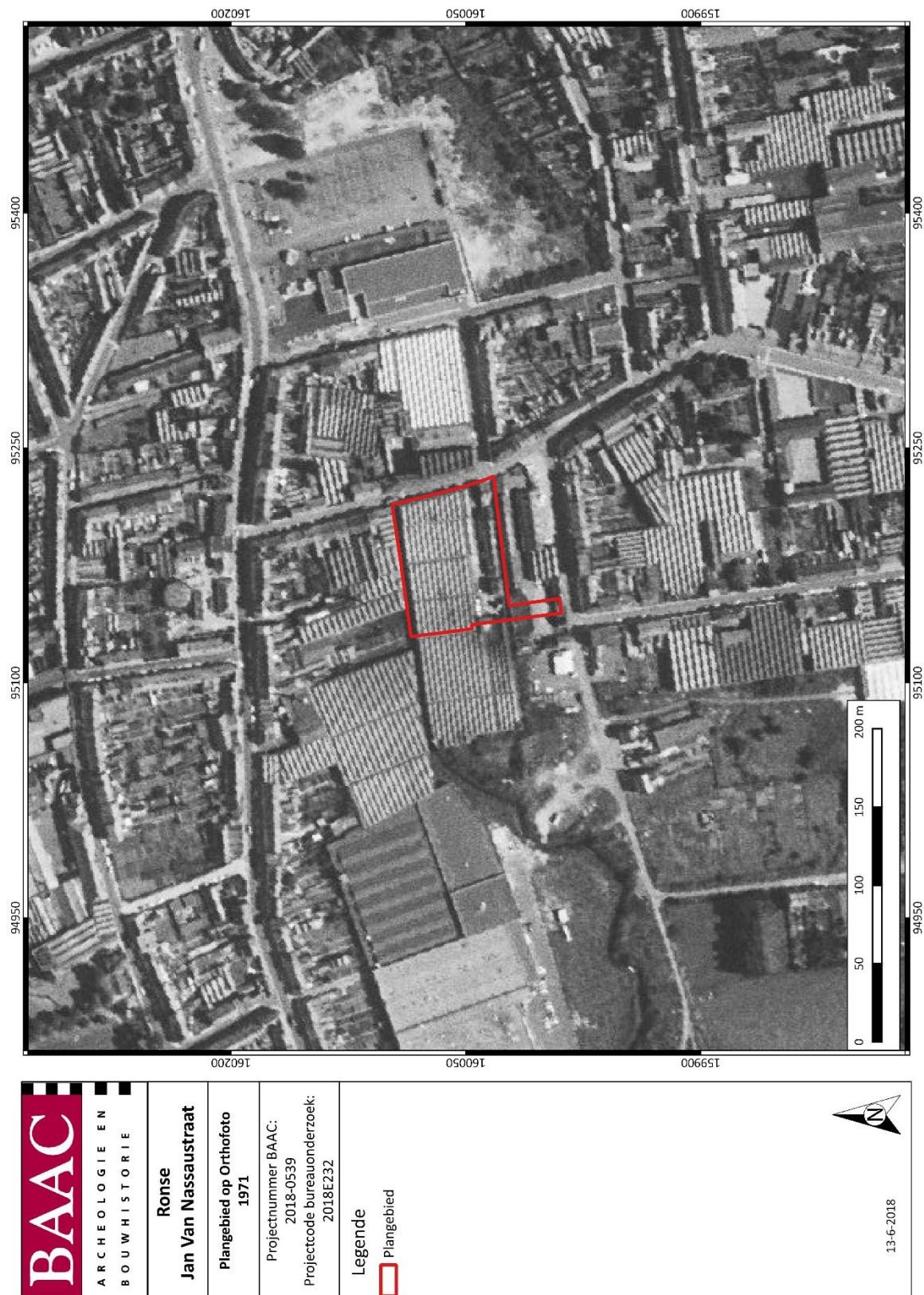
De luchtfoto's van 1971 tot nu geven de evolutie weer binnen het plangebied ter hoogte van de Jan Van Nassaustraart te Ronse (zie Figuur 33 tem. Figuur 37).

De luchtfoto van **1971** geeft aan dat het terrein binnen plangebied volledig volgebouwd is, meer bepaald de gebouwen van de textielfabriek *Cyr Cambier* zijn er gevestigd. Deze zijn te herkennen aan de typische sheddaken. Ook in de omgeving van het plangebied zijn dergelijk constructies aanwezig, typisch voor de textielnijverheid in Ronse.

Op de luchtfoto van **1979-1990** is de situatie reeds veranderd. Slechts de helft van het terrein van de textielfabriek *Cyr Cambier*, meer bepaald de noordelijke helft, is volgebouwd. Dit in tegenstelling tot het zuidelijk deel dat bestaat uit een open terrein, deels grasvlakte en deels parking (wat overeenkomt met de huidige situatie, net ten zuiden van het plangebied). Het noordelijk en zuidelijk deel zijn van elkaar gescheiden door een toegangsweg die van oost naar west loopt, in het verlengde van de huidige Parkstraat. Aan deze weg staan een reeks huisjes.

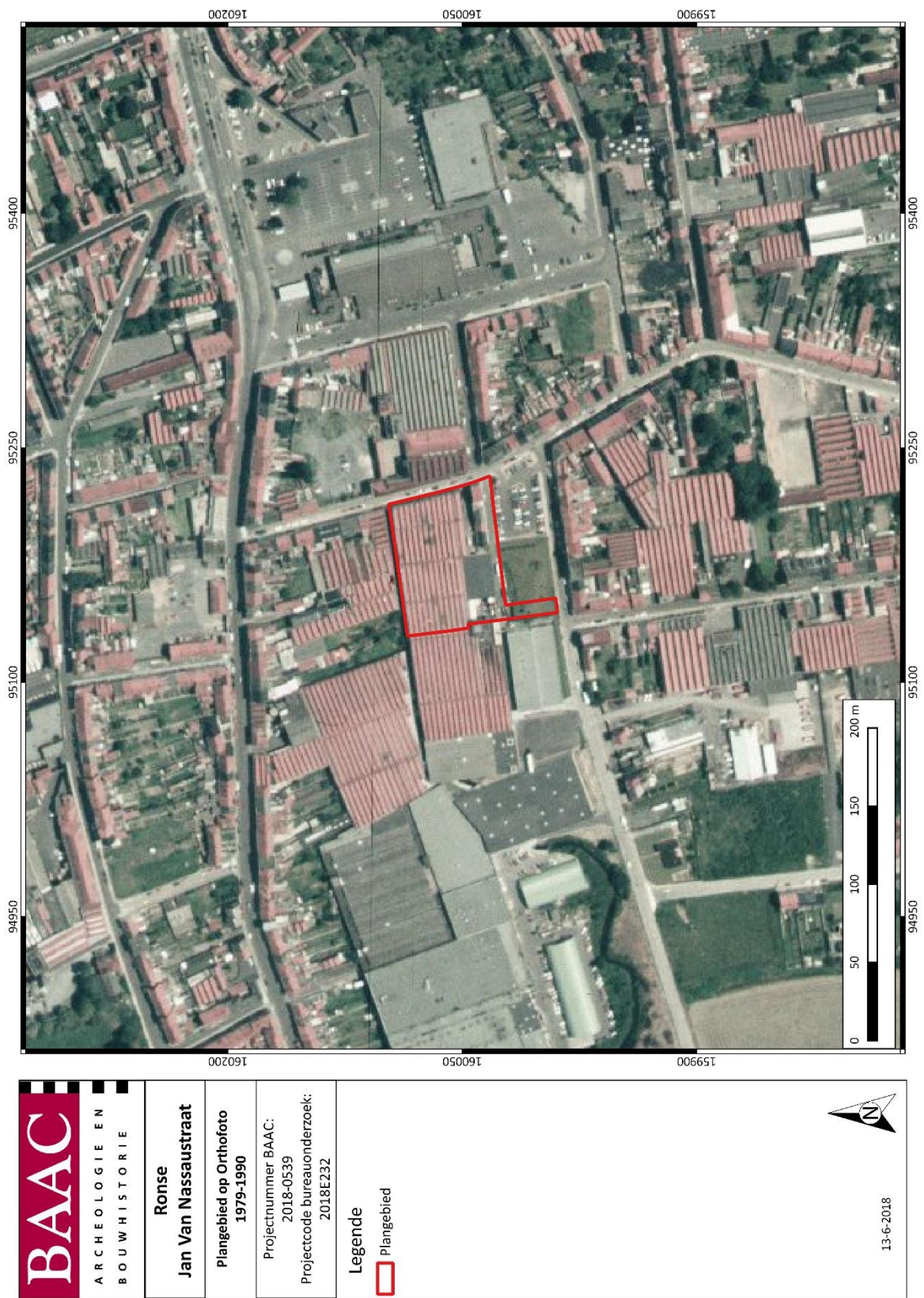
Deze situatie blijft lange tijd ongewijzigd, het grasveld is ondertussen een speelpleintje geworden. Dit is te zien op de luchtfoto's van **2000-2003, 2005-2007, 2008-2011** en **2012...**

Op de luchtfoto van **2013** is duidelijk te zien dat de gebouwen van de oude textielfabriek *Cyr Cambier* worden afgebroken. Ook de huisjes langs de toegangsweg verdwijnen. Enkel de toegangsweg zelf, het speelpleintje en de parking ten zuiden ervan blijven behouden. Het terrein van de voormalige textielfabriek *Cyr Cambier* bestaat tot op vandaag uit een grasvlakte, te zien op de luchtfoto's van **2014, 2015** en **2016**.



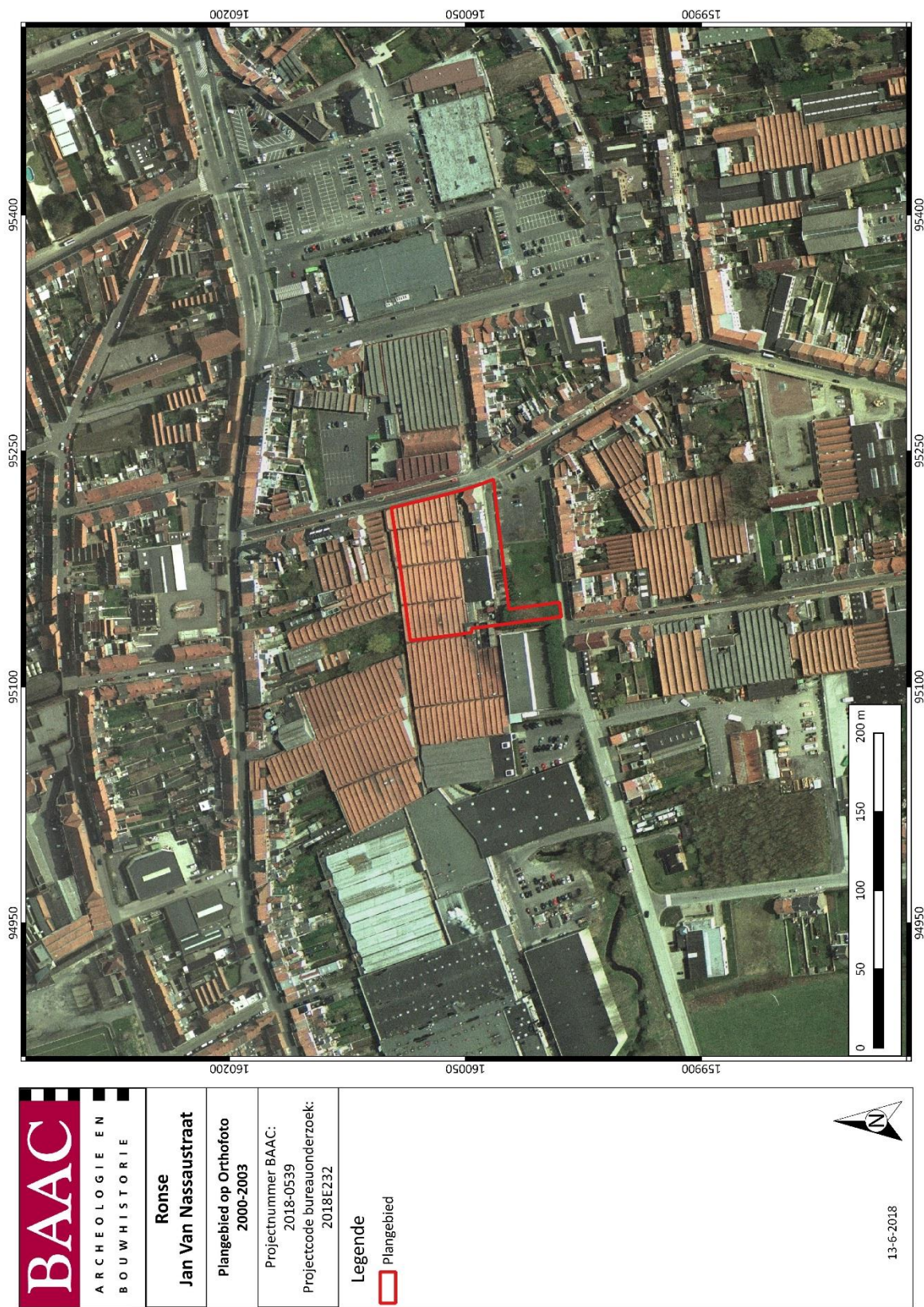
Figuur 33: Situering van het plangebied op een luchtfoto van 1971 ¹³²

¹³² AGIV 2016d



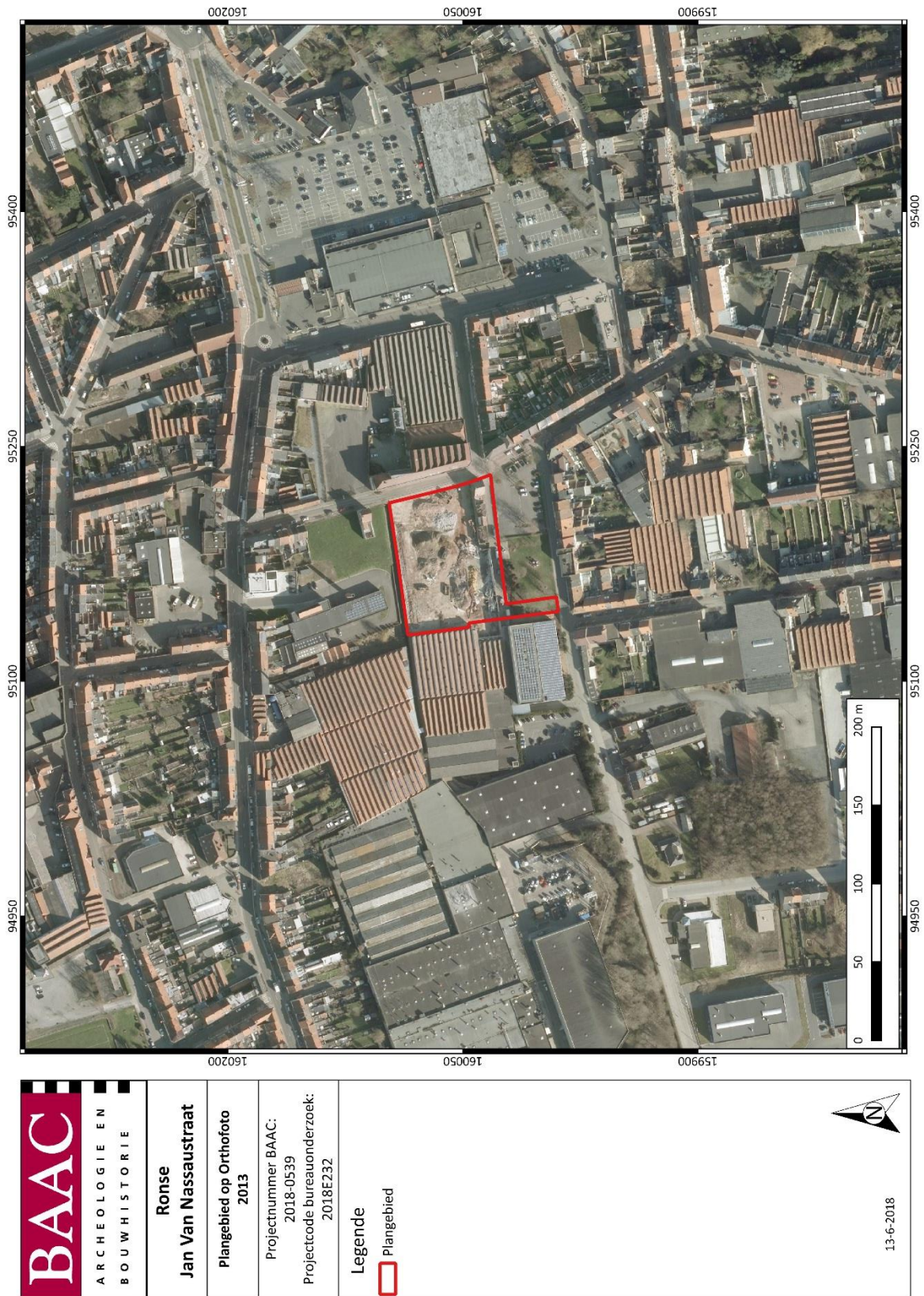
Figuur 34: Situering van het plangebied op een luchtfoto van 1979-1990 ¹³³

¹³³ AGIV 2016d



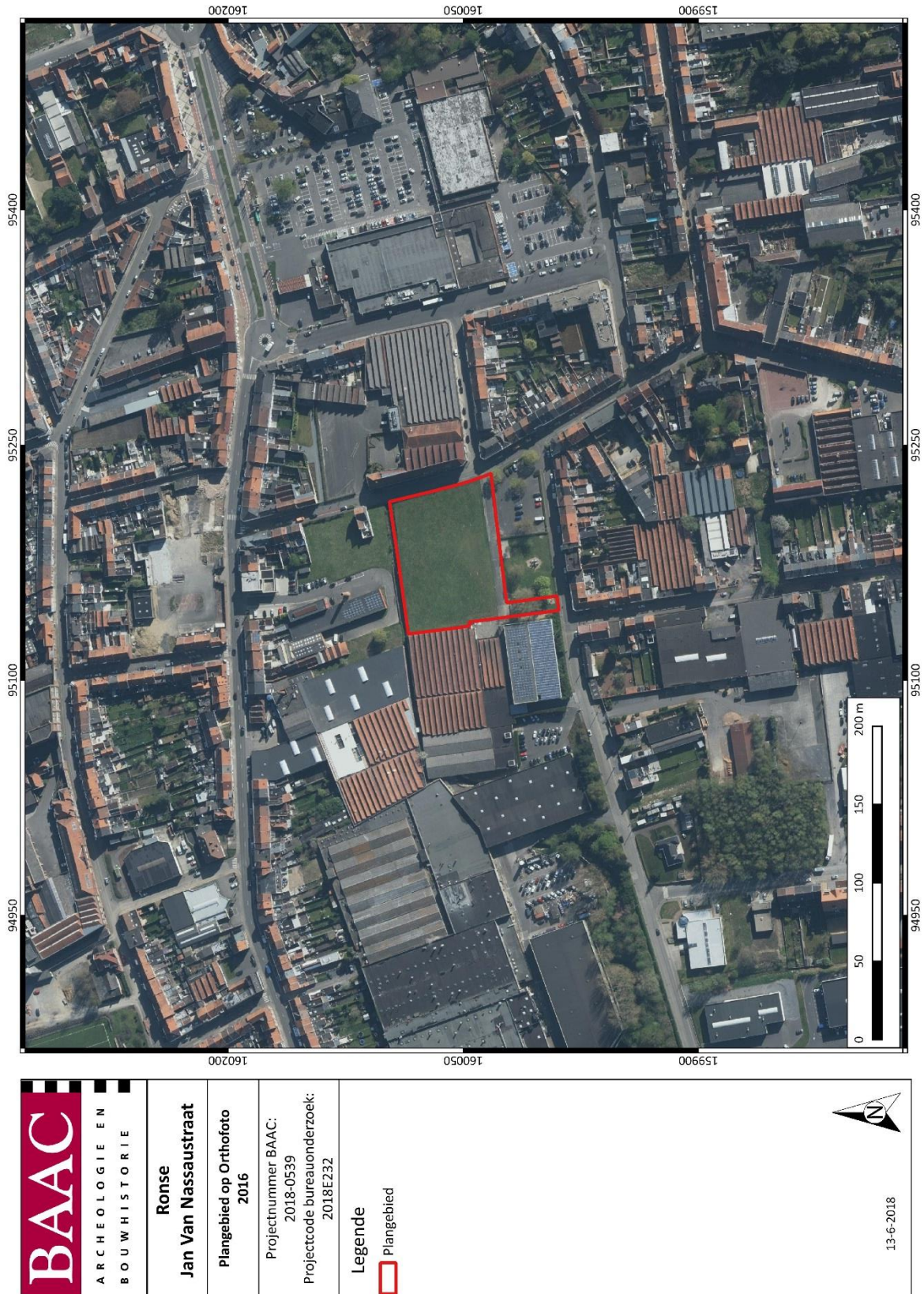
Figuur 35: Situering van het plangebied op een luchtfoto van 2000-2003 ¹³⁴

¹³⁴ AGIV 2016d



Figuur 36: Situering van het plangebied op een luchtfoto van 2013 ¹³⁵

¹³⁵ AGIV 2016d



Figuur 37: Situering van het plangebied op een luchtfoto van 2016 ¹³⁶

¹³⁶ AGIV 2016d

1.3.4 Archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt een inschatting maken over het archeologisch potentieel van het plangebied.

Voor het plangebied zelf aan de *Jan Van Nassastraat* te *Ronse* zijn geen archeologische waarden gekend (Figuur 38).¹³⁷ Rondom het projectgebied werd een aantal meldingen teruggevonden (Tabel 1).

*Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.*¹³⁸

CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
150747	RONSE, SNOECKSTEEGJE I, BIJ DE SLOOP VAN BELUIKHUISJE 17^E EEUW: GEBOUWD IN 1630, GESLOOPT VANAF 1823 -BEWONING: FUNDERINGSRESTEN VAN HET KASTEEL GEVONDEN BIJ DE SLOOP VAN 2 BELUIKHUISJES. DE MUUR WAS NO-ZW GEORIËNTEERD, UIT BAKSTEEN. 2010: VONDSTMELDING 'KASTEELMUUR' OP WERF.
159439	RONSE, HOGE MOTE ONDERZOEK 2006 LATE MIDDELEEUWEN -INFRASTRUCTUUR: LIJNELEMENTEN: BEEK: HELE REEKS HOUTEN PALEN DIE ALS OEVERBESCHOEIING DIENST DEDEN. DE BEEK KREEG LATER EEN BASKTENEN OVERWELVING. -ROERENDE ARCHAEOLOGICA: *LOSSE VONDST: ORGANISCH MATERIAAL: LEDER *VONSTENCONCENTRATIE: AARDEWERK: VNL. GRIJS / BEETJE ROOD / STEENGOED / HOOGVERSIERD. VNL. (KOOK)KANNEN EN ENKELE KOMMEN. *LOSSE VONDST: 2 MUNTEN.
217871	RONSE-FAMILIA 'VRIJHEID' VOLLE MIDDELEEUWEN -BEWONING: BEWONINGSSPOREN UIT DE NIEUWE TIJD (17^E EEUW) EN OPHOGINGSLAGEN UIT DE MIDDELEEUWEN DRIE PROEFPUTTEN WERDEN ONDERZOECHT. LANGS DE WATERMOLENSTRAAT WERDEN VLOERNIVEAUS AANGESNEDEN VAN DE BEWONING DIE WELLICHT OP 17^E-EEUWSE KAARTEN IS TE ZIEN. DEZE BEVINDEN ZICH OP 70-80 CM DIEPTE. HET WATERZIEKE KARAKTER VAN DE GRONDEN SLUIT OUDERE BEWONINGSSPOREN OP DEZE PLEK WELLICHT UIT. IN DE PROEFPUT LANGS DE MOLEBEEK KWAM EEN

¹³⁷ CAI 2017

¹³⁸ CAI 2017

501182

VOORLOPER VAN DE MOLENBEEK MET VLECHTWERKBESCHOEIING AAN HET LICHT EVENALS EEN DRAINAGEGRACHT EVENEENS MET VLECHTWERKBESCHOEIING. DE ONDERZOCHE TERREINEN ZIJN IN DE (POST)MIDDEEEUWEN IN FASES OPGEHOOGD. DE VROEGSTE AANWIJZINGEN DATEREN UIT DE VOLLE MIDDELEEUWEN, DEZE LAGEN BEVATTEN WEL ENKELE KAROLINGISCHE STUKKEN. IN GEEN ENKELE PROEFPUT WERD DE MOEDERBODEM BEREIKT.

RONSE SINT-PIETERSKERK EN SINT-HERMESKERK

MIDDELEEUWEN: 3 BOUWPERIODEN: LAAT-ROMAANS / GOTISCH / 16^E EEUW

-KLOOSTER: TEN WESTEN VAN DE SINT-PIETERSKERK. FUNDERINGEN OPGEGRAVEN

-INDUSTRIE:

*STEEN- EN PANNENBAKKERIJ: 3 OVENS (15^E EEUW)

*METAALBEWERKING: 2 KLOKKENVORMEN UIT 1711

-BEWONING: WATERPUT: TRAPEZIUMVORMIG, HOUTEN ONDERBOUW MET STENEN BOVENBOUW.

-BEGRAVING: VLAKGRAF: BIJZETTIGEN TUSSEN 13^E EN 18^E EEUW

MIDDELEEUWEN: VROEGE MIDDELEEUWEN: FASE 1: 9^E EEUW

-KERK: FUNDERINGEN VAN EEN KAROLINGISCH KERKJE EN FRAGMENTEN VAN BEPLEISTERING MET FUNERAIRE OPSCHRIFTEN UIT DE 9^E EEUW (?)

MIDDELEEUWEN: VROEGE MIDDELEEUWEN: FASE 2: 940

-VOOR-ROMAANSE KERK: FUNDERINGEN IN VISGRAATVERBAND (ONDER VLOER VAN CRYPT). ZAALKERK MET RECHTHOEKIG KOOR IN HET O, EN EEN AANGRENZENDE RECHTHOEKIGE BOUWSTRUCTUUR IN HET N, T-VORMIG.

-KLOOSTERPAND: PAALGATEN VAN EEN HOYTEN CONSTRUCTIE, MOGELIJK VOOR-ROMAANS KLOOSTERPAND (OPGEGRAVEN TEN N VAN SINT-HERMES)

MIDDELEEUWEN: VOLLE MIDDELEEUWEN: FASE 3: MIDDEN VAN DE 11^E EEUW, BOUW 2 HULPKERKEN (SINT-PIETERS EN SINT-MARTINUS) TIJDENS HERBOUW SINT-HERMES IN ROMAANSE STIJL (SINT-PIETERSKERK TOT 1843)

-KERK: KLEINE SINT-PIETERSKERK (HULPKERK, NU VERDWENEN), TEN NOORDEN VAN SINT-HERMESKERK, ROMAANSE DRIEBEUKIGE KERK MET ACHTHOEKIGE VIERINGSTOREN, FUNDERINGEN OPGEGRAVEN.

-INDUSTRIE: METAALBEWERKING: RESTEN VAN KLOKKENOVEN.

-BEGRAVING: VLAKGRAF: 25-TAL STENEN GRAVEN MET NIS, 10-TAL VOORZIEN VAN EEN PLAAT (ROMEINSE TEGEL) MET INSCRIPTIES. 11^E / 12^E EEUW.

-BEGRAVING: CRYPT (VANAF 1089) ROMAANS, MUREN, RONDBOOG VENSTERTJES, OORSPRONKELIJKE TOEGANGSDEUREN, 2 ZIJKAMERS, WATERPUT, 2 KAPELLEN, 15 ZUILEN.

MIDDELEEUWEN: VOLLE MIDDELEEUWEN: FASE 4

- ROMAANS: INWIJDING BOVENKERK 1129
- VERNIELING KERK IN 1424, VERNIEUWING IN GOTIEK
- HERSTELLINGEN IN 16^E EEUW (STADSBRAND, BEELDENSTORM,...)

GROTE SINT-HERMESKERK, VROEGERE GROTE SINT-PIETERSKERK. NIEUWE ROMAANSE KERK (KRUISVORMIGE BASILIEK) MET CRYPT (DEELS BEWAARD). HERBOUWD IN GOTISCHE STIJL (VANAF 1425, VOLTOOID IN 1526).

MIDDELEEUWEN: VROEGE MIDDELEEUWEN: MUUR DATEERT UIT ROMAANSE PERIODE. BENEN PLAATJE IS MEROVINGISCH

-INFRASTRUCTUUR: RESTEN KERKHOFMUUR IN IJZERZANDSTEEN, ARDUINSTEEN EN BAKSTEEN. OP VERSCHILLENDE PLAATSEN AANGETROFFEN.

-INFRASTRUCTUUR: RIOLERING IN BAKSTEEN

- ROERENDE ARCHAEOLOGICA: LOSSE VONDST: ORGANISCH MATERIAAL: BENEN PLAATJE MET GEOMETRISCHE MOTIEVEN VAN EEN KLEIN RELIEKSCHRIJN.

MIDDELEEUWEN: VROEGE MIDDELEEUWEN: VLAAGRAF: KERKHOF: 50-TAL GRAVEN, UIT 9^E – 10^E EEUW, HOUTEN KISTEN, GELINKT AAN DE PREROMAANSE KERK, WAARSCHIJNLIJK OP PLAATS VAN HUIDIGE CRYPT VAN SINT-HERMES.

ROMEINSE TIJD: DATERING GRENSPAAL ONZEKER (VERMOEDEN AUTEUR)

-INFRASTRUCTUUR: GRENSPAAL: WITMARMEREN PAAL

-ROERENDE ARCHAEOLOGICA: AARDEWERK (O.A. TERRA SIGILLATA)

-ROERENDE ARCHAEOLOGICA: NATUURSTEEN: FRAGMENT VAN ROMEINS RELIËF MET EEN AFBEELDING VAN EEN BACCHANT EN SPINTOL IN MOERAS-/KALKTUF.

-BEWONING: (AFVAL?)KUIL MET HOUTSKOOL, WIT KRUIKJE, FRAGMENT VAN EEN GLAZEN KOMMETJE, ANDERE AARDEWERKFRAGMENTJES, TEGELAFRAGMENTEN.

STEENTIJD: ROERENDE ARCHAEOLOGICA: LITHISCH MATERIAAL (O.A. SILEX).

NIEUWE TIJD: 18^E / 19^E EEUW

-INFRASTRUCTUUR: BAKSTENEN MUUR, TEN ZUIDEN VAN KERK

-INFRASTRUCTUUR: EIKEN PLANKEN VLOER EN EIKEN PALEN

-BEWONING: RESTEN KAPITTELUIS (AFGEBROKEN IN 1655, 1924), FUNDERINGEN

NIEUWE TIJD: 17^E EEUW: ROERENDE ARCHAEOLOGICA: METAAL: 6 TINNEN VOORWERPEN GEVONDEN IN CRYPT VAN DE KERK: 5 BORDEN EN 1 SCHENKKAN.

ROMEINSE TIJD: ROERENDE ARCHAEOLOGICA: 3 FRAGMENTEN TERRA SIGILLATA, FRAGMENTEN VAN ROMEINSE TEGELS WAAROP IN LATERE TIJDEN INSCRIPTIES WERDEN GEPLAATST, ROMEINS MATERIAAL, SPECIE EN PANNEN DIE LATER WERDEN HERBRUIKT VOOR DE BOUW VAN DE SINT-PIETERSKERK.

501852

RONSE KASTEEL VAN NASSAU

DELEN VAN HET KASTEEL KONDEN OPGETEKEND WORDEN BIJ TOEVALSVONDST (CAI150747). TEN NOORDEN VAN DE PONETTESTRAAT, DE KASTEELSTRAAT WAS VROEGER DE TOEGANGSDREEF

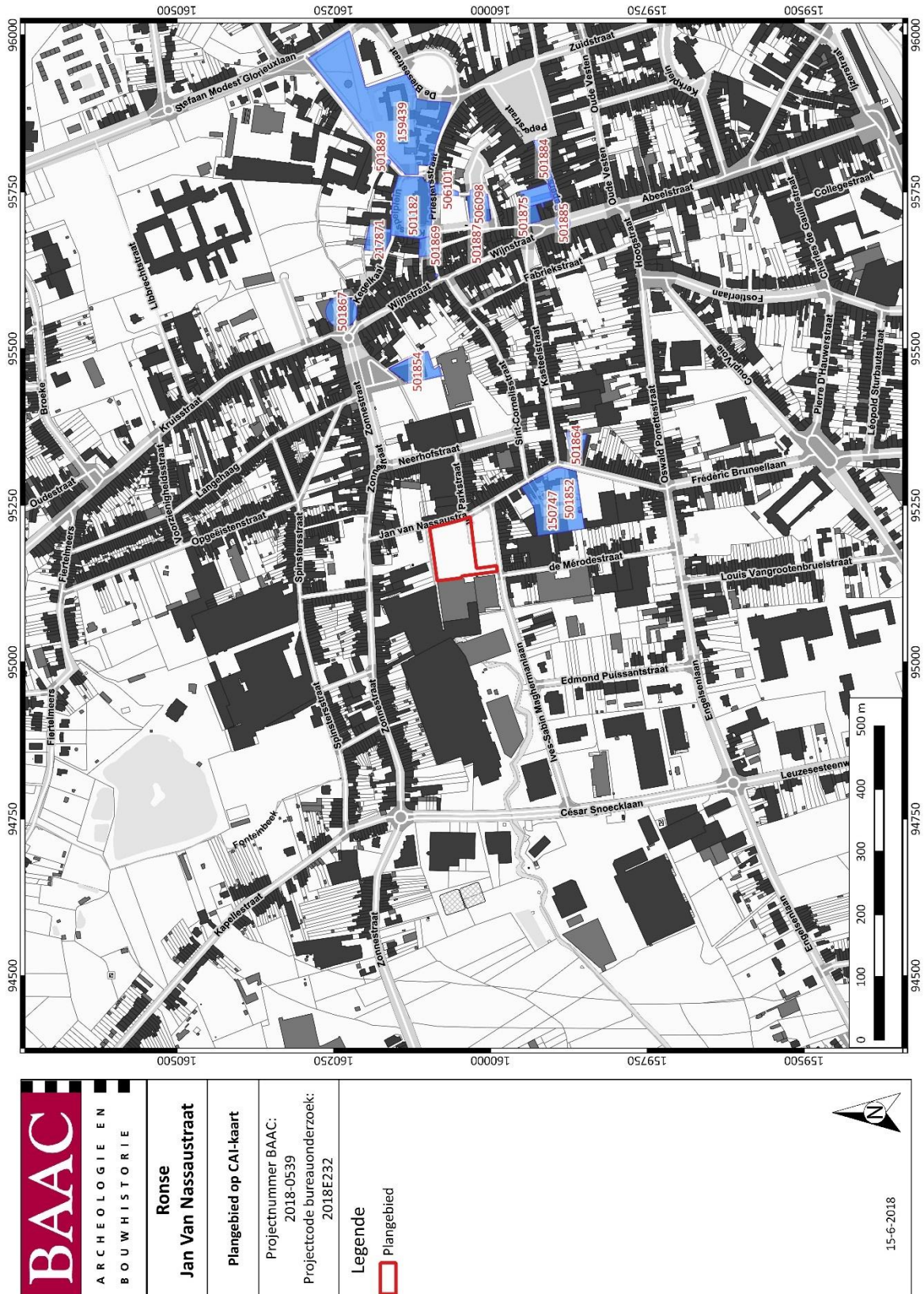
	NIEUWE TIJD: 17^E EEUW: 1630: OPRICHTING KASTEEL. 1823: Vernieling. -VERSTERKT KASTEEL. ENKEL NOG FUNDERINGEN EN DEEL VAN DE KELDERS BEWAARD. OP DE FUNDERINGEN WONINGEN GEBOUWD, O.A. VILLA DE SNOECK. TEN NOORDEN LAG HET PACHTHOF TER FONTEYNEN (KASTEELHOEVE)
501854	RONSE SINT-ANNAKLOOSTER OF ZWARTZUSTERHUIS, OP DEN BRUL MIDDELEEUWEN: GESTICHT EIND 15^E EEUW. 1798: AFBRAAK KLOOSTERKAPEL. 1968: AFBRAAK KLOOSTER. -KLOOSTER, NU GEBOUW CHRISTELIJKE MUTUALITEIT
501864	RONSE HOGE MOTE -ROERENDE ARCHAEOLOGICA: LITHISCH MATERIAAL: SILEXARTEFACT -LATE MIDDELEEUWEN: 15^E EEUW: METAAL: LODEN PENNING VERSIERD MET HET STADSWAPEN -LATE MIDDELEEUWEN: 15^E-16^E EEUW: METAAL: KLEIN BRONZEN HEILIGBEELDJE, VERMOEDELIJK SINT-PIETER. MOGELIJK BEKRONING VAN EEN APOSTELLEPEL OF MES, OF BEDEVAARTSTEKEN OP KOLF VAN PELGRIMSGRAF. -NIEUWE TIJD: 16^E EEUW (?): METAAL: VERGULD BRONZEN SIERAAD IN VORM VAN SINT-JACOBSSCHELP MET AAN DE BOVENKANT EEN KROON. VERMOEDELIJK REST VAN EEN GESP, RIEM OF PAARDENTUIG, OF PELGRIMSSIERRAAD.
501867	RONSE KERKHOFWATERMOLEN, OOK WEL KAPITTEL- OF SCHALIEMOLEN, OP DE LINKEROEVER VAN DE MOLENBEEK. FUNDERINGEN MOLEN EN MOLENHIJS NU OVERDEKT DOOR KEGELKAAI. LATE MIDDELEEUWEN: WATERMOLEN REEDS VERMELD IN 1315. IN 1520/1521-1521/1522 DOOR BRAND VERNIELD EN HEROPGEBOUWD. 1890: AFBRAAK. -WATERMOLEN BEHORENDE AAN HET KAPITTEL, IN 1520 VERKOCHT AAN KERK SINT-HERMES. -ROERENDE ARCHAEOLOGICA: MUNT -ROERENDE ARCHAEOLOGICA: AARDEWERK -ROERENDE ARCHAEOLOGICA: ORGANISCH MATERIAAL: BEENDERFRAGMENTEN.
501869	RONSE VIERSCHAAR DE VIERSCHAAR WAS GELEGEN OP DE HUIDIGE KLEINE MARKT, VOOR DE INGANG VAN DE SINT-HERMESKERK EN BUITEN DE KERKHOFMUUR. -MIDDELEEUWEN: KELDERSTRUCTUUR MET BAKSTONE GEWELF, MOGELIJK VAN VIERSCHAAR. -VROEGE MIDDELEEUWEN: KERKHOFMUUR IN IJZERZANDSTEEN, ARDUINSTEEN. OP VERSCHILLENDE PLAATSEN AANGETROFFEN. FUNDERINGEN.

	-WEG: VERSCHILLENDE LOOPNIVEAUS VAN EEN OUDERE WEG, OVER DE BREEDTE VAN SINT-MARTENSSTRAAT. -KUIL.
501875	RONSE BOEKHANDEL DE STANDAARD OUDER DAN 1685: OP STADSPLAN VAN 1685 STONDEN REEDS HUIZEN. -INFRASTRUCTUUR: GRACHT: WAARSCHIJNLIJK PARALLEL MET SINT-MARTENSSTRAAT, VERMOEDELIJK VERDER IN NOORDELIJKE RICHTING. DEEL STADSOMWALLING? AFWATERINGSKANAAL?
501884	RONSE PEPERSTRAAT II -MIDDELEEUWEN: INFRASTRUCTUUR: 3 WEGNIVEAUS. VONDST VAN LEERRESTEN. -NIEUWE TIJD: 19^E EEUW: INFRASTRUCTUUR: RIOLERING IN HOUT.
501885	RONSE ROOSEVELTPLEIN -? WATERPUT OPGEGEVEN EIND 18^E EEUW, BESTAAT REEDS IN 1684. IN BAKSTEEN INTACT, VONDST VAN CERAMIEK, GLAS, LEER, BOT. -NIEUWE TIJD: 18^E EEUW: ROERENDE ARCHAEOLOGICA: AARDEWERK + ORGANISCH MATERIAAL, IN BRANDLAAG (1719) -MIDDELEEUWEN: VROEGE MIDDELEEUWEN: MEROVINGISCHE PERIODE: ROERENDE ARCHAEOLOGICA: METAAL: BRONZEN SPELD (AGRAFE ¹³⁹).
501887	RONSE SINT-MARTENSSTRAAT 26 -NEOLITHICUM: 4500-1800 V.C. (MICHELBERGCULTUUR): SILEXARTEFACT -MIDDELEEUWEN: HUIS: BAKSTENEN FUNDERINGEN, KELDER MET BAKSTENEN VLOER, TRAP IN DOORNIKSE KALKSTEEN, CERAMIEK.
501889	RONSE SINT-PIETERSNIEUWSTRAAT I MIDDELEEUWEN: LATE MIDDELEEUWEN: VERSCHILLENDE FASE: - ZANDSTEENBLOKKEN: VOOR 1500 - BAK-EN ARDUINSTEENLAAG: VERMOEDELIJK CA. 1507/1510 - BAKSTEEN: 2^E HELFT 19^E EEUW -INFRASTRUCTUUR: BOUWKUNDIGE ELEMENTEN, OEVERZOOM VAN DE MOLENBEEK FUNDERING IN BAKSTEEN, HOUTEN (HEI?)PALEN
506098	RONSE SINT-MARTINUSKERK

¹³⁹ Speld om lijkwaden dicht te houden.

	VOLLE MIDDELEEUWEN -12^E EEUW: BOUW HULPKERK TEN ZUIDEN VAN SINT-HERMESKERK, WANNEER KAPITTELKERK WERD AFGEBOKEN VOOR DE BOUW VAN DE HOOFDKERK. ENKEL FUNDERINGEN BEWAARD. -15^E EEUW: VOLLEDIG HERBOUWD IN GOTISCHE BAKSTEENSTIJL -1822-1836: UITBREIDING -1829: OPRICHTING VAN KELDER ONDER KOOR -1897: VERKOOP KERK EN OPGESPLIST IN VERSCHILLENDE DELEN ¹⁴⁰ -BESCHERMING TOREN (1936), ANDERE DELEN AFGEBOKEN
506101	RONSE SQUARE ALBERT, NABIJ DE SINT-HERMESKERK LATE MIDDELEEUWEN: -BEWONING: NATUURLIJKE DEPRESSIE MET VERSCHILLENDE OPVULLINGSFAZEN, O.A. 13^E – 14^E EEUWS PAKKET. DIERLIJKE BEENDERRESTEN, IJZERZANDSTEEN. VROEGE MIDDELEEUWEN: MEROVINGISCHE PERIODE: 7^E – 8^E EEUW? -ROERENDE ARCHAEOLOGICA: LOSSE VONDST: AARDEWERKFRAGMENTEN. VROEGE MIDDELEEUWEN: KAROLIGISCHE PERIODE: 9^E – 10^E EEUW -ROERENDE ARCHAEOLOGICA: LOSSE VONDST: AARDEWERKFRAGMENTEN. VOLLE/LATE MIDDELEEUWEN: NATUURLIJKE DEPRESSIE MET VERSCHILLENDE OPVULLINGSFAZEN. DIERLIJKE BEENDERRESTEN, IJZERZANDSTEEN. LAAT-ROMEINSE TIJD: 4^E EEUW: -ROERENDE ARCHAEOLOGICA: AARDEWERK: GALLO-ROMEINS BEKERTJE -ROERENDE ARCHAEOLOGICA: MUNT VAN CAIUS MAXENTIUS.

¹⁴⁰ De oude kerk werd o.a. een houtzagerij en nadien een Vauxhall/Opel-garage met woonst (1933). In 1960 tasten nivelleringswerken de stabiliteit van het gebouw aan. Reddingsacties bleken tevergeefs en dit kerkdeel werd in 1996 wegens instortingsgevaar afgebroken, terwijl het schip dienst deed als autogarage. Na de dood van de eigenaar werd het geheel verkocht, grondig gerenoveerd en getransformeerd tot eet- en ontmoetingscentrum "De Passage" (2015) (nvdr).



Figuur 38: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart ¹⁴¹

¹⁴¹ CAI 2017

Uit bovenstaande tabel blijkt dat er in de omgeving van het plangebied met name archeologische waarden uit de (laat-)Romeinse tijd en de middeleeuwen gekend zijn, en dus de kans bestaat dat er ter hoogte van het plangebied ook dergelijke vondsten aan het licht kunnen komen.¹⁴²

Ten zuiden van het plangebied zijn er drie locaties met vondsten gekend die in de (late) middeleeuwen te situeren zijn, waarbij sporen van het kasteel van Nassau aan het licht kwamen, met name het Snoecksteegje (150747), en het Kasteel van Nassau (501852). Ter hoogte van de Hoge Mote (501864) werd een silex artefact aangetroffen, naast enkele metalen voorwerpen waaronder een loden penning versierd met het stadswapen. Daarnaast een klein bronzen heiligbeeldje, vermoedelijk Sint-Pieter.¹⁴³

De meeste locaties met vondsten uit de (late) middeleeuwen bevinden zich hoofdzakelijk ten oosten van het projectgebied, binnen de historische stadskern van Ronse, waaronder het Sint-Annaklooster of Zwartzusterhuis (501854). De kerkhofwatermolen, ook wel kapittel-of schaliemolen (501867) bevond zich op de linkeroever van de Molenbeek. Ter hoogte van de oude cinema Familia (217871) werden ophogingslagen uit de middeleeuwen aangetroffen en bewoningssporen (vloerniveaus) uit de nieuwe tijd (17^e eeuw). De Sint-Pieterskerk en de Sint-Hermeskerk (501182) hebben drie bouwperiodes: laat-Romaans, Gotisch en 16^e eeuw. De Vierschaar (501869) was gelegen voor de ingang van de Sint-Hermeskerk op de huidige Kleine Markt en buiten de kerkhofmuur. Nabij de Sint-Hermeskerk op Square Albert (506101) kwam o.a. aardewerk uit de laat-Romeinse tijd aan het licht, naast aardewerk uit de Merovingische en Karolingische periode. Ter hoogte van de Sint-Martensstraat 26 (501887) werd een silexartefact aangetroffen en kwamen bakstenen funderingen aan het licht, een kelder met bakstenen vloer, een trap in Doornikse kalksteen en ceramiek. De Sint-Martinuskerk (506098) werd in 12^e eeuw gebouwd als een hulpkerk ten zuiden van de Sint-Hermeskerk. Ter hoogte van de huidige boekhandel De Standaard (501875) kwam een gracht aan het licht, vermoedelijk deel van de stadsomwalling of een afwateringskanaal. In de Peperstraat (501884) kwamen 3 wegniveaus uit de middeleeuwen aan het licht, met de vondst van leerresten, naast een riolering in hout uit de 19^e eeuw. Op het Rooseveltplein (501885) werd een intacte waterput in baksteen aangetroffen die eind 18^e eeuw werd opgegeven, met de vondst van ceramiek, glas, leer, bot,... Ter hoogte van de Sint-Pietersnieuwstraat (501889) werden bouwelementen van de oeverzoom van de Molenbeek gevonden. Ter hoogte van de Hoge Mote (159439) werden een hele reeks houten palen aangetroffen die als oeverbeschoeiing dienst deden.¹⁴⁴

Naar aanleiding van de heraanleg van de Kleine Markt voert SOLVA Dienst Archeologie sinds begin 2018 archeologisch onderzoek uit in dit stadsdeel te midden van de *Vrijheid*, het historisch kwartier dat teruggaat op een middeleeuwse heerlijkheid. De plannen bestaan erin om de *Vrijheid* te herwaarderen en opnieuw zichtbaar te maken in de stad. Door de impact op het archeologisch erfgoed van de heraanleg en de rioleringswerken werd beslist op voorafgaand een archeologisch onderzoek te starten. Ondertussen werden o.a. grote delen van de kerkhofmuur aangetroffen, naast bestratingen, riolering en funderingen in baksteen die te interpreteren zijn als de restanten van het begijnhof of de vierschaar. Het onderzoek van enkele laatmiddeleeuwse kuilen leverde ook al mooie vondsten op, o.a. een hangertje met de afbeelding van Sint-Cornelius en Sint-Hermes.¹⁴⁵

¹⁴² CAI 2017

¹⁴³ CAI 2017

¹⁴⁴ CAI 2017

¹⁴⁵ www.so-lva.be/ronse-de-vrijheid / www.facebook.com/SolvaDienstArcheologie

1.4 Besluit

1.4.1 Datering en interpretatie

Op basis van bovenstaand Assessmentrapport kan men het plangebied in de (late) middeleeuwen situeren. Op de historische kaarten is ten zuiden ervan *Chateau de Nassau* weergegeven. Het kasteel werd in 1630 gebouwd door Jan Van Nassau, baron van Ronse. Dit kasteel werd gebouwd in late Renaissancestijl op een vierkant grondplan met een poortgebouw, 4 hoektorens en een woonvleugel met kapel. Het was ommuurd langs de 4 zijden en gelegen in een groot kasteeldomein. Op de Villaret- en de Ferrariskaart is te zien dat de noordelijke kasteelgracht door de afbakening van het huidige plangebied lijkt te lopen. Op basis van deze gegevens bestaat de mogelijkheid dat er binnen het plangebied aan de Jan Van Nassaustraat sporen en/of structuren uit de middeleeuwen kunnen aangetroffen worden. Op de funderingen en de kelders van het Kasteel van Nassau werden woningen gebouwd, o.a. Villa Snoeck. Ten zuiden van het plangebied zijn er funderingsresten van het Kasteel van Nassau aangetroffen. Bij de sloop van beluikhuisjes in het Snoecksteegje kwam een muur aan het licht, NO-ZW-georiënteerd en opgebouwd uit baksteen. (zie 1.3.3. *Archeologisch kader*).¹⁴⁶

De Jan Van Nassaustraat werd ca. 1850 afgelijnd tussen de Molenbeek (later doorgetrokken tot de Zonnestraat) en de Kasteelstraat, de vroegere kasteeldreef van het 'Kasteel van Ronse'. Dit is te zien op de Popp-kaart.

Binnen het plangebied aan de *Jan Van Nassaustraat 25* was de "*Mechanische Weverij-Ververij-Spinnerij en apprêts Cyr Cambier*" aanwezig. De oorspronkelijke weverij-ververij werd in 1898 opgericht door Joseph Dopchie. In 1905 werd deze verkocht aan Cyr Cambier. Sinds 1989 eigendom van Bekaert Textiles met behouden ververij en weverij. De oudste gebouwen in de achterbouw palend aan de Molenbeek, zijn van 1898, volgens bouwplan van de ir. architecten Druenes en Lamblin (Tourcoing). Vernieuwde en verhoogde voorgevel volgens bouwplan van 1946.¹⁴⁷ Recent werden deze gebouwen door de stad Ronse afgebroken.

¹⁴⁶ CAI 2017

¹⁴⁷ IOE 2017, ID: 28697

1.4.2 Archeologische verwachting

Volgende gegevens zijn van belang voor de verwachting binnen het plangebied. Deze werden afgeleid uit de bodemkundige, historische, cartografische en archeologische analyse.

- Interessante ligging nabij de waterloop de Molenbeek.
- Interessante ligging nabij de historische stadskern van Ronse, *de Vrijheid*.
- Nabijheid van vondsten uit de (laat-)Romeinse tijd, aanwijzingen voor aanwezigheid en herbruik van Romeinse tegels en pannen bij de bouw van de Sint-Hermeskerk. Vondst van aardewerk uit laat-Romeinse tijd.¹⁴⁸
- Oudste vermelding van Ronse als *Rotnace* (855-873), *vestiging of nederzetting nabij (rivier) de Ronne*.¹⁴⁹
- Nabijheid van vondsten uit de middeleeuwen, o.a. de aanwezigheid van *Chateau de Nassau* net ten zuiden van het plangebied, ter hoogte van de waterloop de Molenbeek. Het Kasteel van Nassau is duidelijk herkenbaar op historische kaarten en op verschillende locaties werden (delen van) funderingen en kelders aangetroffen.
- De Jan Van Nassaustraat is, ten noorden van *Chateau de Nassau* en ter hoogte van de waterloop de Molenbeek, duidelijk herkenbaar op de historische kaarten. Op deze kaarten is het onderzoeksgebied weergegeven als akker / weiland en lijkt de noordelijke kasteelgracht erdoor te lopen.

Op basis van deze analyse zijn de te verwachten onroerende structuren en roerende elementen voor het projectgebied aan de Jan Van Nassaustraat de volgende:

- Sporen en/of structuren gerelateerd aan natte contexten (aanwezigheid van Molenbeek): beschoeiingen of oeverversterkingen, rootkuilen (vlasindustrie), fuiken (visvangst), rituele deposities,...
- Sporen en/of structuren die in de (laat-)Romeinse tijd te situeren zijn.
- Sporen en/of structuren die in de middeleeuwen te situeren zijn en die mogelijk te relateren zijn met de ontwikkeling van Ronse. Het plangebied behoort tot het buitengebied van de historische stadskern, maar zal erdoor beïnvloed zijn geweest.
- Sporen en/of structuren die in de late middeleeuwen te situeren zijn en die mogelijk te relateren zijn aan het Kasteel van Nassau net ten zuiden van het plangebied.

¹⁴⁸ CAI 2017

¹⁴⁹ IOE 2017, ID: 121273

1.4.3 Potentieel op kennisvermeerdering

Aan de hand van de historische en archeologische bronnen kan er niet met zekerheid gezegd worden of er archeologische waarden binnen het plangebied aanwezig zijn. De onderzoekslocatie wordt niet specifiek bij naam vermeld in historische bronnen en op basis van de bodemkundige, de archeologische en de cartografische gegevens lijkt het gebied enig archeologisch potentieel te hebben. Door de landschappelijke positie, de ligging nabij de bewoningskern van *Renaix*, de aanwezigheid van bewoning en het Kasteel van Nassau in de omgeving van het plangebied (zie historisch kaartmateriaal) en de melding van verschillende vondstlocaties uit de (laat-) Romeinse tijd en middeleeuwen, kan het gebied interessant zijn voor verder archeologisch onderzoek.

Op basis van historisch kaartmateriaal lag het plangebied in een landschap dat in cultuur was gebracht en bestond uit akkers en weilanden. Dergelijke antropogene activiteiten, zoals het ploegen van akkerland, beperken zich doorgaans tot ca. 40 cm-50 cm onder het maaiveld. Steunend op de gegevens van de bodemkaart, (in de buurt) matig natte tot matig droge zandleembodems met textuur B-horizont, lijkt het bodemarchief relatief weinig aangetast, tot op het moment wanneer de textielfabriek werd opgericht begin 19^e eeuw.

Aan de hand van de bovenstaande gegevens bestaat de kans op het aantreffen van archeologische restanten uit de (laat-)Romeinse tijd en de vroege tot late middeleeuwen. Het plangebied is gelegen in nat gebied (te zien op de historische kaarten, naast de bodem- en quartairgeologische kaart en de resultaten van de diepsonderingen), nabij de waterloop de Molenbeek. Bewonings- en occupatiesporen zijn hier niet te verwachten, eerder aan water gerelateerde sporen en extensief gebruik van de waterrijke omgeving, zoals beschoeiingen of oeverversterkingen, fuiken (visvangst), rootkuilen, rituele deposities, bruggen,...

Op basis van **Romeinse** vondsten in de omgeving van het plangebied, o.a. herbruik van Romeinse tegels en pannen bij de bouw van de Sint-Hermeskerk en vondst van aardewerk, kunnen dergelijke zaken ook verwacht worden binnen het plangebied aan de Jan Van Nassaustraat. Gezien de locatie nabij de waterloop de Molenbeek zou het eerder gaan om offsite fenomenen dan om nederzettingen of begravingen aangezien deze meestal op hogere gelegen delen in het landschap gelokaliseerd zijn. Vermoedelijk zaken die kunnen gerelateerd worden aan natte contexten, waaronder beschoeiingen of oeververstevingen, fuiken in functie van visvangst,...

In het plangebied kunnen, aan de hand van de eerste vermelding van *Rotnace* (855-873), de historische kaarten en op basis van het aantreffen van sporen uit deze periode in de omgeving, nederzettingssporen uit de **vroege en volle middeleeuwen** verwacht worden. Het plangebied lag in een landschap dat was in cultuur gebracht en bestond uit akkers en weilanden. Binnen de afbakening van het plangebied is op de historische kaarten geen bebouwing afgebeeld. Dergelijke mogelijk aanwezige nederzettingsstructuren omvatten zowel het woonerf en bijhorende structuren als *off site* fenomenen. Dergelijke nieuwe gehuchten exploiteerden hun omgeving veelal in de vorm van geïsoleerde hoeves die de omliggende landen ontwikkelden. Sporen van dergelijke activiteiten kunnen verwacht worden in het plangebied.

De Jan Van Nassaustraat staat niet vermeld in historische bronnen en de straat is enkel op de Popp-kaart weergegeven. Dat deze straat enkel aangeduid staat op de Popp-kaart betekent dat deze regio pas laat werd geëxploiteerd, na het verdwijnen van *Chateau de Nassau*. Pas na de verkaveling van het 20ha groot kasteeldomein ging het deel uitmaken van het akkerland aan de rand van de toenmalige bewoningskern van *Renaix*. Binnen het plangebied bestaat de kans dat er sporen en/of structuren kunnen aangetroffen worden die te relateren zijn aan (laat)middeleeuwse bewoning- en landbouwactiviteiten.

Daarnaast doet de aanwezigheid van het kasteel ten zuiden van het plangebied, te zien op de historische kaarten, vermoeden dat sporen uit deze **late middeleeuwen** gerelateerd aan dit kasteel kunnen aangetroffen worden.

Het aantreffen van bewoningssporen uit de middeleeuwen zou meer informatie leveren over het ontstaan en de groei van Ronse, vooral indien deze sporen tot in de vroege middeleeuwen terug lopen.

Voor de oudere perioden (steentijden-metaaltijden...) is er niets voorhanden wat betreft historische bronnen die relevant zijn voor het plangebied. De enige manier om hierover informatie in te winnen is dan ook veldonderzoek met ingreep in de bodem. Maar dit enkel op voorwaarde dat de ondergrond niet te sterk verstoord is.

Concluderend kan gesteld worden dat de kans op het aantreffen van archeologische sporen binnen het plangebied vrij groot is. Het bodembestand lijkt weinig aangetast te zijn gedurende de laatste eeuwen tot aan de oprichting van de gebouwen van de textielfabriek Cyr Cambier begin 19^e eeuw. Op de historische kaarten is te zien dat het een lange tijd in gebruik bleef als akkers en weilanden. Hierdoor lijkt de kans op het treffen van archeologische sporen relatief hoog. De ligging nabij de toenmalige bewoningskern van *Renaix* had een sterke aantrekkingskracht voor bewoning en akkerbouw in het verleden. Op basis van vergelijkbare onderzoeken in de ruime omgeving is het niet ondenkbaar dat in het projectgebied archeologische waarden uit de (laat-) Romeinse tijd en uit de vroege- tot late middeleeuwen aanwezig zijn.

De archeologische verwachting moet echter aangepast worden op basis van de gegevens van de oude luchtfoto's en de sloopplannen aangeleverd door de opdrachtgever (zie 1.3.1. *landschappelijk kader*). Op basis van deze gegevens is het bodemprofiel binnen het plangebied vermoedelijk minder intact. Op deze luchtfoto's is te zien dat er gebouwen van het textielbedrijf Cyr Cambier aanwezig waren. Deze werden recent afgebroken in opdracht van de stad Ronse. Hierbij werden ook de funderingen verwijderd en de kelders uitgegraven. Uit de plannen (in bijlage) blijkt dat de ondergrond tot minstens 1,5m-2m diep werd uitgegraven en nadien werd genivelleerd. De impact van dergelijke verstoringen op het eventueel aanwezige erfgoed was groot. Aan de hand van de sloopplannen is te zien dat de ondergrond reeds danig verstoord is bij de afbraak van de gebouwen van de textielfabriek. Hierdoor is de kans op het aantreffen van archeologische sporen en structuren heel klein en is verder archeologisch onderzoek niet nodig.

1.4.4 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het plangebied ter hoogte van de Jan Van Nassaustraart te Ronse zal ontwikkeld worden, de opdrachtgever plant er de ontwikkeling van KMO-loodsen en huisnijverheid op het braakliggend terrein. De geplande werkzaamheden impliceren aanzienlijke bodemingrepen (waaronder de aanleg van wegenis, riolering en groene zones, en ook nieuwbouw). Hierbij worden eventueel in het plangebied aanwezige archeologische waarden onherroepelijk vernietigd.

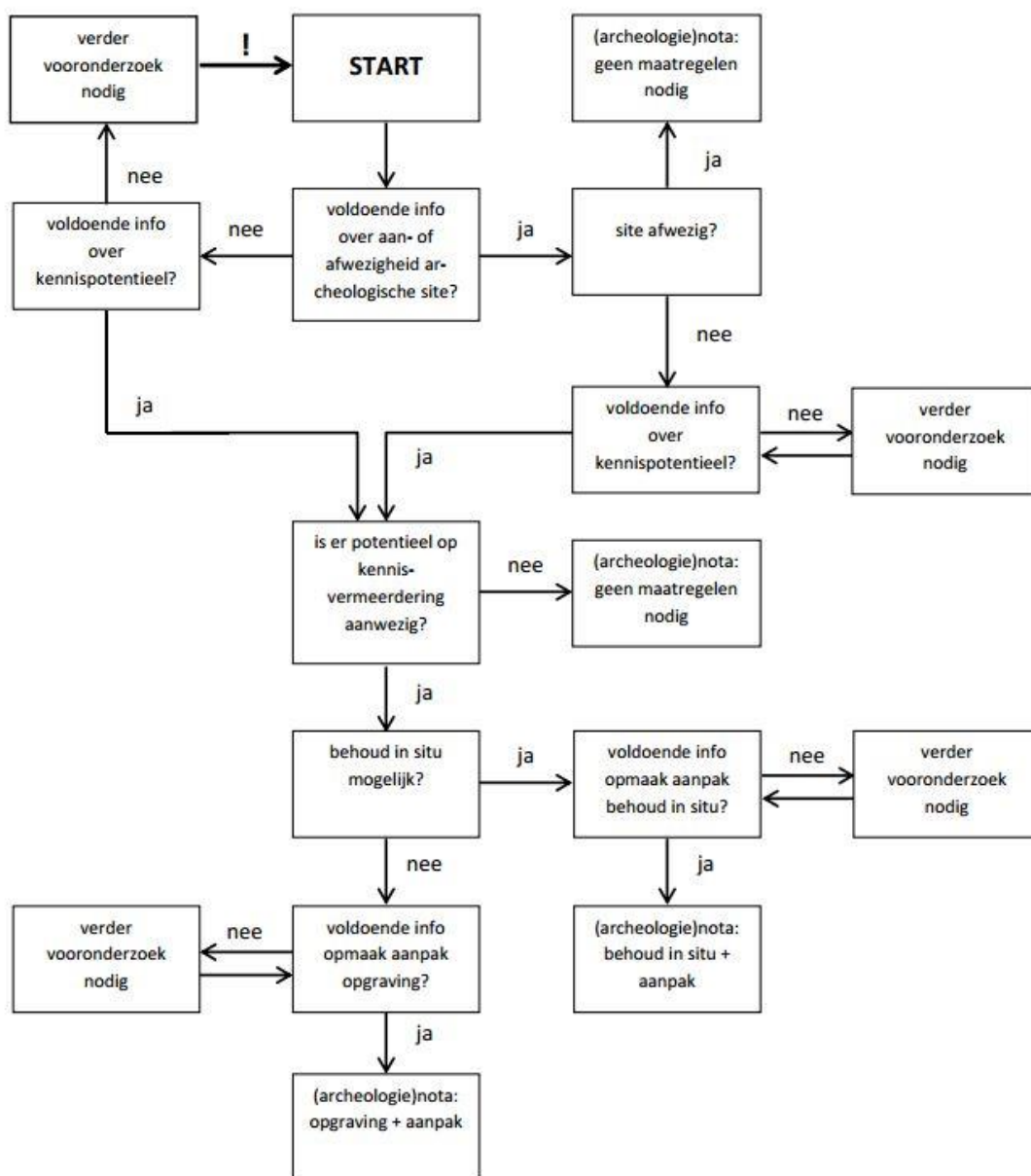
De Jan Van Nassaustraart staat niet vermeld in historische bronnen en de straat is enkel op de 19^e-eeuwse Popp-kaart weergegeven. Binnen de contouren van het plangebied staat er geen bewoning of enige structuren afgebeeld, enkel akker/weiland. Dat deze straat enkel aangeduid staat op de Popp-kaart betekent dat deze regio pas laat werd geëxploiteerd, na het verdwijnen van *Chateau de Nassau*. Pas na de verkaveling van het 20ha groot kasteeldomein ging het deel uitmaken van het akkerland aan de rand van de toenmalige bewoningskern van *Renaix*.

Het bodembestand lijkt, op basis van het historisch kaartmateriaal, weinig aangetast te zijn gedurende de laatste eeuwen. Het bleef lange tijd in gebruik als akkers en weilanden. Pas bij de oprichting van de gebouwen van de textielfabriek Cyr Cambier verandert de situatie. Hierdoor lijkt de kans op het treffen van archeologische sporen laag. De ligging nabij de toenmalige bewoningskern van *Renaix* had een sterke aantrekkingskracht voor bewoning en akkerbouw in het verleden. Op basis van vergelijkbare onderzoeken in de ruime omgeving is het niet ondenkbaar dat in het projectgebied archeologische waarden uit de (laat-) Romeinse tijd en uit de vroege- tot late middeleeuwen aanwezig zijn.

Aan de hand van de historische en archeologische bronnen kan niet met zekerheid gezegd worden of archeologische waarden binnen het plangebied aanwezig zijn. De onderzoekslocatie wordt niet specifiek bij naam vermeld in historische bronnen en op basis van de bodemkundige, de archeologische en de cartografische gegevens lijkt het gebied enig archeologisch potentieel te hebben. Door de landschappelijke positie, de ligging nabij de toenmalige bewoningskern van *Renaix* en de aanwezigheid van bewoning en *Chateau de Nassau* in de omgeving (zie historisch kaartmateriaal), kan het gebied interessant zijn voor verder archeologisch onderzoek.

De kans op het aantreffen van archeologische sporen moet volledig bijgesteld worden op basis van de gegevens van de sloopplannen aangeleverd door de opdrachtgever, waarbij blijkt dat de ondergrond reeds danig verstoord is bij de sloop van de gebouwen van de textielfabriek van Cyr Cambier. Tijdens de sloopwerken werden de bestaande gebouwen afgebroken, ook de funderingen en de kelders werden uitgegraven tot op een diepte van ruim 1,5 m diep. Een vervolgonderzoek zou hierdoor weinig opleveren.

Op basis van bovenstaande historische gegevens en de sloopplannen aangeleverd door de opdrachtgever, wordt geen verder onderzoek geadviseerd.



Figuur 39: Beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek.¹⁵⁰

¹⁵⁰ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016, fig.3.

2 Samenvatting

In het plangebied aan de Jan Van Nassaustraat te Ronse wordt een nieuwbouw gepland, waarbij 13 loodsen zullen gebouwd worden waarvan 7 met een loft. Hierbij zal eventueel archeologisch erfgoed vernietigd worden. Het doel van de archeologienota was het inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied en het opstellen van een programma van maatregelen voor een (eventueel) vervolgonderzoek. Gebaseerd op de resultaten van het uitgevoerde bureauonderzoek is verder archeologisch onderzoek op het terrein niet aangewezen.

Voor het bureauonderzoek werd gebruik gemaakt van zo veel mogelijk beschikbare bodemkaarten, geologische kaarten, historische kaarten en archeologische gegevens. Bovendien werden de verkavelingsplannen van de opdrachtgever geplot op de bestaande situatie. Op deze manier kon een inschatting worden gemaakt van het onderzoekspotentieel van het plangebied aan de hand van bodem- en aardkundige gegevens en kon een specifieke verwachting ten aangaan van de archeologische waarden op het terrein worden vastgesteld.

Het bureauonderzoek toonde aan dat het plangebied een reële archeologische waarde heeft. Gezien de landschappelijke en geomorfologische situatie, de archeologische context en de historische data kunnen sporen verwacht worden uit de (laat-) Romeinse periode en de (vroeg tot late) middeleeuwen. Op de historische kaarten is voor het plangebied geen bewoning weergegeven, maar het is gelegen nabij *Chateau de Nassau*, vlakbij de historische stadskern van *Renaix*. Tijdens werkzaamheden werden reeds delen van de kasteelmuur aangetroffen, net ten zuiden van het plangebied.

De verwachting op een grote densiteit aan archeologische sporen uit de (laat-) Romeinse periode en de (vroeg tot late) middeleeuwen moet echter bijgesteld worden. Het bureauonderzoek heeft ook aangetoond dat de bodem reeds danig werd verstoord. Op basis van de sloopplannen, aangeleverd door de opdrachtgever, bleek dat tijdens de afbraakwerken van de gebouwen van de textielfabriek Cyr Cambier, het terrein werd afgegraven. De funderingen en de kelders van de textielfabriek werden uitgegraven en nadien werd alles genivelleerd. Eventueel aanwezige archeologische relevante lagen zullen verstoord en/of volledig verdwenen zijn tijdens deze sloop-en grondwerken. Aangezien het terrein werd afgegraven tot ruim 1,5 m tot 2 m diepte is hier geen intacte archeologie meer te verwachten. Dit wordt bevestigd door de resultaten van de diepsonderingen. Het potentieel op kennisvermeerdering bij eventueel vervolgonderzoek is bijgevolg zeer laag. Omwille van bovenstaande redenen adviseert BAAC Vlaanderen bvba geen verder onderzoek.

3 Lijst met figuren

Figuur 1: Plangebied op topografische kaart	2
Figuur 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB)	3
Figuur 3: Plangebied op de huidige orthofoto met aanduiding van de historische stadskern	5
Figuur 4: Foto's van het plangebied tijdens en na de afbraak van de textielfabriek 'Cyr Cambier'	7
Figuur 5: Details van het sloopplan van de afbraak van de textielfabriek 'Cyr Cambier'	9
Figuur 6: Detail van het sloopplan van de afbraak van de textielfabriek 'Cyr Cambier'	10
Figuur 7: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM)	11
Figuur 8: Foto's van de huidige situatie binnen het plangebied 'Cyr Cambier'	12
Figuur 9: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting op orthofoto	13
Figuur 10: Doorsnedes van de toekomstige inplanting	19
Figuur 11: Figuren van de toekomstige situatie binnen het plangebied 'Cyr Cambier'	21
Figuur 12: Figuren van de toekomstige situatie binnen het plangebied 'Cyr Cambier'	22
Figuur 13: Het plangebied 'Cyr Cambier' op de orthofoto	28
Figuur 14: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM)	29
Figuur 15: Plangebied en hoogteprofielen op het DHM	30
Figuur 16: Hoogteverloop terrein	31
Figuur 17: Kenmerken van de Quartairgeologische kaart betreffende het plangebied	33
Figuur 18: Kenmerken van de Quartairgeologische kaart 1:50.000 betreffende het plangebied	35
Figuur 19: Plangebied op de Tertiairgeologische kaart	36
Figuur 20: Plangebied op de Quartairgeologische kaart 1:200.000	37
Figuur 21: Plangebied op de Quartairgeologische kaart 1:50.000	38
Figuur 22: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen	39
Figuur 23: Heuvelgebied ten noorden en oosten van de stad Ronse met aanduiding van locatie van de eerste sporen van menselijke aanwezigheid op DHM.	41
Figuur 24: Ronse tijdens de vroege Middeleeuwen	43
Figuur 25: Hypothetisch grondplan van Ronse van de 10 ^e tot de 13 ^e eeuw	44
Figuur 26: Grondplan van Ronse van de 13 ^e tot de 18 ^e eeuw	46
Figuur 27: Kopie uit 1984 van het stadsplan ("Lande ende caertboek") van Ronse uit 1684	48
Figuur 28: Plangebied op de Villaretkaart	53
Figuur 29: Plangebied op de Ferrariskaart	54
Figuur 30: Plangebied op de Vandermaelenkaart	55
Figuur 31: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen	56
Figuur 32: Plangebied op de Poppkaart	57
Figuur 33: Situering van het plangebied op een luchtfoto van 1971	59
Figuur 34: Situering van het plangebied op een luchtfoto van 1979-1990	60
Figuur 35: Situering van het plangebied op een luchtfoto van 2000-2003	61
Figuur 36: Situering van het plangebied op een luchtfoto van 2013	62
Figuur 37: Situering van het plangebied op een luchtfoto van 2016	63
Figuur 38: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart	70
Figuur 39: Beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek.	77

4 Lijst met tabellen

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.	64
---	----

5 Plannenlijst

Plannenlijst Ronse, Jan Van Nassastraat	Projectcode bureauonderzoek 2018E232
Plannummer	Figuur 1
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op topografische kaart.
Aanmaakschaal	1:10.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 2
Type plan	Kadasterkaart
Onderwerp plan	Plangebied op het GRB (kadasterkaart)
Aanmaakschaal	1:250
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 3
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied en historische stadskern Ronse op orthofoto
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging + plot door BAAC)
Plannummer	Figuur 4
Type plan	Digitale foto's
Onderwerp plan	Foto's van het plangebied tijdens en na afbraak textielfabriek 'Cyr Cambier'
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 5
Type plan	Terreindoorsnede
Onderwerp plan	Details sloopplan afbraak textielfabriek 'Cyr Cambier'
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 6
Type plan	Terreindoorsnede
Onderwerp plan	Details sloopplan afbraak textielfabriek 'Cyr Cambier'
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 7
Type plan	Digitaal Hoogtemodel
Onderwerp plan	Plangebied en omgeving op DHM Vlaanderen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal

Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 8
Type plan	Digitale foto's
Onderwerp plan	Foto's van de huidige situatie binnen het plangebied 'Cyr Cambier'
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 9
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied en toekomstige inplanting op orthofoto
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging + plot door BAAC)
Plannummer	Figuur 10
Type plan	Digitale foto's + tekeningen
Onderwerp plan	Toekomstige inplanting
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 11
Type plan	Digitale foto's + tekeningen
Onderwerp plan	Toekomstige inplanting
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 12
Type plan	Digitale foto's + tekeningen
Onderwerp plan	Toekomstige inplanting
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 13
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied en toekomstige inplanting op orthofoto
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging + plot door BAAC)
Plannummer	Figuur 14
Type plan	Digitaal Hoogtemodel
Onderwerp plan	Plangebied en omgeving op DHM Vlaanderen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 15
Type plan	Digitaal Hoogtemodel
Onderwerp plan	Plangebied en hoogteprofielen op DHM Vlaanderen

Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 16
Type plan	Digitaal Hoogtemodel
Onderwerp plan	Hoogteprofielen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 17
Type plan	Quartairgeologische kaart 1/200.000
Onderwerp plan	Kenmerken van de Quartairgeologische kaart betreffende het plangebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 18
Type plan	Quartairgeologische kaart 1/50.000
Onderwerp plan	Kenmerken van de Quartairgeologische kaart betreffende het plangebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 19
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op tertiairgeologische kaart
Aanmaakschaal	1:50.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 20
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op quartairgeologische kaart
Aanmaakschaal	1:200.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 21
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op quartairgeologische kaart
Aanmaakschaal	1:50.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 22
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op bodemkaart
Aanmaakschaal	1:20.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 23
Type plan	Digitaal Hoogtemodel
Onderwerp plan	Plangebied op DHM Vlaanderen

Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 24
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ronse tijdens de vroege middeleeuwen (hypothetisch grondplan)
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 25
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ronse tijdens de 10 ^e – 13 ^e eeuw (hypothetisch grondplan)
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 26
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ronse tijdens de 13 ^e – 18 ^e eeuw (hypothetisch grondplan)
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 27
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Kopie uit 1984 van het stadsplan ("Lande ende caertboek") van Ronse uit 1684
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 28
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Topografische kaart, opgesteld door Jean Villaret
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1745-1748
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 29
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Topografische kaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgesteld door Joseph de Ferraris
Aanmaakschaal	1:11.520
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1771-1778
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 30
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Topografische kaart, opgesteld door Philippe Vandermaelen

Aanmaakschaal	1:20.000
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1846-1854
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 31
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	1:20.000
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1843-1845
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 32
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op Poppkaart
Aanmaakschaal	1:2.500
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1842-1879
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 33
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied op luchtfoto 1971
Aanmaakschaal	onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 34
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied op luchtfoto 1979-1990
Aanmaakschaal	onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 35
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied op luchtfoto 2000-2003
Aanmaakschaal	onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 36
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied op luchtfoto 2013
Aanmaakschaal	onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 37
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied op luchtfoto 2016
Aanmaakschaal	onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	13/06/2018 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 38
Type plan	Centraal Archeologische Inventaris

Onderwerp plan	Plangebied op CAI-kaart
Aanmaakschaal	1:1
Aanmaakwijze	Digitaal
Aanmaakperiode	2001-2016
Datum	13/06/2018 (raadpleging)

6 Bibliografie

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2016. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 2.0)*, Brussel.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2017. Geoportaal. Available at: <https://geo.onroerenderfgoed.be>.
- AGIV, 2017a. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- AGIV, 2017b. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Digitaal Hoogte Model.
- AGIV, 2017c. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Bodemerosiekaart. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- AGIV, 2017d. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Grootchalig Referentiebestand (GRB).
- AGIV, 2017e. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Orthofotomozaïek, middenschallig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- BEYAERT, M. et al., 2006. *België in kaart. De evolutie van het landschap in drie eeuwen cartografie*, Brussel: Uitgeverij Lannoo.
- CAI, 2017. Centraal Archeologisch Inventaris. Available at: <http://cai.onroerenderfgoed.be/>.
- CARTESIUS, 2017. Cartesius. Available at: www.cartesius.be.
- DOV VLAANDEREN, 2017a. Databank Ondergrond Vlaanderen, Bodemkaart. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV VLAANDEREN, 2017b. Databank Ondergrond Vlaanderen, Neogeen/paleogeen (Tertiair). Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV VLAANDEREN, 2017c. Databank Ondergrond Vlaanderen, Quartair. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- GEOPUNT, 2017a. GEOPUNT VLAANDEREN.
- GEOPUNT, 2017b. GEOPUNT VLAANDEREN: Atlas der Buurtwegen Vlaanderen (ca1840). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2017c. GEOPUNT VLAANDEREN: Ferrariskaart (1777). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2017d. GEOPUNT VLAANDEREN: Kaart Vandermaelen (1846-1854). Available at: <http://www.geopunt.be> [Accessed August 2, 2016].
- GEOPUNT, 2017e. GEOPUNT VLAANDEREN: Popp-kaart Vlaanderen (1842-1879). Available at:

<http://www.geopunt.be>.

GEOPUNT, 2017f. Toelichting: Atlas Der Buurtwegen (1843-1845). Available at:
<http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

GEOPUNT, 2017g. Toelichting: Vandermaelen (1846-1854). Available at:
<http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/93795cd6-66d3-4310-83b2-5443adfee403>.

IOE, 2017. Inventaris Onroerend Erfgoed. Available at: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË, 2016. Toelichting: Ferraris (kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden). Available at: http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html.

DE MOOR, G. & MOSTAERT, F., 1993. *Geomorfologische kaart van België 1:50000. Kaartblad Oostende*, Leuven.

JACOBS P., DE CEUKELAIRE M., DE BREUCK W., DE MOOR G., 1999, Toelichtingen bij de Tertiair geologische Kaart van België, Kaartblad 29 Kortrijk, p.28.

BOGEMANS F., 2007, Toelichtingen bij de Quartair geologische Kaart van België, Kaartblad 29 Kortrijk.

Ronse:

CAMBIER A.: Rothnacum Sacrum, Het Negende Eeuwfeest van de Inwijding der Sint-Hermeskrypte onder de St.-Pieters- en Hermeskollegiaal te Ronse 1089-1989. Ronse. p. 130.

CAMBIER, A. 1960: *Het St.-Pieters- en Hermesstift te Ronse*. Ronse 1960; dl I, pp.260 en 293-295.; gebaseerd op: R.A.G., Kerkarchief Sint-Hermes, n°472, diverse verklaringen.

CAMBIER, A. 1966: *De laatste opgravingen onder en rond de St.-Hermeskerk*. In: Annalen G.O.K.R.T.I., dl.15, pp.155.

CAMBIER A., 1991: *Het reliëf met dansende Bakhante in de Ronsische krypte, getuigenis van de Dionusiskultus in onze streek*. In: Annalen G.O.K.R.T.I., dl.40, pp. 57-89.

CROMBE, PH. 1988: Préhistorische vondsten in het Zuid-Oostvlaamse Heuvelgebied; in Annalen G.O.K.R.T.I.; dl. 37, pp.193-201.

CROMBE, Ph. 1989: Een Romeinse muntvondst op de Square Albert. In: Annalen G.O.K.R.T.I., dl. 38, pp.105-106.

CROMBÉ, Ph. 1990: Stadsarcheologisch onderzoek te Ronse. In: Annalen G.O.K.R.T. dl 39, pp. 221-224.

DEBRABANDERE F. 2010: *De Vlaamse gemeentenamen: verklarend woordenboek*. Davidsfonds

DECONINCK J. 2001a: Prehistorische vondst bij de oude Sint-Martenskerk; in: Annalen G.O.K.R.T.I., dl. 50, pp. 225-228.

DECONINCK, J. 1970: Notes sur un instrument en silex trouvé à Renaix; in: Annalen G.O.K.R.T.I., dl. 19, pp. 17-19.

DECONICK, J. 2001b: Merovingische vondst in Ronse?; in: Annalen G.O.K.R.T. dl. 50 (2001); pp.303-308.

- DEVOS E. 2008: De Stedelijke ontwikkeling van Ronse tot ca. 1800, met enkele latere uitlopers; in *Annalen G.O.K.R.T.I.*; dl. 62, pp.189-256.
- DE MULDER G. & DESCHIETER J.1999: *Ronse: Indicaties van middeleeuwse en jongere bebouwing en landgebruik*; in: Jaarverslag van de Provincie Oost Vlaanderen – Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium, pp. 155-156.
- DE ROUCK G. 1972: *Ronse in oude prentkaarten, waarin ook enkele afbeeldingen van Ellezelles, Etikhove, Kwaremont, Louise-Marie, Orroir, Schorisse en Vloesberg, Zaltbommel.*
- DEVOS E.1990: *De Vrijheidskeure van Ronse, 1240-1990: officiële publicatie van het stadsbestuur van Ronse, naar aanleiding van de 750ste verjaardag van haar keure, verleend door Gerard de Waudripont, Ronse.* Stadsbestuur,p.109.
- DEVOS E. 2008: De Stedelijke ontwikkeling van Ronse tot ca. 1800, met enkele latere uitlopers; in *Annalen G.O.K.R.T.I.*; dl. 62, pp.189-256.
- ROELS E. 2001: Archeologisch onderzoek in de historische stadskern van Ronse; in: *Annalen G.O.K.R.T.* dl. 50, pp. 141-146.
- ROOSENS H. & MERTENS J. 1950: De oudheidkundige opgravingen bij Sint-Hermes te Ronse; in: *Cultureel Jaarboek Provincie Oost-Vlaanderen 1949, Gent; III, pp. 333-399.*

7 Bijlagen

Sloopplan afbraak textielfabriek Cyr Cambier

Inplanting @ 'Ateliers Ronse'

Terreinddoorsnede aa @ 'Ateliers Ronse'

Terreinddoorsnede bb @ 'Ateliers Ronse'

Terreinddoorsnede cc @ 'Ateliers Ronse'

Doorsnede 1 @ 'Ateliers Ronse'